

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Шевченко Лілія Василівна

УДК: 351:[[341.7:008]:327](477)(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ**

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора
філософії _____ Шевченко Л. В.

Дисертація містить результати власних
досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник:

доктор наук з державного управління,
професор

Антонова Людмила Володимирівна

АНОТАЦІЯ

Шевченко Л. В. Розвиток культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Навчально-науковий інститут публічного управління та адміністрування. Миколаїв, 2025. У дисертаційному дослідженні вирішено актуальне наукове завдання в галузі знань «Публічне управління та адміністрування», що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування.

1. На основі уточнення поняття «культурна дипломатія» досліджувалася еволюція сучасної моделі дипломатії: становлення та розвиток державних та недержавних інституцій з новим колом функцій за рахунок збільшення відкритості й прозорості державних та недержавних суб'єктів культурної дипломатії; активізацію міжнародної стратегічної комунікації у багаторівневому врядуванні (багатосторонні переговори, багатостороння культурна дипломатія); нові види та напрями здійснення культурної дипломатії для міжнародних відносин.

Запропоноване визначення відрізняється від існуючих визначень культурної дипломатії у системі публічного управління тим, що культурна дипломатія розглядається як курс дій на засадах обміну ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності для розвитку міжнародних відносин, посилення культурного співробітництва, просування

національних інтересів за кордон у багаторівневому врядуванні через державний та приватний сектор, громадянське суспільство.

2. Надано рекомендації та пропозиції для основних відповідних суб'єктів з метою розвитку підходів до аналізу етапів становлення та розвитку культурної дипломатії в історичному контексті через урахування: сукупності нових технологій та інструментів зовнішньої політики, що реалізуються державними і недержавними суб'єктами культурної дипломатії з метою впливу на закордонну громадськість, політичні процеси та прийняття політичних та управлінських рішень в рамках діяльності політичних інститутів; нових змісту та сутності культурної дипломатії як міждисциплінарної сфери з теоретичними, концептуальними та методологічними міждисциплінарними зв'язками (стратегічною комунікацією, сталим розвитком, міжнародними відносинами, зв'язками з громадськістю та регіональними дослідженнями). Генеза та розвиток культурної дипломатії розглядається через історичний етап, його особливості та характер взаємодії між ключовими акторами як безпосереднє або опосередковане, зовнішнє або внутрішнє відношення об'єктів в системі комунікації.

3. Запропоновано науково обґрунтовані рекомендації органам публічної влади України для підвищення ефективності публічного управління через подальший розвиток методології дослідження культурної дипломатії в галузі науки «Публічне управління та адміністрування» через дослідження наукових підходів щодо сутності поняття «методологія»: завданнями публічного управління стають створення концептуальної стратегії держави на основі міжнародних, європейських норм та норм внутрішньодержавного права з метою «створення цілісного позитивного образу держави, орієнтованого на цінності».

В даному контексті встановлено необхідність представити методологію дослідження культурної дипломатії в публічному управлінні, зокрема з акцентом на трьох векторах розвитку культурної дипломатії в заданому контексті в умовах невизначеності та нестабільності, це: поділ влади; розподіл відповідальності; надання відповідних прав.

4. Запропоновано нові напрями розподілу відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в системі публічного управління з позиції її ролі та місця в стратегічному контексті в правовій системі, яка здатна зберігати певний ступінь стабільності за умов практичного сходження від абстракції адміністративних категорій до інституційного забезпечення конкретних законів, норм та стандартів стосовно забезпечення національних інтересів України у відповідному процесі. Обґрунтовано, що однією з причин кризових явищ в реалізації державної політики у сфері культури та зовнішньої політики України є недосконалість існуючих або відсутність чинних нормативно-правових актів. В умовах євроінтеграції України та нереалізованого правового потенціалу культурної дипломатії виникає необхідність легітимізації культурної дипломатії як окремого напрямку публічної дипломатії та розвитку стратегічних напрямів з питань транскордонного співробітництва, актуалізації порядку денного сталого розвитку та забезпечення прав людини, врахування гендерних аспектів культурної дипломатії.

Дістали подальшого розвитку концептуальні засади правового забезпечення культурної дипломатії в багаторівневому врядуванні через класифікацію видів правових норм (міжнародних, національних та інституційних) за ознакою відмінностей у порядку прийняття відповідних норм за напрями міжнародних транскордонних відносин, сталого розвитку, прав людини, гендерних аспектів культурної дипломатії, місцевої дипломатії в сфері культури в багаторівневому врядуванні.

5. Запропоновано подальший розвиток моделі культурної дипломатії в умовах появи нових акторів, актуалізації нових її видів, інструментів та методів на основі становлення та розвитку нових національних правил і положень, інструментів, стимулів, правової інфраструктури, технічної допомоги у новому розподілі відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії з позиції їх ролі та місця в міжнародних відносинах. Здобуток запропонованої класифікації моделей культурної дипломатії полягає в тому, що в дисертаційному дослідженні моделі представлено не тільки за традиційними ознаками

централізованості, джерел фінансування суб'єктів культурної дипломатії, форм та засобів діяльності суб'єктів культурної дипломатії, а також підходом, за яким існуюче групування моделей за ознаками централізованості, фінансування суб'єктів культурної дипломатії; форм та засобів діяльності суб'єктів культурної дипломатії, що дозволяє розглядати зарубіжні моделі культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин, доповнено розподілом відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України, що дозволяє враховувати особливості процесу прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та нестабільності (зокрема закономірності, які виникають у процесі вибору, розробки, прийняття, реалізації, оцінки рішень у процесі управління та форми їх втілення в умовах невизначеності).

6. Запропоновано нові методи визначення ролі культурного фактора в сучасній світовій політиці надає йому сучасний вигляд, і його впливу на глобальні соціально-політичні обставини, за яким актуалізується питання культурної дипломатії, яка є складовою публічної дипломатії та сприяє поширенню позитивного іміджу країни серед інших. Культурна взаємодія розуміється як своєрідна форма міжнародного спілкування та передбачає не тільки взаємне збагачення національних культур, а й збереження їх унікальності та самобутності. У контексті взаємодії культур виділяється політика культурної дипломатії, яка спрямована на розвиток культури толерантності та формування позитивного іміджу країни разом з відображенням національної ідентичності.

7. З фокусом на визначенні концептуальних засад культурної дипломатії для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування, удосконалено методику урахування особливостей розподілу відповідальності культурної дипломатії для міжнародних відносин в державно-управлінському контексті в системі багаторівневого врядування. Структуру багаторівневого врядування представлено територіальними програмами та ініціативами, європейським територіальним співробітництвом, макрорегіональними стратегіями. Невід'ємною складовою все більше стає місцевий розвиток, керований

громадою, як порядок денний. Розподіл відповідальності в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні у сфері культурної дипломатії відбувається в системі прийняття рішень, заснованих на принципах багаторівневого врядування; територіального підходу до місцевого розвитку; децентралізації; субсидіарності.

8. Розроблено та науково обгрунтовано концептуальні засади культурної дипломатії в багаторівневому врядуванні (територіальних програмах та ініціативах; європейському територіальному співробітництві; макрорегіональних стратегіях; місцевому розвитку), які, на відміну від раніше описаних у науковій літературі концепцій, передбачають особливості розподілу відповідальності суб'єктів культурної дипломатії для міжнародних відносин в державно-управлінському контексті та за ключовими тематичними напрямками (сталий розвиток і спільний глобальний порядок денний в культурній дипломатії; культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні на місцевому рівні; жіноча дипломатія та гендерні аспекти в культурній дипломатії) через реалізацію короткострокових програм, заходів середньострокової та довгострокової перспективи в процесі імплементації норм та стандартів ЄС.

Ключові слова: публічне управління, культурна дипломатія, зовнішня політика, багаторівневе врядування, міжнародні відносини, співробітництво, культурна взаємодія, імідж країни.

ANNOTATION

Shevchenko L. V. Development of cultural diplomacy in the implementation of Ukraine's foreign policy and governance. Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 28 “Public management and administration” in the specialty 281 “Public management and administration”. Petro Mohyla Black Sea National University. Educational and Scientific Institute of Public Management and Administration. Mykolaiv, 2025. The dissertation study solves a relevant scientific task in the field of knowledge “Public management and administration”, which consists in substantiating theoretical and methodological provisions and developing practical recommendations for the development of cultural diplomacy in the implementation of Ukraine's foreign policy and governance based on conceptual foundations for international relations in the system of multi-level governance.

1. Based on the clarification of the concept of “cultural diplomacy”, the evolution of the modern model of diplomacy was studied: the formation and development of state and non-state institutions with a new range of functions due to increased openness and transparency of state and non-state actors of cultural diplomacy; intensification of international strategic communication in multi-level governance (multilateral negotiations, multilateral cultural diplomacy); new types and directions of cultural diplomacy for international relations.

The proposed definition differs from existing definitions of cultural diplomacy in the public administration system in that cultural diplomacy is considered as a course of action based on the exchange of ideas, values, traditions and other aspects of culture or identity for the development of international relations, strengthening cultural cooperation, promoting national interests abroad in multi-level governance through the public and private sectors, civil society.

2. Recommendations and suggestions are provided for the main relevant subjects in order to develop approaches to the analysis of the stages of formation and

development of cultural diplomacy in a historical context by taking into account: the set of new technologies and foreign policy instruments implemented by state and non-state subjects of cultural diplomacy in order to influence the foreign public, political processes and make political and managerial decisions within the framework of the activities of political institutions; new content and essence of cultural diplomacy as an interdisciplinary field with theoretical, conceptual and methodological interdisciplinary connections (strategic communication, sustainable development, international relations, public relations and regional studies). The genesis and development of cultural diplomacy is considered through the historical stage, its features and the nature of interaction between key actors as a direct or indirect, external or internal relationship of objects in the communication system.

3. Scientifically based recommendations are proposed to public authorities of Ukraine to increase the efficiency of public administration through the further development of the methodology for the study of cultural diplomacy in the field of science “Public Management and Administration” through the study of scientific approaches to the essence of the concept of “methodology”: the tasks of public administration are the creation of a conceptual strategy of the state based on international, European norms and norms of domestic law in order to “create a holistic positive image of the state, oriented on values”.

In this context, the need to present the methodology for the study of cultural diplomacy in public administration has been established, in particular with an emphasis on three vectors of the development of cultural diplomacy in a given context in conditions of uncertainty and instability, these are: separation of powers; distribution of responsibility; granting of relevant rights.

4. New directions for the distribution of responsibility between the subjects of cultural diplomacy in the implementation of Ukraine’s foreign policy in the public administration system are proposed from the standpoint of its role and place in the strategic context in the legal system, which is capable of maintaining a certain degree of stability under conditions of practical convergence from the abstraction of administrative categories to the institutional provision of specific laws, norms and standards regarding the provision of national interests of Ukraine in the relevant

process. It is substantiated that one of the causes of crisis phenomena in the implementation of state policy in the field of culture and foreign policy of Ukraine is the imperfection of existing or the absence of current regulatory legal acts. In the context of Ukraine's European integration and the unrealized legal potential of cultural diplomacy, there is a need to legitimize cultural diplomacy as a separate direction of public diplomacy and develop strategic directions on issues of cross-border cooperation, update the agenda of sustainable development and ensuring human rights, and take into account gender aspects of cultural diplomacy.

The conceptual principles of legal support for cultural diplomacy in a multi-level context have been further developed through the classification of types of legal norms (international, national and institutional) based on differences in the procedure for adopting relevant norms in the areas of international cross-border relations, sustainable development, human rights, gender aspects of cultural diplomacy, local diplomacy in the field of culture in multi-level governance.

5. Further development of the model of cultural diplomacy in the context of the emergence of new actors, the actualization of its new types, tools and methods based on the formation and development of new national rules and regulations, tools, incentives, legal infrastructure, technical assistance in the new distribution of responsibility between the subjects of cultural diplomacy from the standpoint of their role and place in international relations is proposed. The achievement of the proposed classification of cultural diplomacy models is that in the dissertation research, the models are presented not only according to the traditional features of centralization, sources of financing of cultural diplomacy subjects, forms and means of activity of cultural diplomacy subjects, but also by an approach according to which the existing grouping of models according to the features of centralization, financing of cultural diplomacy subjects; forms and means of activity of cultural diplomacy subjects, which allows considering foreign models of cultural diplomacy in the context of international relations, is supplemented by the distribution of responsibility between cultural diplomacy subjects in the implementation of Ukraine's foreign policy, which allows taking into account the peculiarities of the process of making managerial decisions in conditions of uncertainty and instability (in particular, the patterns that

arise in the process of choosing, developing, adopting, implementing, evaluating decisions in the process of management and the forms of their implementation in conditions of uncertainty).

6. New methods are proposed for determining the role of the cultural factor in modern world politics, giving it a modern look and its impact on global socio-political circumstances, which actualizes the issue of cultural diplomacy, which is a component of public diplomacy and contributes to the spread of a positive image of the country among others. Cultural interaction is understood as a peculiar form of international communication and involves not only the mutual enrichment of national cultures, but also the preservation of their uniqueness and originality. In the context of the interaction of cultures, the policy of cultural diplomacy is highlighted, which is aimed at developing a culture of tolerance and forming a positive image of the country along with reflecting national identity.

7. With a focus on defining the conceptual foundations of cultural diplomacy for international relations in the system of multi-level governance, the methodology for taking into account the peculiarities of the distribution of responsibility for cultural diplomacy for international relations in the state-administrative context in the system of multi-level governance has been improved. The structure of multi-level governance is represented by territorial programs and initiatives, European territorial cooperation, macro-regional strategies. Community-led local development is increasingly becoming an integral part of the agenda. The distribution of responsibility in the implementation of Ukraine's foreign policy and governance in the field of cultural diplomacy takes place in a decision-making system based on the principles of multi-level governance; territorial approach to local development; decentralization; subsidiarity.

8. Conceptual principles of cultural diplomacy in multi-level governance (territorial programs and initiatives; European territorial cooperation; macro-regional strategies; local development) have been developed and scientifically substantiated, which, unlike the concepts previously described in the scientific literature, provide for the specifics of the distribution of responsibility of cultural diplomacy subjects for international relations in the state-administrative context and in key thematic areas

(sustainable development and a common global agenda in cultural diplomacy; cultural diplomacy in multi-level governance at the local level; women's diplomacy and gender aspects in cultural diplomacy) through the implementation of short-term programs, mid-term and long-term measures in the process of implementing EU norms and standards.

Keywords: public administration, cultural diplomacy, foreign policy, multi-level governance, international relations, cooperation, cultural interaction, country image.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Антонова Л.В., Шевченко Л.М. Місце та роль культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2023. №22. С. 1043-1062.
<https://doi.org/10.34132/pard2023.22.07> (

URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/394>

(*Особистий внесок автора : Обґрунтування позиціонування культурної дипломатії як ключового чинника зовнішньої та внутрішньополітичної позиції країни - 0,5 друк.арк.*)

2. Шевченко Л.М. Правові основи культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України. *Наукові перспективи*. 2024. № 10(52). С. 342-353.
DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10\(52\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10(52))

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/15954/16026>

3. Шевченко Л.М. Зарубіжні моделі культурної дипломатії: підходи та сучасний стан. *Успіхи і досягнення у науці*». 2024. № 8(8). С.611-620.
DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8\(8\)](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8))

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/15769/15841>

4. Шевченко Л.В. Концептуальні засади розвитку культурної дипломатії в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. №1. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.11.25>

URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/5046>

Статті в інших виданнях України

5. Шевченко Л.В. Нова публічна дипломатія в контексті публічного управління. *Економічний вісник. Серія фінанси облік оподаткування*. 2021. № 7 . С. 209-219. DOI: [10.33244/2617-5932.7.2021.209-219](https://doi.org/10.33244/2617-5932.7.2021.209-219)

URL: https://www.researchgate.net/publication/354932623_Nova_publicna_diplomatia_v_konteksti_publicnogo_upravlinna

Опубліковані праці у виданнях апробаційного характеру

6. Шевченко Л.В. Адаптація та запровадження зарубіжного досвіду культурної дипломатії в формуванні іміджу держави. *Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика*. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Харків, 16 березня 2023 р. / за заг. ред. С. М. Домбровської. Харків : НУЦЗУ, 2023. С.118-119. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17489/1/ZBNMKS2023.pdf>

7. Антонова Л.В., Шевченко Л.М. Культурна дипломатія, як рушійна сила просування країни на міжнародній арені.. *Могилянські читання – 2023: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти*. XXVI Всеукраїн. щорічна міжнар. наук. - практ. конф. (06 -10 листопада 2023 р.). Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. С. 545 – 546 . URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1869>

8. Антонова Л.В., Шевченко Л.М. Культурна дипломатія як стратегічний комунікативний інструмент сучасного світу. *Могилянські читання – 2024: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти*. XXVII Всеукраїн. щорічна міжнар. наук. - практ. конф. (06 -10 листопада 2024 р.). Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. С. 119-120. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2515>

9. Shevchenko Liliia New Public Diplomacy in Context Public Administration. *Ukraine at war*. East European Conference University of Warsaw (June 28-30, 2023). Warsaw, Poland. 2023. P.15

10. Шевченко Л.В. Шляхи покращення якості соціальних послуг в публічному управлінні. *Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки*. Міжнародний податковий конгрес (03 грудня 2020 р.). м. Ірпінь. УДФСУ. 2020. С .67.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	15
ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ	27
1.1. Сутність і зміст культурної дипломатії: основні категорії та поняття	27
1.2. Етапи становлення та розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України	40
1.3. Методологія дослідження культурної дипломатії в контексті врядування: поділ влади	56
Висновки до розділу 1	78
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ	83
2.1. Нормативне підґрунтя культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України	83
2.2. Зарубіжні моделі культурної дипломатії: підходи та сучасний стан	93
2.3. Місце і роль культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені	112
Висновки до розділу 2	125
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ	128
3.1. Концептуальні засади культурної дипломатії для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування: розподіл відповідальності	128
3.2. Тематичні пріоритети культурної дипломатії в процесі імплементациї норм та стандартів ЄС	143
Висновки до розділу 3	159
ВИСНОВКИ	164
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	176
ДОДАТКИ	202

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

МКСК	Міністерство культури та стратегічних комунікацій;
МОН	Міністерство освіти і науки України;
МЕУ	Міністерство економіки України;
ДУ	Індекс сталого розвитку;
«Український інститут»	Державна установа «Український інститут»;
УКФ	Український культурний фонд;
Стратегія розвитку читання	Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія»;
ЦСР	Цілі Сталого Розвитку;
ООН	Організація Об'єднаних Націй.

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні демократичні цінності європейської цивілізації відіграють провідну роль у вирішенні проблемних питань досягнення політичних цілей держави, формування сприятливого образу країни, концептуальної стратегії держави на основі міжнародних, європейських норм та норм внутрішнього державного права з метою створення цілісного позитивного образу країни, узгодження інтересів державних і недержавних акторів, а їх гармонізація є визначальною умовою формування суспільної довіри через механізми реалізації зовнішньої політики.

Культурна дипломатія – це діяльність, заснована на обміні цінностями, ідеями, традиціями з іншими культурами. Культурна дипломатія має довгу історію й використовувалася для зміцнення міжнародних відносин, просування національних інтересів держави, посилення соціального та культурного співробітництва, стратегічної комунікації засобами культурних обмінів, спільних культурних проєктів та програм. Культурна дипломатія може здійснюватися державними і недержавними суб'єктами.

Основними завданнями сучасної культурної дипломатії багато дослідників вважають формування позитивного іміджу держави, розвиток зовнішньої політики, реформування культурної політики держави на національному рівні. Ці завдання також є основними цілями політики культурної дипломатії в сучасній Україні. Важливо забезпечити системну діяльність українських культурних ініціатив за кордоном, створити позитивний імідж України та її народу, налагодити та розвивати нові міжнародні культурні комунікації. Особливої актуальності набуває ця діяльність в умовах широкомасштабної агресії російської федерації проти України.

Дисертаційне дослідження базується на працях таких українських науковців, як: Андріяш В. [1], Антонова Л. [2], І. Бабій [3], І. Богінська [3], Верба С. [4], Висоцький О. [5], Гололобов С. [6]., Ємельянов В. [6], Івашова Л. [7], Криштанович М. [8], Ціватий В. [9], Штиршов О. [10] та інших.

Окрім вітчизняного наукового доробку робота ґрунтується на працях таких зарубіжних авторів. У наш час характерні риси публічної дипломатії привертають підвищену увагу дослідників: П. Дьюї [19], Н. Кулл [11], Х. Хелмерс [12], Й. Курбалія [13], Дж. Меліссен [14], Дж. Най [15-17], Рогір ван дер Плюйм [18], Ф. Сейб [19], Вишомірські М. Дж. [20]. Водночас лишається різнобій у тлумаченні сутності публічної дипломатії, а термінологічний апарат ще потребує точнішого визначення.

Відаючи належне науковим працям українських і закордонних вчених, слід зауважити, що незважаючи на достатню розробленість зазначеної проблематики, питання розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні у контексті існуючих викликів та загроз для сучасної української держави не стали предметом надширокого спеціального дослідження, а отже, зберігають свою актуальність і потребують нових наукових розробок у частині обґрунтування теоретико-методологічних положень та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування.

Це визначило тему, наукову і практичну спрямованість, структурну побудову і зміст дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у межах науково-дослідної роботи Чорноморського національного університету імені Петра Могили на тему : «Державна політика формування ефективного функціонування та розвитку спроможних до самоврядування територіальних громад у процесі децентралізації як запорука національної безпеки» (державний реєстраційний номер 0119U100372), де особистий внесок автора полягає у дослідженні теоретико-методологічних положень та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних положень та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування.

Для досягнення окресленої мети дисертаційного дослідження поставлено такий комплекс науково-теоретичних, методологічних та практико-орієнтованих завдань:

- узагальнити сутність та зміст культурної дипломатії, основні категорії та поняття;

- визначити етапи становлення та розвитку культурної дипломатії в системі публічного управління та надати рекомендації вітчизняним державним та недержавним суб'єктам культурної дипломатії щодо підвищення ефективності міжнародної стратегічної комунікації у врахуванні нових етапів її розвитку;

- визначити методологію культурної дипломатії в контексті публічного управління та запропонувати нові критерії й інструменти вимірювання ефективності міжнародної соціальної взаємодії;

- дослідити сучасний стан та підходи до змін у нормативному підґрунті культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави і врядуванні в контексті євроінтеграції України;

- удосконалити впровадження провідного зарубіжного досвіду культурної дипломатії на основі зарубіжних моделей, підходів та урахуванні внутрішнього та зовнішнього контексту публічного управління в реалізації зовнішньої політики України та надати рекомендації вітчизняним органам публічної влади щодо адаптації закордонного досвіду до сучасних реалій України;

- удосконалити механізми впровадження культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені у вітчизняну систему публічного управління;

- запропонувати шляхи удосконалення концептуальних засад культурної дипломатії для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування через розподіл відповідальності;

- удосконалити концептуальні підходи щодо формування тематичних пріоритетів культурної дипломатії в процесі імплементації норм та стандартів ЄС.

Об'єкт дослідження – культурна дипломатія у системі публічного управління в умовах євроінтеграції України.

Предметом дослідження є перспективні теоретико-практичні напрями впровадження культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні в умовах євроінтеграції та підвищення її ефективності.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення теорії державного управління та напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених з питань розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування.

Дисертаційне дослідження базується на системному, синергетичному, і цільовому підходах, а також на комплексі методів, які дозволяють їх застосовувати, включаючи такі методи, такі як:

- *аналітичний* – з метою узагальнення останніх наукових досліджень та розробок провідних вітчизняних і зарубіжних учених щодо розвитку, впровадження та підвищення ефективності реалізації зовнішньої політики України і врядуванні;

- *аналізу та синтезу* – з метою уточнення і конкретизації понятійно-категоріального апарату у сфері публічного управління, а саме сутність та зміст, основні категорії та поняття «культурної дипломатії», що обумовлюється еволюцією сучасної моделі дипломатії у межах запропонування авторського визначення поняття стосовно реалізації зовнішньої політики України і врядуванні;

- *аналогії та порівняння* – з метою виявлення та співставлення особливостей закордонного досвіду впровадження моделей культурної дипломатії в умовах появи нових акторів, актуалізації її нових видів, інструментів та методів на основі становлення та розвитку нових національних правил і положень, інструментів, стимулів, правової інфраструктури, технічної допомоги у новому розподілі відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії з позиції їх ролі та місця в міжнародних відносинах та надання рекомендацій вітчизняним органам публічної влади щодо адаптації моделей;

- *систематизації* – з метою розкриття основних тенденцій, закономірностей та принципів впровадження культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені у вітчизняну систему публічного управління;

- *абстрактно-логічний* – з метою запропонування новітніх підходів до визначення концептуальних засад культурної дипломатії в системі публічного управління в багаторівневому врядуванні (територіальних програмах та ініціативах; європейському територіальному співробітництві; макрорегіональних стратегіях; місцевому розвитку);

- *метод дедукції та моделювання* – з метою вироблення пропозицій щодо систематизації розподілу відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні з позиції її ролі та місця в правовій системі в стратегічному контексті.

Наукова новизна одержаних результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуального наукового завдання у галузі публічного управління та адміністрування, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування.

Найсуттєвіші результати дослідження, що містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

- розроблено та науково обґрунтовано концептуальні засади культурної дипломатії в системі публічного управління в багаторівневому врядуванні (територіальних програмах та ініціативах; європейському територіальному співробітництві; макрорегіональних стратегіях; місцевому розвитку), які, на відміну від раніше описаних у науковій літературі концепцій, передбачають особливості розподілу відповідальності суб'єктів культурної дипломатії для міжнародних відносин в державно-управлінському контексті та за ключовими тематичними напрямками (сталий розвиток і спільний глобальний порядок денний в культурній дипломатії; культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні на місцевому рівні; жіноча дипломатія та гендерні аспекти в культурній дипломатії) через реалізацію короткострокових програм, заходів середньострокової та довгострокової перспективи в процесі імплементації норм та стандартів ЄС;

удосконалено:

- методологічні положення дослідження культурної дипломатії в галузі науки «Публічне управління та адміністрування» через дослідження наукових підходів через визначення завдань публічного управління щодо зовнішньої політики держави на основі міжнародних, європейських норм та норм внутрішньодержавного права з метою створення цілісного позитивного образу держави, орієнтованого на цінності; методологію дослідження культурної дипломатії в публічному управлінні з акцентом на векторах розвитку культурної дипломатії в заданому контексті в умовах невизначеності та нестабільності (поділ влади; розподіл відповідальності; надання відповідних прав), за якими поділ влади розглядається як змістовне поле культурної дипломатії (види, інструменти, методи) в загальному контексті; розподіл відповідальності між суб'єктами розглядається з позиції ролі та місця культурної дипломатії з позиції стратегічного контексту, зокрема Стратегії публічної дипломатії МЗС України, Стратегії Українського інституту, аналітичних документів щодо сприйняття України за кордоном, дослідження МЗС України; надання відповідних прав розглядається як узагальнюючий

компонент в контексті багаторівневого врядування в умовах євроінтеграційних процесів;

- систематизацію розподілу відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в системі публічного управління з позиції її ролі та місця в стратегічному контексті в правовій системі, яка здатна зберігати певний ступінь стабільності за умов практичного сходження від абстракції адміністративних категорій до інституційного забезпечення конкретних законів, норм та стандартів стосовно забезпечення національних інтересів України у відповідному процесі (в умовах євроінтеграції України та нереалізованого правового потенціалу культурної дипломатії виникає необхідність легітимізації культурної дипломатії як окремого напрямку публічної дипломатії та розвитку стратегічних напрямів з питань транскордонного співробітництва, актуалізації порядку денного сталого розвитку та забезпечення прав людини, врахування гендерних аспектів культурної дипломатії);

- механізми впровадження культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені у вітчизняну систему публічного управління

у таких аспектах: зовнішньо-культурна політика, що націлена на збереження національної культури, захист національної ідентичності в міжнародній комунікації та інші цілі; врахування в дипломатичній практиці країни культурних здобутків з метою досягнення міждержавного взаєморозуміння; використання різнопланових чинників, таких як культура, мистецтво й освіта, для захисту та просування національних інтересів на міжнародному рівні;

набули подальшого розвитку:

- сутність та зміст культурної дипломатії, основні категорії та поняття «культурна дипломатія», що обумовлюється еволюцією сучасної моделі дипломатії: становленням та розвитком державних та недержавних інституцій з новим колом функцій за рахунок збільшення відкритості й прозорості державних та недержавних суб'єктів культурної дипломатії; активізацією міжнародної стратегічної комунікації у багаторівневому врядуванні

(багатосторонні переговори, багатостороння культурна дипломатія); новими видами та напрямками здійснення культурної дипломатії для міжнародних відносин.

Культурна дипломатія розглядається як курс дій на засадах обміну ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності для розвитку міжнародних відносин, посилення культурного співробітництва, просування національних інтересів за кордон у багаторівневому врядуванні через державний та приватний сектор, громадянське суспільство;

- підходи до аналізу етапів становлення та розвитку культурної дипломатії в історичному контексті через урахування: сукупності нових технологій та інструментів зовнішньої політики, що реалізуються державними і недержавними суб'єктами культурної дипломатії з метою впливу на закордонну громадськість, політичні процеси та прийняття політичних та управлінських рішень в рамках діяльності політичних інститутів; нових змісту та сутності культурної дипломатії як міждисциплінарної сфери з теоретичними, концептуальними та методологічними міждисциплінарними зв'язками (стратегічною комунікацією, сталим розвитком, міжнародними відносинами, зв'язками з громадськістю та регіональними дослідженнями); через врахування онтологічного (якою є природа реальності становлення та розвитку культурної дипломатії) та епістемологічного (що таке реальність, в якій формується нова суспільна модель культурної дипломатії) підходів; аналіз контексту та чинників впливу на внутрішнє та зовнішнє середовище на основі полікритеріального підходу до угруповання чинників впливу культурної дипломатії як сучасного феномену в реалізації зовнішньої політики України (чинники впливу, які втратили свої ознаки в результаті появи нових технологій та суб'єктів культурної дипломатії; чинники впливу, які в процесі адаптації до змін у внутрішньому або зовнішньому середовищі (або обох), мають характерні ознаки таких, що: втратили стійкість, або послабили чи посилили свій вплив, хоча й не були заздалегідь визначені – в цьому випадку майбутні зміни в середовищі не можуть ідентифікуватися завчасно, тому для цього способу

характерним є реагування із запізненням; чинники впливу, які набули нових ознак за наявністю механізмів постійного розвитку);

- моделі культурної дипломатії в умовах появи нових акторів, актуалізації нових її видів, інструментів та методів на основі становлення та розвитку нових національних правил і положень, інструментів, стимулів, правової інфраструктури, технічної допомоги у новому розподілі відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії з позиції їх ролі та місця в міжнародних відносинах; зарубіжні моделі культурної дипломатії в міжнародних відносинах мають спільні й особливі характеристики щодо функцій; суб'єктів; форм та засобів національної моделі: класифікацію моделей культурної дипломатії представлено за ознаками централізованості, джерел фінансування суб'єктів культурної дипломатії, форм та засобів діяльності суб'єктів культурної дипломатії (існуючий підхід до групування моделей за ознаками централізованості, фінансування суб'єктів культурної дипломатії; форм та засобів діяльності суб'єктів культурної дипломатії, що дозволяє розглядати зарубіжні моделі культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин, доповнено розподілом відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України, що дозволяє враховувати особливості процесу прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та нестабільності, зокрема закономірності, які виникають у процесі вибору, розробки, прийняття, реалізації, оцінки рішень у процесі управління та форми їх втілення в умовах невизначеності).

Практичне значення одержаних результатів. Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи мають практичне спрямування та забезпечують методологічне та емпіричне підґрунтя для розвитку

Результати дослідження були використані у роботі: Міністерства закордонних справ України (довідка № 415/17-860-б/н від 14.02.2025 р.); Генерального Консульства України в Любліні (довідка № 61326/24-102 від 02.12.2024 р.); Громадської ради при Міністерстві закордонних справ України (довідка № 3 від 29.10.2024 р.); Громадської Спілки «Всеукраїнська Громадська

Ліга Україна - НАТО» (довідка № 37 від 11.08.2024 р.); Асоціації SVOJA ХОРВАТІЯ»(довідка № 37 від 11.08.2024 р.); Громадської організації «Всеукраїнська громадська організація «Територія Жінок» (довідка № 4 від 11.12.2024 р.).

Теоретичні положення та практичні рекомендації, які обґрунтовано в дисертаційній роботі, впроваджені в навчальний процес у ході підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр» за напрямом «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форми навчання у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили (довідка № 37 від 16.12.2024 р.)

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням. Усі наукові результати, викладені у роботі, отримані автором особисто і здобули апробацію та відображення в опублікованих працях. У дисертації не використовуються ідеї і розробки, що належать співавторам.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні, методологічні та практичні результати дисертаційного дослідження доповідались на таких науково-комунікативних заходах, наукових та науково-практичних конференціях, як: «Могилянські читання – 2024: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (06 -10 листопада 2024 р., м. Миколаїв); «Могилянські читання – 2023: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (06 -10 листопада 2023 р., м. Миколаїв); «Ukraine at war» (June 28-30, 2023, Warsaw, Poland); «Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика» (м. Харків, 16 березня 2023 р.); «Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки» (03 грудня 2020 р., м. Ірпінь).

Також приймала участь:

у публічному діалозі «Проблеми фінансування культури в Україні», організованому Центром економічної стратегії 19.11.2024 р. у межах проєкту

«Швидка експертна підтримка культурної та медійної політики в Україні (RES-POL)»;

у тематичних блоках серії онлайн заходів «Woman in Diplomacy: a Challenge or a Mission?»:

1) March 22, 2024 - «Woman in Science and Education Diplomacy. How to participate in the formation of a positive image of Ukraine?»:

2) April 12, 2024 – «Culinary and Cultural Diplomacy: how to contribute to the formation of a positive image of the country through food and culture?»;

3) May 17, 2024 - «Is there a «Women's» Diplomacy? Peculiarities of a (non)female profession»;

4) June 21, 2024 - «A woman in diplomacy during the war. How to counter Russian aggression on the diplomatic front'» as part of the Scientific society of history of diplomacy and international relations project «The Female Face of Diplomacy»;

у міжнародному вебінарі Virtual International Students Conference ISC - Adamas 2020 Organized by Adamas University « Education: creating future today. Going beyond the pandemic» (5 грудня 2020 р., ун-т Адамас, Колката, Індія).

Публікації. Результати дослідження опубліковано у 10 наукових працях загальним обсягом 6 друк. арк., серед яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в інших виданнях України та 5 опубліковані праці у виданнях апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний обсяг дисертації становить 175 сторінок друкованого тексту, в.т.ч. 6 таблиць, 4 рисунки. Список використаних джерел із 222 найменувань, 12 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ

1.1. Сутність і зміст культурної дипломатії: основні категорії та поняття

Сучасні демократичні цінності європейської цивілізації відіграють провідну роль у вирішенні проблемних питань досягнення політичних цілей держави, формування сприятливого образу країни, концептуальної стратегії держави на основі міжнародних, європейських норм та норм внутрішньо державного права з метою створення цілісного позитивного образу країни, узгодження інтересів державних і недержавних акторів, а їх гармонізація є визначальною умовою формування суспільної довіри через механізми реалізації зовнішньої політики.

Питання становлення та розвитку культурної дипломатії як цілеспрямовано сформованого феномену в контексті реалізації зовнішньої політики України в системі публічного управління, який покликаний впливати на закордонну громадськість з метою популяризації позитивного іміджу України, забезпечувати певні гарантії успіху стабільних та ефективно функціонуючих систем активних стратегічних комунікацій, традиційно розглядаються в науковій літературі в системі категорій публічної дипломатії (англ. - public diplomacy).

Публічна дипломатія у сфері міжнародних відносин в реалізації зовнішньої політики держави – є одним із феноменів «м'якої сили» в переважній більшості країн світу. Незважаючи на те, що в умовах невизначеності та непередбачених обставин, що призводять до необхідності перегляду існуючої концептуальної моделі публічної дипломатії, кожен елемент системи зовнішньої політики може проявляти можливості довгострокового розвитку, оскільки публічна дипломатія являє собою дієвий

інструмент стратегічних комунікацій, відбувається у встановленні взаємозв'язків й реалізується через комунікацію з закордонною громадськістю та соціальну взаємодію.

У вивченні та використанні культурної дипломатії в контексті реалізації зовнішньої політики України і врядуванні, як і інших наук, важливу роль відіграють поняття й категорії для аналізу та описання складних явищ і процесів. З метою упорядкування основних понять, які утворюють систему загальних категорій феномену культурної дипломатії, розглянемо їх за напрямом від загального до конкретного з основним акцентом на предметі даного дисертаційного дослідження, починаючи з традиційної дипломатії як першооснови в системі міжнародних відносин.

На думку В. Г. Ціватого, суттєву увагу до проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики і дипломатії Середньовіччя та раннього Нового часу у своїх наукових розробках приділяють представники французької, іспанської, німецької, італійської та англо-американської історіографічних шкіл [9].

Публічна дипломатія – це особливий формат зовнішньополітичної діяльності, що потребує уточнення базових понять. Слово «дипломатія» походить від давньогрецького «*díplōma*» – так називали вірчі грамоти послів, що первісно мали форму з'єднаних подвійних дощечок. У сучасному політичному контексті існує кілька визначень дипломатії:

- 1) управління відносинами між країнами та вміння вести цю діяльність;
- 2) форма мирної співпраці між державами;
- 3) діяльність лідерів держав, урядів і спеціалізованих органів зовнішніх відносин щодо втілення цілей та завдань зовнішньої політики, а також захисту державних інтересів за кордоном.

Отже, дипломатію можна розглядати як системну й послідовну діяльність офіційного керівництва та уповноважених державних органів з реалізації зовнішньої політики виключно мирними засобами.

Термін «публічна дипломатія» походить з англomовного середовища. В англійській мові слово «*public*» може означати «громадський», «публічний», «відкритий», «загальнодоступний» або «народний». Будь-яка легітимна

державна політика має враховувати громадську думку, формуючи яку, можливо впливати на політику іншої держави. Саме на цьому ґрунтується концепція публічної дипломатії як інструменту глобального управління.

Тема публічної дипломатії опрацьована істотно глибше, ніж стратегічні комунікації, насамперед завдяки дослідженням зарубіжних науковців П. Дьюї [19], Н. Кулла [11], Х. Хелмерса [12], Й. Курбалії [13], Дж. Меліссена [14], Дж. Найя [15-17], Рогір ван дер Плюйма [18], Ф. Сейба [19], Вишомірські М. Дж. [20] та інших.

Ян Меліссен у своїй книзі «Нова публічна дипломатія. М'яка сила в міжнародних відносинах» цитує канадського посла у Вашингтоні, який вказував, що публічній дипломатії потрібні спеціалізовані навички та методи, відмінні від традиційної дипломатичної практики [21].

Наприкінці 1980-х Джозеф Най, американський політолог і колишній помічник міністра оборони США, впровадив концепцію «м'якої сили» (англ. - soft power) як альтернативу «жорсткій силі» (англ. - hard power) [22]. «М'яка сила» ґрунтується на привабливості культури, політичних ідей та цінностей, тоді як «жорстка сила» спирається на економічний чи військовий тиск. На умовному об'єднанні елементів «м'якої» та «жорсткої» сили, виникає «розумна сила» (англ. - smart power), концепція якої активно досліджується переважно в американському контексті й трактується як оптимальне поєднання різних інструментів впливу.

Український політолог Юрій Висоцький пропонує розглядати публічну дипломатію і традиційну дипломатію як два окремі, проте синхронізовані зовнішньополітичні механізми, спрямовані на політичний вплив на уряди інших країн [5]. Водночас, на думку Сноу Крокера та Алана Хенріксона, особливість публічної дипломатії полягає у фокусі на громадську думку та максимальну відкритість комунікаційних каналів, а також у залученні широкого кола неурядових суб'єктів, котрі діють у руслі комплексної дипломатичної стратегії держави [23].

Показовим у цьому питанні є підхід Еліс Сругіс до систематизації акторів публічної дипломатії Німеччини (на прикладі 2013 року). Дослідниця

виокремила три “шари” (мікро, мезо, макро), кожен із яких містить власний «тип» учасника й «структуру впливу» (від окремих громадян та громадських організацій до національного рівня). Проте деякі науковці пропонують розглядати публічну дипломатію переважно як урядову комунікацію, а недержавних гравців вбачають учасниками «глобальної публічної сфери». Це засвідчує, що сформувати єдину універсальну модель акторів досить складно через унікальність кожної держави та динаміку процесів [24].

Концепція культурної дипломатії виникла на межі століть - спершу як узагальнене прогнозування розвитку міжнародної комунікації, а згодом її конкретизували, спираючись на практичний досвід. До формування «нової» публічної дипломатії суттєво спричинилися поширення нових технологій та розширення ролі міжнародних неурядових акторів. Якщо говорити про перший чинник, то вже на початку 2000-х років у країнах, що розвиваються, сформувалася стійка тенденція зростання кількості інтернет-користувачів, розвитку мереж та різноманітних платформ. Крім цього, величезне значення мало поширення мобільного зв'язку з широким спектром комунікаційних функцій.

Культурна дипломатія використовувалась як трансформована ідея старих місіонерських традицій, щоб, по-перше, переконливо розповідати світові про досягнення певної країни не тільки в культурній, а й політичній, економічній та соціальній сферах; по-друге, для кращого розуміння зарубіжних культур (Інгенхоф Д., Чаріат Дж.) [25]; звертаючись до проблеми ототожнення політики культурної дипломатії та зовнішньополітичної пропаганди, інший дослідник К. Малкехі [26], вважає, що вони мають спільні характеристики, тобто здійснюються урядовими структурами, що представляють національні інтереси за кордоном. Але пропаганда, як правило, використовується в якості інструменту інформаційного та психологічного впливу (через розповсюдження кінопродукції, новин, радіопередач тощо) задля нав'язування переконань у неправильності зовнішньої політики тієї чи іншої країни. Натомість культурна дипломатія використовує непрямі методи позиціонування через технології публічних відносин і реалізується через освітні програми та культурні обміни.

У деяких країнах (наприклад, Франції) культурна дипломатія ототожнюється із зовнішньою культурною політикою держави, в Австрії, Нідерландах та Швеції цей феномен називають «міжнародною культурною політикою» з урядовим вектором реалізації, а у Великій Британії – «міжнародними культурними відносинами», що акцентують міжкультурну взаємодію [27].

Зовнішня культурна політика є складовою міжкультурного співробітництва й, на думку Сербіної Н.Ф. та Кучмії О.П., спрямована на створення позитивного культурного образу держави, зважаючи на історичні традиції та сучасне культурне розмаїття [28]. Вона має на меті побудову взаємодовіри, взаємовигідного партнерства, розширення можливостей співпраці та урахування національних пріоритетів. Таке «культурне» представництво за кордоном (і навпаки, залучення іноземних культурних впливів усередині держави) сприяє зміцненню позицій країни у світовій політиці відповідно до її історичних здобутків, геополітичного становища, потенціалу й ресурсів.

Важливо зазначити, що культурна дипломатія реалізується через публічні комунікаційні технології, культурні обміни й освітні програми, тоді як пропаганда здебільшого зорієнтована на інформаційно-психологічний вплив з метою нав'язати негативне уявлення про зовнішню політику певної держави [28].

Серед основних понять в системі категорій культурної дипломатії важливим є визначення ролі стратегічних комунікацій як самостійного феномену в науковому просторі (Ейтан Гілбоа [29], А. Баровська [30], О. Кушнір та Т. Решетука [31]). Окремі дослідники вважають, що зародки стратегічної комунікації можна прослідкувати навіть у часи правління римського імператора Августа, який умів формулювати й упроваджувати власне бачення «нового світового порядку» ще в давнину.

Після трагічних подій 11 вересня 2001 року в США набув особливого значення термін «стратегічна комунікація». Хоча довгострокове планування та комунікаційні стратегії існували і до цього, саме теракти ознаменували «новий

стратегічний погляд». Війна з тероризмом розширила дипломатичну практику, надала дипломатії публічного виміру і залучила іноземну громадськість, а також власну внутрішню аудиторію до взаємодії з національними урядами. Історично війна може бути каталізатором технічних та організаційних змін у комунікації, але вона також може призвести до важливих правових процесів (наприклад, Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі). Що стосується стратегічних комунікацій, зокрема на національному рівні, то теоретична база є менш розробленою. Певний час це поняття циркулювало переважно у сферах маркетингу, менеджменту, зв'язків з громадськістю та політичної комунікації. Серед дослідників проблемних питань публічної й культурної дипломатії та стратегічної комунікації варто згадати Н. Кулла [32], Джозефа С. Найя [33], Едварда Р. Мерру [34], Малкахі К. [35], та інших.

Методологічні визначення цього феномену на національному рівні можна знайти в урядових документах, таких як звіти, концепції та стратегії, переважно Міністерства оборони, інших державних установ (переважно США) та Міжнародної організації безпеки (НАТО). Варто зазначити, що більшість з цих авторів розглядають публічну дипломатію та стратегічну комунікацію як нероздільні поняття. Втім, це твердження є доволі відкритим для інтерпретації та дискусій.

Загалом, сучасна дипломатія вже давно вийшла за рамки суто міждержавних обмінів. Нові пріоритети, пов'язані з правами людини, глобальними викликами та розвитком комунікаційних технологій, збагатили дипломатію більш «громадянським» та інклюзивним характером. Водночас розмаїття публічної дипломатії може призвести до втрати професійного фокусу та детального розуміння конкретних дій окремих акторів. Взаємодія між традиційною дипломатією та динамічним розвитком цифрових технологій призвела до появи сучасної публічної дипломатії у 2023 році. Діджиталізація є багатовимірним явищем, що включає не лише адаптацію дипломатичної діяльності до гібридного медіа-середовища, а й розробку інноваційних цифрових підходів до взаємодії з іноземними аудиторіями.

Що стосується стратегічних комунікацій на національному рівні, то

теоретична база залишається фрагментарною. Термін переважно використовується в комерційних та управлінських дослідженнях (маркетинг, менеджмент, PR, політичні комунікації), урядових документах та матеріалах міжнародних організацій безпеки (НАТО). Багато авторів стверджують, що публічна дипломатія і стратегічні комунікації є взаємопов'язаними явищами, але існує широкий спектр інтерпретацій.

Зовнішня культурна політика, яка розглядається у «зовнішньому» контексті, постає як частина загальної системи міжкультурного співробітництва. Ця система включає в себе культурну присутність держави за кордоном, залучення іноземних культур всередині держави та розробку національних стратегій реалізації зовнішньої культурної політики. Все це спрямовано на зміцнення міжнародних відносин, сприяння взаєморозумінню та максимізацію потенціалу культури на світовій арені.

Ян Меліссен у своїй книзі «Нова публічна дипломатія» зазначає, що нова дипломатія, або публічна дипломатія, вимагає особливих підходів, методів і навичок у порівнянні з традиційною дипломатією [21]; публічна дипломатія виходить за рамки традиційної дипломатії і сприяє взаємодії між приватними групами в одній конкретній країні та приватними групами в інших країнах. Примусу завжди протистоїть заохочення і навпаки. Наприкінці 1980-х років Джозеф Най, американський політолог, професор Гарварду і колишній помічник міністра оборони, ввів абсолютно новий термін на протиположність концепції жорсткої сили: «м'яка сила». За словами Джозефа Ная, «м'яка сила» розглядається як здатність залучати і переконувати людей, що впливає з політики, політичної філософії та культурної привабливості країни, тоді як «жорстка сила» зосереджується на здатності примушувати, що впливає з економічної та військової могутності. Концепція м'якої сили набула особливого значення після вторгнення США до Іраку, що стало важливим уроком для США [22].

Але що дає поєднання «м'якої сили» з «жорсткою», яка, за визначенням CSIS, є «розумною силою» - поєднанням «жорсткої» та «м'якої» сили.

Водночас, на думку О. Ю. Висоцького, чи не найбільш детального

аналітика концепції публічної дипломатії серед сучасних українських науковців, публічну дипломатію та традиційну дипломатію слід розрізняти як два різні дипломатичні інструменти, одночасно спрямовані на досягнення спільної мети-здійснення політичного впливу на уряди інших країн, що, в свою чергу, в подальшому впливає на прийняття політичних рішень іншими країнами [5]. Однак, публічну дипломатію, через її взаємодію з відкритими медіа та через співпрацю з широким колом інших акторів, не лише урядами, але й неурядовими організаціями, слід відрізнити від традиційної дипломатії, яка має на меті впливати на прийняття політичних рішень. Її слід відрізнити від традиційної дипломатії, оскільки вона впливає на політику інших країн шляхом формування громадської думки в суспільстві. На думку О. Ю. Висоцького, всі ці актори керуються загальною дипломатичною стратегією держави [5].

Підхід Аліси Сургіс до аналізу акторів публічної дипломатії в Німеччині у 2013 році заслуговує на увагу, оскільки демонструє широту потенційних суб'єктів публічної дипломатії. Для початку дослідниця проаналізувала акторів за чотирма категоріями: верстви, типи, прояви та структури впливу. Було розглянуто три рівні: мікро-, мезо- та макро-. Кожен з цих рівнів мав свій тип: мікро – індивідуальні актори, мезо – складні актори, а макро - поєднання «типів» і «категорій прояву», де соціальні підсистеми (наприклад, політика) виступали в якості акторів, й держава - в якості актора. Важливо, що держава як актор додатково охоплює категорію «структур впливу». Для типів акторів, які є індивідуальними на мікрорівні, «носії ролей» (громадяни, організаційні ролі) були згадані як «прояви» разом з «сузір'ями акторів» у категорії «структури впливу». Для мезо- та комбінованих типів акторів було обрано кілька груп акторів: групи/організації економічної/політичної солідарності (наприклад, політичні партії, асоціації), організації, орієнтовані на громадські інтереси (наприклад, групи, асоціації, клуби), організації за інтересами (наприклад, громадські рухи, протестні рухи, НУО), державні організації (наприклад, виборні асамблеї, адміністрації), а також окремі економічні організації/підприємства з «інституційними структурами» в категорії «впливові структури». Нарешті, для макрорівня дослідники виділили «горизонт,

орієнтований на підсистему» в категорії «впливові структури». Водночас деякі дослідники пропонують аналізувати публічну дипломатію як урядову комунікацію, де недержавні актори розглядаються як суб'єкти «глобальної публічної сфери», а уряди згадуються як єдині суб'єкти публічної дипломатії. Це свідчить про те, що провести чітке та однозначне розмежування між усіма потенційними акторами нереально [36].

Таким чином, з часом дипломатія стала чимось набагато більшим, ніж відносини між державами та урядами. Але не лише плин часу підняв дипломатію на новий рівень. Поява нових суб'єктів, які доповнюють експертні групи, фокус на правах людини та долі людства, а також технологічний розвиток надали дипломатії нового імпульсу, зробивши її більш громадянською, соціальною та інклюзивною. Безсумнівно, в міру того, як тема публічної дипломатії стає все більш розпорошеною і широкою, увага до досвіду і спеціалізації акторів може бути втрачена. Поєднання традиційної дипломатії, як описано вище, та стрімкого розвитку цифровізації створює сучасну публічну дипломатію.

У зовнішньому контексті зовнішня культурна політика розглядається як складована національної політики міжкультурного співробітництва. До неї належать система міжкультурного співробітництва, зовнішня культурна присутність держави, зовнішня культурна присутність та національна стратегія реалізації зовнішньої культурної політики (узагальнено в табл. 1.1.).

У сучасній українській науковій літературі наявна достатня наукова база, яка присвячені проблемам міжнародних відносин, зовнішньої політики і публічній дипломатії. Здебільшого вона стосується проблем тлумачення, методологічних основ (зокрема, видів і ролі публічної дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави), аспектів стосовно культурної дипломатії (зокрема, культурна дипломатія розглядається як інструмент політики держави): Андріяш В. [1], Антонова Л. [2], І. Бабій [3], І. Богінська [3], Верба С. [4], Висоцький О. [5], Гололобов С. [6]., Ємельянов В. [6], Івашова Л. [7], Криштанович М. [8], Ціватий В. [9], Штиршов О. [10] та інших.

Основні наукові підходи за темою дослідження

Підходи	Автор, або джерело
«Дипломатія – це здійснення міжнародних відносин шляхом переговорів; сукупність засобів, що їх використовують посланці й посланники з метою забезпечення переговорного процесу; праця або мистецтво дипломата».	Ціватий В. Г. [9].
«Дипломатія в умовах сьогодення має брати активну участь у міжнародному спілкуванні, відповідно реагуючи на нові виклики ХХІ ст. та адаптуючи форми й методи дипломатичної діяльності до вимог сучасності».	В. Хвіст, В. Мариніч [37].
Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів.	Банчук-Петросова [38].
Публічна дипломатія держав середньої сили в сучасних міжнародних відносинах: досвід Канади та Нідерландів.	Белей С. І. [39].
Публічна дипломатія в контексті стратегічної інформаційної діяльності масмедіа.	М Ковальська [40].
«Культурна дипломатія розглядається як концептуальна стратегія держави на основі міжнародних, європейських норм та норм внутрішньодержавного права з метою створення цілісного позитивного образу держави, орієнтованого на цінності» (С. Бьорд, Дж. Фарвелл). Стратегічна комунікація ЄС як засіб у боротьбі з дезінформацією.	Наталія Карпчук [41].
Зарубіжні моделі культурної дипломатії: підходи та сучасний стан. Культурна дипломатія, як рушійна сила просування країни на міжнародній арені	Антонова Л.В., Шевченко Л.М. [42-43].
Зовнішня політика держави. Україна в міжнародних інтеграційних процесах	В.В. Копійка, М.С. Дорошко, В.І. Головченко [44].

Водночас представлений категоріальний апарат потребує уточнення через існуючі певні проблемні питання термінологічних підходів та практичної реалізації механізмів.

У сучасному контексті дослідження культурної дипломатії важливо осмислити наукові визначення «нової» або «сучасної» культурної дипломатії, що зумовлено процесом інституціоналізації та залученням як державних, так і недержавних організацій із ширшим колом функцій. Зокрема, це виявляється в:

відкритості та прозорості дипломатичних ініціатив, що передбачають багаторівневу комунікацію у соціальних мережах і сприяють зближенню дипломатії з широкою аудиторією;

активній участі України у міжнародних культурних подіях для популяризації кінематографа, книжкових видань, театрального мистецтва, фешн-індустрії, музики та інших творчих напрямів;

проведенні щорічних культурно-дипломатичних форумів, публічних дискусій та Міжнародних форумів культурної дипломатії [45; с. 149].

Аналіз наукових праць В. Хвіста та В. Мариніч засвідчує, що в еволюції сучасної моделі дипломатії можна виокремити етап становлення та розвитку транскордонної дипломатії, що постала як новий вектор міжнародних відносин. Науковці наголошують, що в умовах становлення громадянського суспільства держава вже не може одноосібно визначати зовнішньополітичний курс, і повинна зважати на позицію власних громадян. Крім того, багатосторонні переговори та регіональні об'єднання, яким добровільно передається частина суверенітету, стали поштовхом до якісних змін у дипломатичних практиках кінця ХХ століття [37].

На сучасному етапі розвитку в умовах широкомасштабної агресії проти України культурна дипломатія не лише спирається на традиційні міжкультурні формати з їхніми національними стратегіями, а й виходить на глобальну арену. Найдоцільніше визначати її як сукупність дій, заснованих на обміні ідеями, цінностями, звичаями та іншими культурними складниками, що використовуються для зближення, розбудови соціально-культурної співпраці чи просування національних інтересів за кордоном. У такій діяльності можуть брати участь як державні установи, так і бізнесові структури та громадські організації.

За результатами експертного дослідження факторів, що впливають на зовнішньополітичне становище України, на перспективах і особливостях національної дипломатії та її важливої складової - європейської та євроатлантичної інтеграції.

Дослідникам вдалося з'ясувати, що більшість експертів підтверджують, що найбільший вплив спостерігається від проблем з поставками воєнної допомоги Україні (4,5 бали). В умовах критичної фази широкомасштабної війни ця сфера є головним пріоритетом. Країни-союзники забезпечують вкрай

важливу воєнну підтримку України, але слід водночас обмежують оборонний потенціал України і ускладнюють ситуацію на фронті [46].

Одним з несприятливих зовнішніх факторів також називалася складна передвиборча ситуація в США, невизначеність майбутнього зовнішньополітичного курсу Вашингтону (4,2 бали). «Динаміка внутрішніх процесів у США містить виклик як для України, так і в більш глобальному контексті. Президентські вибори в США мають стратегічно важливе значення і для України, і для світової політики в цілому». Серед негативних зовнішніх трендів експертами відзначалася неспроможність глобальних та регіональних структур безпеки запобігти ескалації конфліктів на світовій арені та зупинити російську агресію (3,9 бали). Фахівці також зазначають вплив таких факторів, як ускладнення політичної, соціально-економічної ситуації в Європі, посилення «втоми» від війни в Україні, активізацію правих сил (3,9 бали): економічні проблеми, соціальне розшарування, міграційне навантаження, поглиблення розмежування [46].

Задля забезпечення національних інтересів на глобальному, регіональному і національному рівнях культурна дипломатія, як наукова субстанція та як реальність політики міжкультурного співробітництва, має національну специфіку і широкий спектр технологій та інструментів здійснення, міжурядового співробітництва або «м'якого впливу».

Культурна дипломатія може розглядатися через головні характерні ознаки системи публічного управління. Для публічного управління об'єктом управління є суспільство. Публічне управління пов'язане з реалізацією цілей і функцій держави, має політичний та адміністративний аспекти. Перший з них полягає в цілепокладанні, другий - у цілездійсненні. Система публічного управління за своєю структурою охоплює такі складові: суб'єкти управління (управляючу систему) - взаємодію та взаємосприяння (управлінську діяльність/процес) - суспільну систему (об'єкти управління), тобто сфери і галузі суспільного життя [47].

Філософія даного дисертаційного дослідження культурної дипломатії виходить з онтологічної та епістемологічної точки зору, за якими: онтологічна –

це дослідження, якою є природа реальності, в якій відбувається становлення та розвиток культурної дипломатії; епістемологічна - це, що таке реальність, в якій формується нова суспільна модель культурної дипломатії. Зміна контексту потребує вивчення, встановлення відповідних взаємозв'язків: аналізу контексту та чинників впливу на внутрішнє та зовнішнє середовище.

Таким чином, в даному дисертаційному дослідженні пропонується полікритеріальний підхід до угруповання факторів впливу, виявленні та усуненні вузьких місць і перешкод для реалізації нових моделей розвитку культурної дипломатії, для чого розробляються відповідні політичні рамки та механізми управління культурної дипломатії як сучасного феномену в реалізації зовнішньої політики України (рис.1.1).

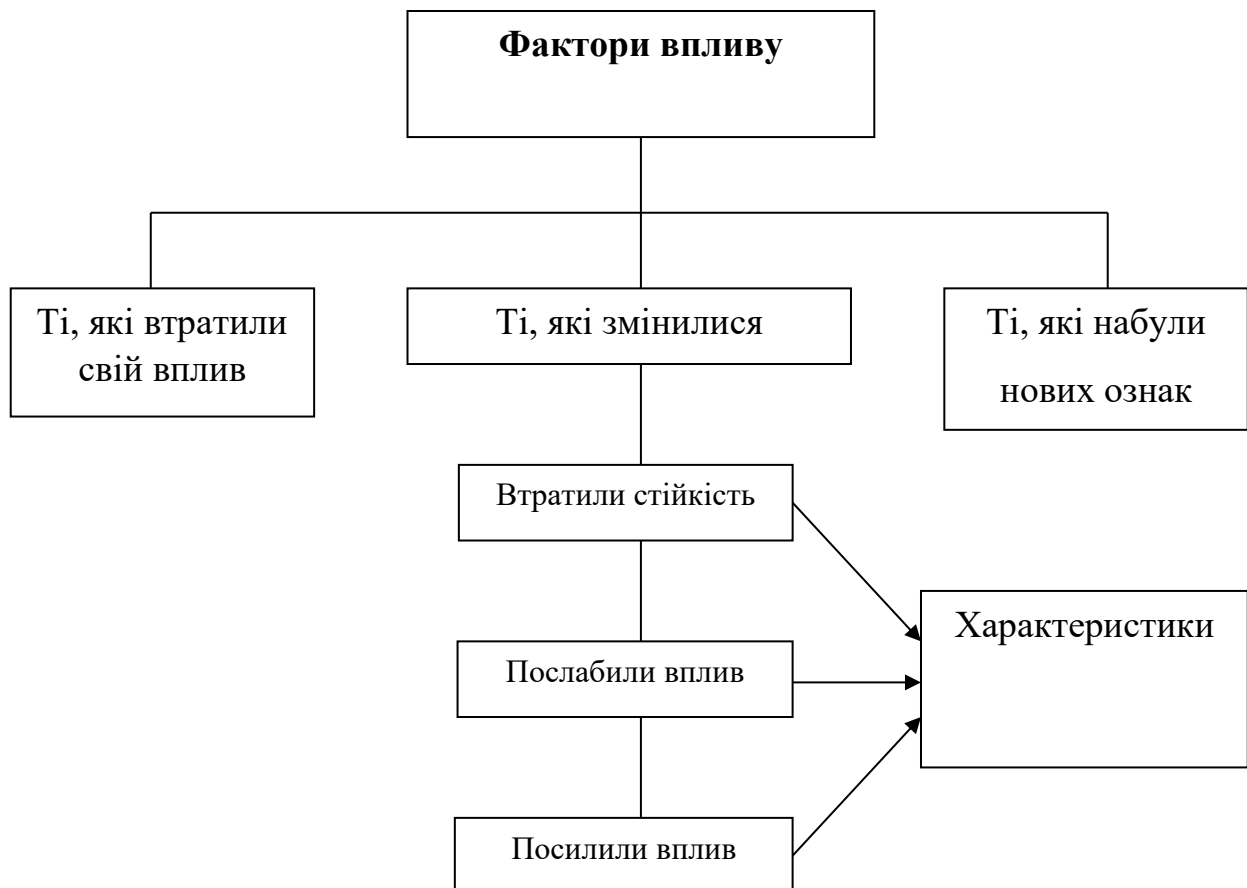

Рис. 1.1. Полікритеріальний підхід дослідження культурної дипломатії

Джерело: розроблено автором

Фактори впливу, які втратили свої ознаки в результаті появи нових технологій або акторів культурної дипломатії, більше не визначають місто та

роль культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики. Ті фактори впливу, які в процесі адаптації до змін у внутрішньому або зовнішньому середовищі (або в тому та й іншому), можуть бути охарактеризовані як такі, що: втратили стійкість; послабили свій вплив; посилили вплив, хоча й не були заздалегідь визначені. В цьому випадку майбутні зміни в середовищі не можуть ідентифікуватися завчасно. Отже, для цього способу характерним є реагування із запізненням.

Пристосування до середовища шляхом урахування тенденцій його розвитку призводить до появи нових ознак. Цей спосіб передбачає наявність механізмів постійного розвитку.

Аналіз науково-теоретичних розробок стосовно генезису та розвитку культурної дипломатії в загальному контексті свідчить про усталену в історіографії традицію фактологічного відтворення процесів, спираючись на принцип історизму, що значною мірою свідчить про неможливість за таких умов уникнути схематизації відтворення історичних подій.

Таким чином, проведений аналіз сучасної літератури з обраної наукової проблеми свідчить, що вона потребує більш детального вивчення та подальших досліджень, зокрема в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні. У вітчизняному науковому просторі вже існують наукові праці з даної проблематики, але тільки за окремими її напрямками.

1.2. Етапи становлення та інституційного розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні

Виходячи з висновку, зробленого в попередньому розділі, культурна та традиційна дипломатія є різними інструментами зовнішньої політики держави, але такими, які спрямовані на досягнення спільної мети, зокрема - здійснення політичного впливу на уряди інших країн та закордонну громадськість. На відміну від традиційної, культурна дипломатія здійснює вплив на політику іншої держави через формування громадської думки громадян в різних

культурних спільнотах. В рамках діяльності політичних інститутів культурна дипломатія – це сукупність технологій та інструментів зовнішньої політики, що реалізуються як державними, так й недержавними суб'єктами, тоді як їх дії спрямовані на реалізацію комплексної дипломатичної стратегії держави через вплив на закордонну громадськість, політичні процеси та прийняття політичних та управлінських рішень.

Аналіз етапів становлення та розвитку культурної дипломатії необхідно почати з розгляду історичного контексту, в якому традиційна дипломатія формується як діяльність глав держав, урядів і спеціальних органів зовнішніх відносин, як вид діяльності з управління відносинами між країнами, вміння вести таку діяльність, та форма співпраці між державами мирними засобами. «Публічна дипломатія – це будь-які фінансовані урядом заходи, спрямовані на пряме спілкування з іноземною громадськістю. Громадська дипломатія включає всі офіційні зусилля, щоб переконати цільові сектори іноземної думки підтримувати або терпіти стратегічні цілі уряду. Методи включають заяви осіб, які приймають рішення, цілеспрямовані кампанії, що проводяться урядовими організаціями, присвяченими публічній дипломатії, і спроби переконати міжнародні засоби масової інформації зображати офіційну політику на користь іноземної аудиторії» [48].

Публічна дипломатія в контексті міжнародних відносин формується як нова міждисциплінарна сфера з теоретичними, концептуальними та методологічними міждисциплінарними зв'язками: стратегічною комунікацією, сталим розвитком, міжнародними відносинами, зв'язками з громадськістю та регіональними дослідженнями. «Публічна дипломатія – це практика взаємодії з іноземною аудиторією для зміцнення зв'язків, встановлення довіри та сприяння співпраці. Це ключовий механізм, за допомогою якого країни зміцнюють взаємну довіру та продуктивні стосунки, і він став вирішальним для створення безпечного глобального середовища. Громадський, інтерактивний вимір дипломатії, публічна дипломатія є глобальною за своєю природою та включає безліч акторів і мереж» [49].

В площині дискусій, чи є публічна й культурна дипломатія синонімами,

оскільки вони мають спільні політичні цілі й спрямовані на формування громадської думки за кордоном, необхідно розділяти ці поняття в ракурсі, де перша частіше реалізує політичні й громадські проєкти, а друга – націлена на встановлення стабільних, рівних, довгострокових і двосторонніх культурних відносин між країнами. В іншому публічна й культурна дипломатія – це елементи системи публічної дипломатії з проєктами в галузі культури, програмами обмінів, короткострокових інформаційних кампаній, міжнародного мовлення та моніторингу зарубіжної громадської думки.

На думку Йована Курбалії, в загальному контексті еволюція дипломатії як професійної діяльності починається з протодипломатії, набуває розвитку в дипломатичній спадщині Месопотамії, Стародавніх Єгипту, Китаю, Індії, Ассирії та Персії. На довгому шляху до перших дипломатичних систем збагачуються традиції Давньогрецької дипломатії з її підходами до політики, новими інструментами дипломатії та переговорів; Візантійської дипломатії як «еліксиру довголіття»; дипломатії Відродження у XIII-XVII ст. з переходом до компромісу як способу вирішення конфліктів, створенням практики амбасадорів. Зміни у дипломатії як професійній діяльності відбуваються з розвитком засобів комунікації, розвитком науки і техніки. В XIX ст. – це винахід і застосування телеграфу та виникнення «телефонної дипломатії» з можливістю узгодження й прийняття рішень завдяки використанню головами урядів і дипломатами «червоної лінії» зв'язку [13].

З виникненням радіо- й телемовлення дипломатія виходить в «прямий ефір», а з появою Інтернету та соціальних медіа кількість залучених державних і недержавних акторів збільшується, що дозволяє стверджувати про становлення та розвиток публічної дипломатії, з фокусом на суспільних потребах в стратегічній комунікації. Генеза та розвиток суспільної дипломатії представлені в табл. 1.2.

Гене́за та розвиток публічної дипломатії

Історичний етап	Особливості етапу	Характер взаємодії
1. Публічна дипломатія як «ввічливість»	У 1856р. в опублікованій в газеті «Times» статті, присвяченій діяльності президента США Франкліна Пірса, термін «публічна дипломатія» вперше був використаний як синонім слова «ввічливість».	Діяльність державних суб'єктів публічної дипломатії, перших осіб держави
2. Публічна дипломатія як «відкрита дипломатія»	Після Першої світової війни словосполученням «публічна дипломатія» позначалися нові методи ведення зовнішньої політики: «відкрита дипломатія», підкреслювалася публічна природа міжнародних відносин	Нові методи ведення зовнішньої політики; публічна природа міжнародних відносин.
3. Публічна дипломатія, пропаганда, психологічні операції	У 1953 р. відомий експерт, вчений і громадський діяч США Волтер Ліппман у своїй колонці в газеті «Washington Post» поєднав три поняття: публічна дипломатія, пропаганда і психологічні операції в єдиний термін «публічна дипломатія».	Негативне ставлення до терміну «публічна дипломатія»: елементи пропаганди і недовіри.
4. Публічна дипломатія – як форма співпраці між державами мирними засобами	У 1965 р. декан Школи з міжнародних відносин Університету Тафта в США Едмунд Гулліон: «Публічна дипломатія впливає на ставлення зарубіжної цільової аудиторії до зовнішньої політики; вирощує громадську думку в інших країнах; встановлює комунікацію між дипломатами і журналістами; і формує міжкультурну комунікацію».	Громадську думку в інших країнах; встановлює комунікацію між дипломатами і журналістами; і формує міжкультурну комунікацію».
5. Публічна дипломатія і культурна дипломатія утотожуються	1990-ті - культурна дипломатія, визначення Е. Гулліона: «...способи, за допомогою яких уряди, приватні групи та окремі особи формують суспільне ставлення та думки, які впливають на формулювання та виконання зовнішньої політики» [50]	«Позитивна» інформаційна діяльність США vs. пропаганда.
6. Культурна дипломатія як «м'яка сила», Джозеф Най	На початку 2000-х фактор культури як складової «м'якої сили» в світовій політиці останнім часом набуває нового значення, зростає його вплив на загальносвітові соціально-економічні процеси і міждержавні відносини	Вплив на загальносвітові соціально-економічні процеси і міждержавні відносини.

Джерело: складено автором

Заслужують на увагу концептуальні підходи, які запропонували українські вчені В. Хвіст та В. Мариніч, в контексті розвитку теорії та практики культурної дипломатії в умовах невизначеності [37]. На думку В. Савчука, існує три форми невизначеності: модальна, емпірична та нормативна (різниця між ними полягає в сприйнятті умов невизначеності суб'єктами прийняття управлінських рішень). Порівняння цих станів містить наступні відмінності: у стані хаосу неможливо ані моделювання, ані оцінювання ризиків та можливостей; у стані невизначеності ризики можна оцінити; у стані «цілковитого порядку оцінка ризиків позбавлена сенсу». Невизначеність неминуча – це природний стан оточення [51]. Втім, прийняття управлінських рішень в контексті невизначеності з боку державних і недержавних акторів постає в системі інформаційної взаємодії основних акторів, зокрема влади з громадськістю (цим проблемним питанням присвячено наукові праці Г. Почепцова) [5].

Поняття «взаємодія» є однією з ключових філософських категорій і відображає процеси впливу різноманітних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість та зміни у стані, взаємний перехід (в англ. мові - «interaction» та синоніми: «cooperation», «coordination», тобто «кооперація», «координація»). Взаємодія - це безпосереднє або опосередковане, зовнішнє або внутрішнє відношення об'єктів. Властивості об'єкту можуть проявлятися та піддаватися пізнанню тільки при взаємодії з іншими об'єктами. «Взаємодія – це перше, що постає перед нами в процесі пізнання матерії, що перебуває у руху...» [52].

Поняття взаємодії безпосередньо кореспондує з дефініцією «структура», яка виступає інтеграційною складовою у процесі поєднання різноманітних окремих частин у єдине ціле й утворює цілісність. Характерними рисами взаємодії є об'єктивність та універсальність, які проявляється у взаємному зв'язку всіх структурних рівнів, поєднуються в систему – соціальну взаємодію. Соціальна дія – це цілеспрямований вплив на інших людей. Соціальна взаємодія – це безпосередній або опосередкований процес обміну соціальними діями між соціальними об'єктами або суб'єктами [52].

До особливостей соціальної взаємодії можна віднести: предметність

(наявність мети або причини, які є зовнішніми по відношенню до взаємодіючих груп або людей); зовнішню спрямованість (здатність взаємодії до того, щоб бути помітною; наявність зрозумілих учасникам символів); ситуативність (орієнтованість на певну ситуацію, певні умови); суб'єктивність (можливість для учасників висловлювати їх суб'єктивні наміри). Взаємодія також може розглядатися на мікрорівні у межах суб'єктів культурної дипломатії, зокрема державних і недержавних, або на макрорівні – у межах соціальних структур – закордонна громадськість, дипломатичних представництв за кордоном, суспільства загалом.

Розглянемо структуру суб'єктів культурної дипломатії в контексті зазначеної взаємодії – це державні та недержавні актори. Керівні функції з координації та розробки стратегічних дій належать державі, яка через Міністерство закордонних справ України (далі – МЗС) та дипломатичні установи за кордоном реалізує основні функції культурної дипломатії. Інші міністерства та відомства, які пов'язані з питаннями культури, науки, мистецтва, освіти та спорту беруть участь через співпрацю з МЗС в реалізації стратегії. Окрема міжнародна діяльність зазначених установ сприяє більш вузькій та профільній кооперації між відповідними установами різних країн, що іноді призводить до негативних наслідків – дублювання функцій.

На практиці більшість країн створюють відповідні спеціалізовані установи при МЗС, які займаються безпосередніми питаннями, пов'язаними з культурною дипломатією, створюючи розгалужену зовнішню мережу установ, які, крім поширення мови та культури країни в країнах перебування, влаштовують інші заходи публічного характеру з метою пропагування власної культури та формування позитивних двосторонніх відносин.

Наприклад, у Великій Британії ці функції здійснює Британська рада, у Франції – Французькі інститути за кордоном, в Італії такими установами виступають Інститути культури Італії за кордоном. Вони мають певну фінансову та адміністративну автономію, що дозволяє їм проводити міжнародну діяльність з метою забезпечення національних інтересів та формування позитивного образу держави за кордоном. Докладний аналіз

зарубіжних моделей культурної дипломатії (підходи та сучасний стан) представлений в підрозділі 2.2 даного дисертаційного дослідження.

В структурі суб'єктів культурної дипломатії в Україні до державних суб'єктів публічної дипломатії відносяться:

Міністерство культури та стратегічних комунікацій (далі – МКСК);

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН);

Міністерство економіки України (далі – МЕУ);

Державна установа «Український інститут» (далі – ДУ «Український інститут»);

Український культурний фонд (далі – УКФ);

Український інститут книги.

Розглянемо основні елементи системи більш докладно:

1. Міністерство закордонних справ України в своїй структурі має Департамент публічної дипломатії та комунікацій. МЗС «визначає політики й формує пріоритети та стратегічні цілі у сфері публічної дипломатії, забезпечує належне фінансування та сприятливі нормативно-правові умови для роботи Українського інституту та закордонних дипломатичних установ України, а також погоджує щорічні плани заходів закордонних установ України та Українського інституту. Міністерство є головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми «Фінансова підтримка забезпечення міжнародного позитивного іміджу України та здійснення заходів щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України», якою фінансується напрям публічної дипломатії, зв'язки з закордонними українцями та діяльність Українського інституту» [53].

2. Міністерство культури та стратегічних комунікацій є «центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України» (офіційний сайт - <https://mcsc.gov.ua/>) [54]. З вересня 2019 року реорганізовано в Міністерство культури, молоді та спорту України, з березня 2020 року – Міністерство культури та інформаційної політики України. До Центральних органів виконавчої влади відносяться: Державний комітет телебачення і радіомовлення України [55]; Український

інститут національної пам'яті [56]; Державне агенство України з питань мистецтва та мистецької освіти [57].

Підпорядкованими МКСК підприємствами та установами є наступні: Державна агенція промоції культури України; Державна бібліотека України для юнацтва; Державне підприємство “Центр захисту інформаційного простору України”; Державне підприємство «Мультимедійна платформа іномовлення України»; Державне унітарне підприємство “Дирекція з будівництва другої черги Національного музею “Меморіал жертв Голодомору”; Державний академічний естрадно-симфонічний оркестр України; Державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань»; Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця»; Державний історико-архітектурний заповідник у місті Бережани; Державний історико-культурний заповідник у м. Белзі; Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти та інші [58].

На МКСК значною мірою було покладено виконання положень «Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі» від 11 жовтня 2016 р. № 739-р [59].

3. Міністерство освіти і науки України (офіційний сайт - <https://mon.gov.ua/>) [60]. МОН «здійснює роботу відповідно до Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630. МОН, зокрема, забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, науково-технічної діяльності, інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передавання) технологій, а також формує та реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їхнього підпорядкування і форми власності» [61].

До структури МОН входить Державне підприємство «Український державний центр міжнародної освіти» (створене у 2003 році) належить до сфери управління Міністерства освіти та науки [62].

Виконує прямі функції публічної дипломатії:
 популяризація системи української освіти за кордоном,
 активізація міжнародного співробітництва,
 академічних обмінів,
 участі у реалізації освітніх і наукових програм інших країн,
 впровадження спільних із зарубіжними навчальними закладами науково-дослідницьких проєктів, тощо [63].

4. Міністерство економіки України (офіційний сайт - me.gov.ua) [64]

У травні 2021 р. Постановою Кабінету Міністрів України Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України перейменовано у Міністерство економіки України. Правовими засадами діяльності МЕУ є Закон України від 27.02.2014 № 794 «Про Кабінет Міністрів України» [65]; Закон України від 17.03.2011 № 3166 «Про центральні органи виконавчої влади» [66]; Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459 «Питання Міністерства економіки» [67]; Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2021 р. № 504 «Про перейменування Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України» [68] та інші.

Наказом Міністерства від 23 червня 2018 року № 864 було створено Державну установу «Офіс з просування експорту України» з метою підтримки та просування експорту товарів і послуг українських виробників, а також участі в реалізації Експортної стратегії України на 2017–2021 рр. [69]

Просуванню іміджу України за кордоном засобами публічної дипломатії сприяє робота урядового офісу із залучення та підтримки інвестицій UkraineInvest, створеного у 2016 році. [70]

5. Державна установа Український інститут (офіційний сайт - <https://ui.org.ua/>) [71]

У 2015 році за ініціативи МЗС було винесено на громадське обговорення питання створення ДУ «Український інститут». У червні 2017 року рішення про створення було ухвалено. У 2018 році затверджено посаду Генерального директора, сформовано основу команди (штат було розширено влітку 2019 року) і розпочато діяльність державної установи. На сьогодні Український

інститут повноцінно й активно функціонує в системі управління МЗС України. Реалізовує цілу низку програм задля зміцнення міжнародної і внутрішньої суб'єктності України засобами культурної дипломатії.

Виконує завдання:

підвищення впізнаваності України у світі через поширення про неї знання;

популяризація української мови та культури за кордоном;

розбудова міжнародного діалогу через підтримку міжнародних обмінів;

забезпечення участі України у проєктах співпраці в галузі креативних індустрій, культури, освіти, науки, економіки та інших сферах;

поширення українського досвіду розвитку громадянського суспільства, відданості цінностям свободи, демократії, національної єдності.

У 2020 році презентовано Стратегію Українського інституту до 2024 року. П. Клімкін назвав Український інститут «ідентифікацією України – що є Україна для пересічного голландця, грека чи бразильця, з чим вона асоціюється, і, звичайно, привабливість» [72].

6. Український культурний фонд (далі - УКФ) (офіційний сайт - <https://ucf.in.ua/>) [73]. УКФ – це «державний інвестор розвитку культури та креативних індустрій України. Інституція заснована у 2017 році на підставі Закону України «Про Український культурний фонд» [74]. Підтримка індивідуальних, національних та міжнародних культурно-мистецьких проєктів здійснюється на конкурсних засадах в межах семи секторів: аудіальне мистецтво, візуальне мистецтво, аудіовізуальне мистецтво, культурна спадщина, літературна справа, перформативне та сценічне мистецтво, культурні та креативні індустрії. Упродовж семи років своєї діяльності Фонд профінансував 2717 проєктів. Сума інвестованих коштів у них становить понад 1,6 млрд грн, а кількість охопленої Фондом аудиторії – 53 млн осіб» Про нас : Український культурний фонд [75].

Створений у 2017 році УКФ:

впроваджує нові механізми державної фінансової підтримки ініціативам у сфері культури та креативних індустрій;

сприяє збереженню культурної спадщини та розвитку української культури в контексті актуальних світових тенденцій.

Серед цілей УКФ – інтернаціоналізація української культури. Завдяки УКФ реалізуються численні проєкти, що містять міжнародну складову.

У 2019 році найбільший приріст кількості заявок, що їх отримав УКФ, було зафіксовано саме у конкурсі міжнародної співпраці – 352% [73].

Пріоритетними напрямками діяльності на 2025 рік УКФ є наступні:

Культура під час війни

Інклюзивність культури

Культурна спадщина

Розвиток культури на місцевому рівні

Культурне розмаїття

Партнерство задля розвитку Про нас : Український культурний фонд [75].

7. Український інститут книги (офіційний сайт - <https://www.ubi.org.ua/uk>) [76].

До реалізації просування іміджу України за кордоном засобами публічної дипломатії через популяризацію української літератури у світі залучений Український інститут книги, створений у 2016 році. Традиційно серед функцій Українського інституту книги були: реалізація програм резиденцій для авторів, перекладачів, ілюстраторів і літературних критиків; переклад творів української літератури іноземними мовами; представлення України в міжнародних організаціях у сфері книговидавництва. Створення цих інституцій нового зразка, які якісно вирізняються прогресивністю, відкритістю, прозорістю і звітністю своєї роботи, експерти називають одним із головних здобутків Української держави у напрямі суспільної дипломатії [73].

До напрямів діяльності Українського інституту книги в умовах широкомасштабної агресії проти України входять:

Промоція читання: «основна мета програми – популяризація української літератури та читання в Україні» [77].

«Книга: Кабінетом Міністрів України було ухвалено рішення відповідно якому МКСК (спільно з Міністерством цифрової трансформації України та

Українським інститутом книги) щодо запуску Програми «ЄКнига». Всі українці віком від 18 років мають право на грошову допомогу від держави на придбання книжок в сумі 908 грн. [78]

Каталоги: каталоги україномовних книжкових видань для дітей та дорослих, виданих українськими видавцями [79]

Видання книг: мистецькі конкурси з видання книг; повне видання творів Лесі Українки; конкурс «Книга про інклюзію» [80]

Інтерактивна мапа книжкової екосистеми України: Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія» (далі – Стратегія розвитку читання); операційний план реалізації Стратегія розвитку читання у 2023-2025 роках (затверджені Кабінетом Міністрів України 03 березня 2023 року) [81].

Міжнародна діяльність: в структурі Українського інституту книги є самостійний структурний підрозділ - відділ міжнародної співпраці, метою якого є реалізація функції Українського інституту книги з промоції української літератури за кордоном. Відділ міжнародної співпраці забезпечує: координацію та організацію міжнародних заходів, виставок, ярмарків, семінарів, конференцій; створення та реалізацію проектів і програм популяризації української літератури за кордоном; організацію та реалізацію проектів за участю представників іноземних книжкових ринків в Україні тощо [82].

Напрямами діяльності Українського інституту книги також є: Програма підтримки перекладів; Archipelagos (гасло - «Опривлення невидимих історій»); Tales of EUkraine; Дослідження; Українська цифрова бібліотека; благодійні та цифрові проекти [73].

Структура недержавних суб'єктів культурної дипломатії містить:

громадські організації та аналітичні центри (зокрема, ті, що активно працюють у сфері стратегічних комунікацій, зовнішньої політики, безпеки, молодіжної політики, прав людини, просування реформ, просування кримського порядку денного тощо);

різноманітні культурні, освітні, наукові інституції та/чи ініціативи (державні і приватні);

діаспору та закордонних українців;

індивідуальних акторів – це фізичні особи (письменники, музиканти, художники, філософи, політологи, історики, журналісти, які є активними учасниками комунікації з закордонними представниками з метою підтримки українських національних інтересів) [73].

Культурна дипломатія постає як стратегічний інструмент держави, що спирається на міжнародні, європейські та внутрішньодержавні норми задля формування цілісного й позитивного іміджу, зосередженого на фундаментальних цінностях. Її основне завдання – створити привабливий образ країни, який допомагає розбудовувати партнерські зв'язки з міжнародними акторами. Оскільки культурна дипломатія сприяє досягненню державних політичних цілей, вона виконує широку низку функцій, які утворюють багаторівневість в глобальній, регіональній та національній системі координат:

1. На глобальному рівні вагомий внесок культурної дипломатії полягає у зміцненні безпеки та миру - це передбачає: поглиблення міжнародної співпраці; попередження й подолання релігійних, культурних і етнічних конфліктів; збереження культурного різноманіття та протидію культурній уніфікації. В зазначених напрямках держави співпрацюють у межах проєктів та ініціатив інституціональної системи Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), а також у форматах Великої сімки - G7 й Великої двадцятки - G20, щоб розвивати міжкультурний та міжрелігійний діалог.

2. На регіональному рівні, особливо в межах Європейського Союзу, культурна дипломатія зосереджується на встановленні взаємовигідних партнерських відносин із сусідніми країнами та різноманітними залученими акторами, формуючи та підтримуючи спільний позитивний культурний простір. Ця взаємодія зазвичай відбувається в межах регіональних інтеграційних утворень; на європейському рівні йдеться, зокрема, про участь у культурних програмах Ради Європи та реалізації культурної політики ЄС.

3. На національному рівні культурна дипломатія допомагає захищати інтереси держави та розв'язувати завдання, спрямовані на її розвиток. Для цього

запроваджуються відповідні стратегії та програми, інтегровані у зовнішню політику з урахуванням культурної складової. Практичне втілення окреслених цілей на кожному рівні тісно взаємопов'язане й має взаємний вплив.

Сучасні форми міжнародних відносин в реалізації зовнішньої політики України сприяють розширенню кола недержавних суб'єктів культурної дипломатії. До них належать громадські організації, фонди, асоціації, діячі науки, культури, мистецтва та спорту, а також засоби масової інформації. Останні відіграють дедалі помітнішу роль у глобалізованому суспільстві, адже саме вони транслюють назвні ключову інформацію про державу та її досягнення. В процесі становлення та інституційного розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України було сформовано принципи культурної дипломатії, зокрема: повага та визнання культурного різноманіття та спадщини; глобальний міжкультурний діалог; справедливість, рівність і взаємозалежність; захист міжнародних прав людини; глобальний мир і стабільність; спроможний державний сектор; різноманітність форм активності «народних дипломатів». Власними зусиллями активісти культури, волонтерські рухи та громадські організації проводять дні культури, покази фільмів, театральні вистави, митці самостійно організовують культурні обміни та виставки, конференції, виступи дитячих колективів, фестивалі, форуми, книжкові ярмарки, тижні моди.

Участь державних інституцій України у таких проєктах є мінімальною, немає єдиної стратегії та бачення напрямку розвитку культурної дипломатії на визначений період. До реалізації зовнішньої політики долучаються недержавні актори, відбувається зміна відносин з суб'єктно-об'єктних до суб'єктно-суб'єктних, збільшується роль цифрових інструментів мережі, актуалізуються питання розвитку культурної дипломатії на місцевому рівні.

На думку автора, зростає роль субнаціональної дипломатії в багаторівневому врядуванні. Субнаціональна культурна дипломатія (або дипломатія міст, штатів) це сучасний феномен, сутність якого розкривається в тому, що міжнародна спільнота може отримати додаткову «ціннісну пропозицію» від мережевої дипломатії на місцевому рівні через посилення

власного потенціалу під впливом соціальних медіа як головних глобальних нових факторів розвитку - розповсюджувачів інформації, а також через транснаціональний характер загроз, що зростає й посилює невизначеність (зміни клімату, пандемії, збройні та торговельні конфлікти , які руйнують опори традиційної дипломатії, зв'язки між міністерствами закордонних справ тощо).

Субнаціональна культурна дипломатія в її багаторівневій структурі допомагає просувати цінності та вплив держави за кордоном, а також відновити довіру місцевого населення до пріоритетів національної та регіональної безпеки. Субнаціональна культурна дипломатія здатна забезпечити координацію з місцевими представниками «м'якої сили», щоб доносити цінності прав людини за кордоном.

Роль державних акторів культурної дипломатії полягає у визначенні: пріоритетних й основних культурних цінностей, напрямів діяльності; цілей та пріоритетів - залежно від цього розробляється стратегія діяльності та фінансові витрати, відбувається моніторинг процесів практичного здійснення культурної дипломатії. Лише окресливши цінності, цілі та пріоритети можна займатись практичним їх пропагуванням в реалізації зовнішньої політики. З цією метою державою має бути сформоване розуміння стратегії дій, виконання яких повинно контролюватись, щоб відстежувати ефективність застосованих зазначених дій.

На основі цього підходу можна формувати практичні кроки культурної дипломатії, яка може проявлятися:

– в односторонній формі, коли держава здійснює заходи в країні перебування з метою пропагування власної культури – це можуть бути виставки, семінари, концерти;

– в двосторонній формі, коли держави узгоджують свої дії при плануванні відповідних заходів із реалізації культурної дипломатії (прикладом цього можна назвати проведення перехресних років культури в країнах).

Необхідно також наголосити на тому, що рівень відносин між державами в культурній сфері пропорційний їх рівню відносин в політичній та економічній: чим вони краще, тим краще їх культурні взаємовідносини.

Підсумовуючи, зазначимо, що в рамках даного дисертаційного дослідження інституційний розвиток культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України відповідно галузі знань «Публічне управління та адміністрування» розглядається як цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток національної економіки, свідомість, поведінку громадян та діяльність суб'єктів господарювання, що потребує системних трансформацій в усіх сферах суспільного життя та гуманізацією владних відносин в контексті сучасних глобальних викликів та трансформацій. У цій системі суб'єкт управління (держава) визначає державно-владний характер і переважно правову форму взаємодії (управлінської діяльності), тобто певного роду суспільні відносини, через які реалізуються численні прямі й зворотні зв'язки між суб'єктами і об'єктами управління. Тому публічне управління має віддзеркалювати запити та потреби суспільства.

Дослідження культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України дозволяє удосконалювати існуючі підходи до впровадження нових моделей та механізмів, узгоджувати позиції та виробляти спільні підходи провідних держав щодо розв'язання регіональних та глобальних проблем у сфері міжнародних відносин.

За таких умов публічне управління в процесі розвитку нової культурної дипломатії набуває нових характерних ознак, підвищується його суб'єктність, посилюються інтегративні характеристики управління. Саме тому сучасний стан реформування публічного управління зумовлений становленням відкритої демократичної системи, в якій постійно відбувається гармонізація принципів, інструментів, форм та методів багаторівневого врядування, і одночасно власного розвитку набуває інститут культурної дипломатії як імператив спільних моделей.

Можна констатувати, що культурна дипломатія в Україні лише розпочинає активно розвиватись і сьогодні стикається із багатьма проблемами, зокрема, через відсутність єдиної координації роботи різних культурних центрів, відсутність єдиної державної стратегії. Вироблення суспільного консенсусу в реалізації політики культурної дипломатії є сьогодні чи не

головним завданням, адже українські культурні ініціативи, які виходять на міжнародний рівень, мають бути внутрішньо узгодженими і відображати загальносуспільний консенсус.

Для подальших наукових досліджень важливим є вивчення особливостей формування позитивного образу України у світі засобами культури та міжнародного культурного співробітництва. Поняття культурна дипломатія використовується для опису процесу обміну ідеями та інформацією, мистецтвом, способом життя, системами цінностей, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури для сприяння кращому розумінню між народами. Але культурна дипломатія може виступати як «вулиця з одностороннім рухом», а не двостороннім обміном, коли одна держава концентрує свої зусилля на просуванні своїх національних інтересів (політики, мови, ідентичності) у світовому культурному полі.

1.3. Методологія дослідження культурної дипломатії в контексті врядування: поділ влади

В контексті даного дослідження акцентуємо, що в галузі науки «Публічне управління та адміністрування» завданнями публічного управління стають створення концептуальної стратегії держави на основі міжнародних, європейських норм та норм внутрішньодержавного права з метою «створення цілісного позитивного образу держави, орієнтованого на цінності» [5].

Методологія має трирівневу структуру: фундаментальні загальнонаукові принципи; індивідуально-наукові принципи; систему конкретних методів, які використовуються для вирішення спеціальних дослідницьких завдань.

В контексті теоретичних засад дослідження культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні представимо в даному дисертаційному дослідженні «врядування» в якості правил, процесів та норм поведінки, що впливають на спосіб здійснення владних повноважень певними інститутами, «особливо стосовно забезпечення їх відкритості, участі громадськості, підзвітності, ефективності та узгодженості». Відповідно -

здійснення повноважень у цілому, термін «врядування», як у корпоративному, так й в державно-управлінському контекстах, охоплює «діяльність виконавчих, представницьких (національних парламентів) та судових органів», про що більш докладно описано в підрозділі 2.1. дисертаційної роботи [83].

Характерними ознаками «врядування» є те, що:

відповідальність за стан справ у країні несе не тільки влада - врядування є компромісом, що базується на впливі політичного, економічного і соціального факторів, оскільки пропонує нові форми регуляторних дій;

різні гравці вимагають залучення до процесу прийняття рішень і здатні пропонувати нові підходи до розв'язання суспільних проблем: врядування робить наголос на делегуванні відповідальності, що відбувається між державою, громадянським суспільством і ринком;

жоден із зацікавлених гравців не має знань та засобів, достатніх для самостійного розв'язання проблем, що виникають: постає необхідність у багатоступінчастих процесах взаємодії і переговорів між різними гравцями [83].

В даному контексті в дисертаційному дослідженні встановлено необхідність представити методологію дослідження культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні з акцентом на трьох векторах розвитку даного феномену в заданому контексті в умовах невизначеності та нестабільності, це: поділ влади (1); розподіл відповідальності (2); надання відповідних прав (3).

1. Поділ влади розглядається як змістовне поле культурної дипломатії (види, інструменти, методи) в загальному контексті.

2. Розподіл відповідальності між суб'єктами розглядається з позиції ролі та місця культурної дипломатії з позиції стратегічного контексті, зокрема Стратегії публічної дипломатії МЗС України, Стратегії Українського інституту, аналітичних документів щодо сприйняття України за кордоном, дослідження МЗС тощо.

3. Надання відповідних прав розглядається як узагальнюючий компонент в контексті багаторівневого врядування в умовах євроінтеграційних процесів.

Методологія публічного управління виконує функції спрямовувати, передбачати особливий шлях, на якому досягається певна дослідницька мета; визначати способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища; забезпечувати всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається; забезпечувати уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці; створювати систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

I. Перший запропонований автором даної дисертаційної роботи підхід для визначення поділу влади у зовнішньому та внутрішньому контурах видового різноманіття культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави в системі публічного управління - розглядається в контексті визначення змістовного поля культурної дипломатії (види, інструменти, методи).

Узагальнення видів публічної дипломатії в міжнародних відносинах, на думку автора, потребує встановлення стійких ознак системи, що досліджується.

1. Публічна дипломатія розглядається як засіб, за допомогою якого уряд однієї країни намагається вплинути на суспільство іншої країни, а також здатність досягати цілей за допомогою привабливих пропозицій, а не підкупу та примусу. Інструменти публічної дипломатії мають бути пристосовані до конкретних завдань (іноземне мовлення - для зовнішньої політики, розмови про свою культуру, виставки та тури, освіта тощо). Концепція, що виходить зі світу маркетингу, стверджує, що кожна держава є брендом, який накладає певний відбиток на все, що пропонує (показниками того, наскільки потужний їх бренд, є популярність туризму, інвестиційна привабливість тощо).

2. Політика пацифікації у зовнішній політиці розглядається як небажання загострювати чи розпалювати суперечності, що існують між країнами та передбачає різні поступки протилежних сторін у незначних, неважливих питаннях.

3. Дипломатія канонерок – це демонстрація сили для досягнення зовнішньополітичних цілей («канонерка» - невелике судно з серйозним артилерійським озброєнням).

4. Доларова дипломатія передбачає використання економічних методів (наприклад, кредитів) для досягнення державних цілей, а також економічне поневолення малих держав і підкорення владі великих іноземних банків і промислових компаній (долари буквально виступають як кулі або зброя в руках дипломатів); і долари, і кулі: політична залежність малих країн від країн(и), яка надає економічну допомогу (щоразу, коли будь-яка з таких країн намагалася працювати над своєю незалежністю, зазвичай застосовувалися більш грубі засоби).

5. Експертна дипломатія розглядається як напрям публічної дипломатії, суть якого полягає в системній роботі з представниками експертного середовища, експертами та мережами, державними та недержавними аналітичними центрами, національними та міжнародними об'єднаннями, профільними академічними та дослідницькими закладами, дорадчими та експертними радами через формальні та неформальні канали всередині країни та за кордоном з метою досягнення зовнішньополітичних цілей країни.

Видами експертної дипломатії є: організація конференцій, експертних дискусій та інших заходів для донесення зовнішньополітичних повідомлень та наративів; налагодження взаємодії з провідними вітчизняними та закордонними аналітичними центрами, науково-дослідними установами та освітніми закладами; проактивна комунікація з іноземними журналістами, ЗМІ, блогерами й лідерами думок з метою об'єктивного висвітлення подій в Україні та потенціалу нашої країни.

6. Науково-освітня дипломатія - це напрям публічної дипломатії, що допомагає побудувати міцні партнерські відносини з іншими країнами чи регіонами завдяки науково-освітньому обміну; вирішувати глобальні, регіональні та національні виклики з використанням наукових здобутків; формувати зовнішньополітичні рішення з урахуванням фактичних даних; науково-освітня дипломатія також створює належні умови для міжнародної співпраці в галузі освіти та науки.

Вимірами роботи суб'єктів публічної дипломатії у сфері науково-освітньої дипломатії є:

просування освітнього потенціалу України;
сприяння залученню іноземних студентів до навчання в Україні;
просування України як сприятливої країни для розвитку глобальних талантів;
популяризація науково-технічних досягнень України;
підтримка міжнародного співробітництва в галузі освіти та науки;
сприяння проведенню спільних міжнародних досліджень, наукових та освітніх обмінів, програм мобільності вчених та студентів.

7. Спортивна дипломатія – це напрям публічної дипломатії, який здійснюється шляхом організації, проведення та участі в міжнародних спортивних заходах. Спортивні події є платформою для комунікації на різних рівнях, зокрема між звичайними людьми. Спортивні зв'язки роблять істотний внесок у зміцнення міжкультурного діалогу та сприяють зростанню міжнародного престижу країни.

8. Цифрова дипломатія – це напрям публічної дипломатії, що передбачає використання цифрових технологій і платформ, а також взаємодію з ними для захисту національних інтересів країни; професійне та систематичне використання можливостей соціальних мереж і цифрових технологій.

9. Народна дипломатія в широкому розумінні цього слова - історично безперервний процес спілкування, взаємопізнання, впливу та збагачення культур і людей. Розвиває індивідуальну та колективну вільність у всьому світі, що, у свою чергу, створює економічні можливості, сприяє миру та стабільності та розвиває навички лідерства шляхом вирішення глобальних проблем.

10. Посередницька дипломатія – це один із засобів мирного вирішення суперечок між державами шляхом проведення низки переговорів за участю третьої держави на основі висунутих нею умов, так звана «тиха дипломатія».

11. Економічна дипломатія – це інформування міжнародних підприємницьких кіл та потенційних іноземних партнерів про інвестиційні, експортні можливості, позитивні результати економічних реформ, поліпшення умов для ведення підприємництва в Україні; проведення інформаційних кампаній та заходів, спрямованих на створення та підтримку позитивного

туристичного іміджу держави.

12. Превентивна дипломатія, миротворчість, підтримка миру та миробудівництво проявляється у період між дипломатією мирного часу та кризовою дипломатією – діями по врегулюванню конфлікту після його переходу у «гарячу» фазу. Ключова роль для успіху превентивної дипломатії відводиться фактору часу (одним з прикладів ефективного міжнародного втручання до початку насильства було розміщення Сил превентивного розгортання ООН в Македонії; такі інструменти як превентивне розгортання у відповідь на звернення однієї з сторін конфлікту що його переходу в гарячу фазу вважається потенційно найефективнішими для уникнення повномасштабних воєн та збройних конфліктів).

Це: засоби та заходи зміцнення довіри, встановлення фактів, раннє попередження, превентивне розгортання та демілітаризовані зони («Порядок денний для миру», Б. Бутрос-Галі) [84]; дії, вжиті в небезпечному часі і місцях з метою запобігання використанню військової сили в політичних спорах, що виникли внаслідок економічних, соціальних, політичних та міжнародних змін (дослідник Інституту миру США М. Лунд) [84];

13. Прикладна культурна дипломатія – це культурна дипломатія на практиці як застосування та реалізація теорії культурної дипломатії, включаючи всі моделі, які практикувались протягом історії окремими, громадськими, державними чи інституційними суб'єктами. Прикладами виступають: «лінгвістичний фактор», «дипломатія музики», дипломатія кіно [86].

В сучасному контексті все більше набуває популярності культурна парадипломатія, або культура, цінності, переконання та ідентичність міста: доступ до інформації, мереж, союзників і партнерств; початок стратегічного делегування дипломатичних завдань і відповідальності місцевим органам влади для компетентного ведення міжнародних справ у глобалізованому, швидкоплинному та гіперз'єднаному світі. Культурна парадипломатія: доступ до інформації, мереж, союзників, партнерств. Парадипломатія - це міжнародні відносини, які здійснюють субнаціональні, регіональні чи місцеві органи влади (з глобалізацією нецентральні уряди відіграють все більш впливову міжнародну

роль і можуть розвивати власну зовнішню політику).

Місцевий рівень в категорії парадипломатичних цілей представлений економічними, політичними та культурними цілями (останні охоплюють такі цілі, як збереження культури, встановлення культурних зв'язків з іншими країнами або регіонами та діяльність, що сприяє міжнародній проєкції культури громади) [88].

Також науковці виділяють три шари парадипломатії: економічний шар (виключно орієнтований на залучення іноземного капіталу і як такий не переплітається з будь-якими політичними або культурними питаннями); співпраця, яка може мати культурний, технічний, освітній або інший характер (багатовимірний підхід); політичні міркування (передбачає наявність суспільства, що розглядається, як ідентичність, яка відрізняється від тієї, яка формується національною державою, або прагнення до політичної незалежності) [88].

Серед ключових інструментів культурної парадипломатії можна виділити наступні:

- 1) культурна парадипломатія поєднує політику регіонів щодо певних сфер культурної діяльності;
- 2) культуру міжнародної діяльності;
- 3) інструментальне використання культури і культурних норм у зовнішніх діях;
- 4) сприяє врахуванню в міжнародній діяльності регіону культурних чинників для досягнення свої цілей, миру і стабільності через подолання культурних бар'єрів;
- 5) передбачає використання різних чинників культури, мистецтва і освіти з метою захисту і просування на міжнародній арені регіональних інтересів; підтримку своєї діаспори за кордоном.

Моделі культурної політики, які позначаються на парадипломатії регіонів, також відрізняються за фінансуванням, зокрема:

фінансуванням культурних програм і визначення рамок діяльності вінститутів культурного впливу (наприклад, Франція, Німеччина, Туреччина);

вільна від державного регулювання культурна дипломатія, заснована на діяльності окремих особистостей або спільноти всередині країни або за кордоном (наприклад, Італія, Іспанія);

змішана модель культурної політики, що поєднує елементи державного втручання і діяльності недержавних акторів (наприклад, Велика Британія, Китай, Іран, Японія).

14. Дипломатія міста в умовах поглиблення інтеграційних процесів.

Закордонні науковці виокремлюють наступні сфери застосування дипломатії міста:

безпека; розвиток; економіка; культура; нетворкінг; представництво (Ван дер Плюйм, 2007 р.);

дипломатична активність міст та їхніх мереж: 29 % мереж присвячують свою роботу вирішенню проблем навколишнього середовища; нерівності – 18,5 %; культурі – 11,5 %; гендерній рівності – 7,5 %; миробудівництву – 8,5 % (М. Акуто, 2019 р.);

дипломатична діяльність міст у напрямках: екологічний; міграційний; розвиток «Smart city» (Гранді, 2020 р.) [89].

Серед концепцій дипломатії міста найбільш відомими в світі стають: Соціальні: Inclusive City; Age-Friendly City; Silver City [92]

Економічні: «Глобальне місто», 1991 р. [92].

Міграційні; у попередженні пандемій та інфекційних хвороб

Окремий напрям - розвиток сучасної дипломатії європейських міст з метою підтримання миру саме на Європейському континенті

15. Культурне миробудівництво [93].

Програми культурної дипломатії завжди потужніші, коли мають міцну інституційну основу, підкріплену законодавчою базою і сталою підтримкою найвищих державних посадовців, зокрема у справах миробудівництва і безпеки [90 - 94].

Культурна дипломатія в представленні видів публічної дипломатії є одним з напрямів політики «м'якої сили», метою якої є покращення впізнаваності країни та її культурного розмаїття, формування позитивного

ставлення громадян інших країн до країни. Культурна дипломатія як напрям зовнішньої політики дає змогу популяризувати та ділитися національними здобутками і досвідом у сфері культури з громадянами інших країн, досягаючи кращого порозуміння та довіри.

Вимірами роботи суб'єктів культурної дипломатії в Україні є:

1) просування сучасного українського кіно, особливо сприяння участі українських фільмів у міжнародних кінофестивалях;

2) просування сучасної української класичної та популярної музики, сприяння спільним міжнародним проектам;

3) просування сучасного українського театру та перформативного мистецтва, зокрема через участь у міжнародних театральних фестивалях;

4) просування сучасної української літератури, сприяння участі України в провідних міжнародних книжкових виставках, сприяння перекладу та виданню творів українських письменників за кордоном;

5) сприяння видавничим проектам для публікації іноземними мовами книг і брошур з популяризації історії та сьогодення України;

6) просування українського класичного і сучасного візуального мистецтва, зокрема за допомогою виставкових проєктів за кордоном, мистецьких обмінів і колаборацій;

7) сприяння популяризації українських креативних індустрій, зокрема дизайну, моди, архітектури тощо;

8) презентація розмаїття українського мистецтва, зокрема представлення української культури й мистецтва в рамках міжнародних фестивалів, форумів, конференцій;

9) сприяння міжнародним дослідницьким проектам у галузі культури й мистецтва, заохочення іноземних фахівців до вивчення української культури;

10) просування української культурної спадщини;

11) популяризація української мови у світі;

12) сприяння проектам у галузі культури й мистецтва представників корінних народів і національних меншин [54].

У роботі за напрямом очікується тісна координація та співпраця

закордонних дипломатичних установ України з Українським інститутом, а також іншими державними органами та агентствами

II. Другий запропонований автором підхід для визначення поділу влади у зовнішньому та внутрішньому контурах культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави в системі публічного управління розглядається в контексті визначення її інструментів.

«Загалом, термін «інструмент» можна визначити як сукупність засобів, прийомів, методів політичного, правового, економічного, фінансового та іншого спрямування, які втілені у формі ініціатив, програм, документів, установ та організацій, а також певних дій, що використовуються у певній галузі чи політиці з метою досягнення конкретної мети та цілей» [95]. Під інструментами культурної дипломатії розуміються засоби, які доступні її суб'єктам зі створення умов для досягнення визначених цілей і виконання поставлених завдань [95, с.51].

Держави використовують інструменти дипломатії для реалізації зовнішньої політики:

в односторонньому порядку держави діють самостійно, без допомоги чи згоди будь-якої іншої держави;

у двосторонньому - держава працює у поєднанні з іншою державою;

у багатосторонньому порядку держава працює разом з кількома іншими державами.

Односторонні, двосторонні та багатосторонні форми в культурній дипломатії мають свої особливості, зокрема:

односторонні форми - держава здійснює заходи в країні перебування з метою пропагування власної культури (виставки, семінари, концерти);

двосторонні форми - держави узгоджують свої дії при плануванні відповідних заходів із реалізації культурної дипломатії (проведення перехресних років культури в країнах тощо); рівень відносин між державами в культурній сфері пропорційний їх рівню відносин в політичній та економічній (чим вони краще, тим краще і їх культурні взаємовідносини);

багатосторонні форми - в рамках міжнародних форумів та організацій,

які можуть бути як міждержавними – структури ООН, ЮНЕСКО, ЄС, так і недержавними.

Дипломатія залишається одним з традиційних методів впливу на рішення та поведінку іноземних урядів та закордонної громадськості шляхом діалогу, переговорів та інших заходів (крім війни чи насильства). «Сучасні дипломатичні практики є продуктом після ренесансного європейського державного устрою. Історично під дипломатією розуміли ведення офіційних (зазвичай двосторонніх) відносин між суверенними державами. Однак до 20 століття дипломатичні практики, започатковані в Європі, були прийняті в усьому світі, і дипломатія поширилася на зустрічі на вищому рівні та інші міжнародні конференції, парламентську дипломатію, міжнародну діяльність наднаціональних і субнаціональних утворень, неофіційну дипломатію неурядових елементів, а також роботу міжнародних державних службовців» [5].

Важливим також є те, хто застосовує інструменти культурної дипломатії – чи це державні або недержавні актори. Керівні функції з координації та розробки стратегії розвитку культурної дипломатії, як обґрунтовувалося в попередніх розділах дисертаційної роботи, належать державі, яка через МЗС справ та МКСК, дипломатичні установи за кордоном і здійснює культурну дипломатію. Інші міністерства та відомства, які пов'язані з питаннями культури, науки, мистецтва, освіти та спорту беруть участь через співпрацю цими суб'єктами в її реалізації. Окрема міжнародна діяльність зазначених установ сприяє більш вузькій та профільній кооперації між відповідними установами різних країн, що іноді призводить до дублювання функцій.

На практиці більшість країн створюють відповідні спеціалізовані установи при МЗС, які займаються безпосередніми питаннями, пов'язаними з культурною дипломатією, створюючи розгалужену зовнішню мережу установ, які, крім поширення мови та культури країни в країнах перебування, влаштовують інші заходи публічного характеру з метою пропагування власної культури та формування позитивних двосторонніх відносин. У Великобританії ці функції здійснює Британська рада, у Франції – Французькі інститути за

кордоном, в Італії такими установами виступають Інститути культури Італії за кордоном. Вони мають певну фінансову та адміністративну автономію, що дозволяє їм проводити міжнародну діяльність з метою забезпечення національних інтересів та формування позитивного образу держави за кордоном.

До недержавних суб'єктів відносять громадські організації, фонди, асоціації, окремих діячів науки, культури, мистецтва та спорту, ЗМІ.

Стосовно культурної дипломатії важливо враховувати, що середовище, з якого сьогодні впливає функціональна потреба в ній, стрімко змінюється, особливо з розвитком комунікаційних каналів та інформаційних технологій, тим самим обумовлює сучасні (звичайні та альтернативні) методи діяльності культурної дипломатії.

На думку О. Висоцького, міжнародне співтовариство XXI століття визначається багатьма парадоксами та протиставленнями, такими як процеси фрагментації та інтеграції (так звана фрагментація) [5]. Міжнародні відносини та дипломатія, водночас сучасні війни, сьогодні відбуваються у взаємозалежних глобальних мережах акторів, інформації та ідей, де медіа, інформаційні технології та ідеальні простори заростають державною територією, а разом з цим і традиційними. концепції суверенітету та влади (Розенау, 1999). Сучасне міжнародне співтовариство - це «миска для збивання яєць, яка містить шкаралупу суверенітету, поки готується омлет світової спільноти» (Booth, 1991 у Розенау, 1999: 6). У постньютонівській метафорі, яка представляє сучасну глобальну політику, на (глобальному) більярдному столі враховують не тільки додаткові м'ячі (нові актори), а й, насамперед, динаміку гри та взаємодію між м'ячами, новий ключовий фактор. будучи товаром/основою, на якій грають (Ronfeldt and Arquilla, 1999: 8). Важливим питанням тут, звичайно, є комунікація чи навіть уява, де речі, які представлені через ЗМІ, особливо через глобальні телевізійні мережі, такі як CNN, як реальні, а також сприймаються як реальні, що сьогодні фактично представлено у так званому «вилянні». зовнішня політика, а точніше в медіалізації чи навіть віртуалізації сучасних збройних конфліктів.

Концепція культурної дипломатії в такому середовищі набуває статусу провідної парадигми сучасної дипломатії XXI століття. Сучасна (публічна) дипломатія за своєю суттю вже містить комунікаційний вимір, де спілкування не виступає самодостатньою метою, а пов'язане з певними зовнішньополітичними завданнями, ефектами, цінностями й нормами. Попри це, її підхід продуманий настільки ретельно, що може стратегічно передбачати навіть «мовчання» (Plavšak, 2004). Водночас на різних рівнях постають нові концептуальні питання, які вказують на тенденції подальшого розвитку культурної дипломатії та її форм діяльності [5; 96].

На рівні акторів (так званих комунікаторів та адресатів) у сфері культурної дипломатії окрім традиційних дипломатичних агентів (урядів, уповноважених представників) діють також інші – ЗМІ, неурядові організації, суб'єкти економіки, а також приватні особи. Сучасним дипломатом може бути будь-хто, хто ідентифікує себе з цінностями певної країни в рамках міжнародного співтовариства та гуманітарними моделями вирішення відкритих дилем глобалізації [97]. Розгляд такого припущення є важливим у розумінні культурної дипломатії сучасності та плануванні напрямків її майбутнього розвитку [98].

Культурна дипломатія, або «дипломатія між культурами», існувала впродовж століть як реальна практика, хоча відповідний термін утвердився порівняно недавно. Дослідники, мандрівники, торговці, вчителі й митці часто виступали «неофіційними послами» або ранніми «культурними дипломатами». Будь-яка людина, що взаємодіє з різними культурами, фактично долучається до культурного обміну, який може відбуватися через мистецтво, спорт, літературу, музику, науку, бізнес чи економічні зв'язки. Наприклад, усталені торговельні шляхи дозволяли часто обмінюватися інформацією, культурними дарунками та цінностями між купцями й офіційними представниками. Такі цілеспрямовані заходи культурної та комунікаційної взаємодії можна розглядати як одні з перших виявів культурної дипломатії.

Практика розширення дипломатичних відносин дозволяє виділити два основних типи нових суб'єктів культурної дипломатії:

1) громадянський дипломат як лобіст або прихильник певної міжнародної справи (наприклад, гуманітарної чи політичної);

2) громадянський дипломат як автономний агент у міжнародних відносинах (наприклад, всесвітньо відомий діячі, які діють у приватній якості, представляючи власні економічні чи політичні інтереси – дипломатія знаменитостей).

Від Марко Поло до Білла Гейтса та Теда Тернера професіонали бізнесу діяли як дипломати та як глобальна сила для доброго громадянства через свою культурну чутливість до власного середовища, а також до світу в цілому та глобального підприємства, яке вони очолюють.

Ця нова парадигма відносин базується на наступних уявленнях про політику:

громадяни як політичні суб'єкти, здатні впливати на хід подій;

громадянське суспільство як комплекс асоціацій, які утворюють активні громадяни та через які вони взаємодіють з іншими групами (мережа);

політика як кумулятивний, багаторівневий, відкритий процес безперервної взаємодії за участю цих громадян та асоціацій;

зв'язки між громадянами за межами та всередині уряду, створюючи політику всього тіла.

Поширення вільного доступу до інформації зробило громадян не лише незалежними спостерігачами, але й активними учасниками глобалізованих відносин. Завдяки новій дипломатичній парадигмі, громадяни сталище більш впливовими, саме тому XXI століття отримало назву «століття громадян». Громадянські дипломати можуть навчатися у професійних експертів, переймати методи сучасної/нової культурної дипломатії та застосовувати свої міждисциплінарні знання з публічного управління та адміністрування, соціології, політології та стратегічних комунікацій.. Сторони досліджують і впроваджують підходи, які полегшують або покращують відносини, дотримуючись при цьому традиційних принципів дипломатії. Уся людська діяльність, що передбачає взаємодію, має дипломатичний вимір (ввічливість,

повага, такт), який є своєрідним етикетом, що немає суворих юридичних чи моральних санкцій, але передбачає почуття обов'язку його дотримуватися.

Поряд із цим існують норми міжнародного протоколу, які формально не мають юридичної сили, однак їх порушення може спричинити серйозні політичні наслідки.

Водночас традиційні дипломатичні та консульські звання захищені Віденськими конвенціями про дипломатичні й консульські відносини, а також національним законодавством, яке покликане запобігати зловживанням чи неправомірному використанню дипломатичних і консульських інституцій [5].

Наступні критерії можуть слугувати орієнтирами державних і недержавних акторів культурної дипломатії, які дотримуються принципів дипломатії:

справжнє представництво держави або громадського сектору;

дипломатичне/консульське представництво;

повноваження юридично зобов'язувати державу чи міжнародну або громадську організацію [99].

Протягом історії взаємодія народів, обмін мовами, релігією, ідеями, мистецтвом і соціальними структурами постійно покращували відносини між різними групами. Культурна дипломатія, яка більше не відходить на периферію дисципліни міжнародних відносин, сьогодні є яскравою та інноваційною науковою сферою досліджень і успішно зарекомендувала себе як окрема теорія та практика [100 - 102].

Розглянемо функції культурної дипломатії відповідно до рівнів та тематичних напрямів.

1. Функції на глобальному рівні – це:

підтримка безпеки та миру у світі;

посилення міжнародної співпраці;

усунення та попередження конфліктів на релігійному, культурному, етнічному рівні;

збереження культурного розмаїття;

боротьба з культурною уніфікацією.

На цьому рівні держави взаємодіють в рамках спільних проектів інституцій системи ООН, G7, G20 і проектів з формування та управління глобальними ініціативами у сфері міжкультурного та міжрелігійного діалогу.

2. Функції на національному рівні – це:

захист національних інтересів та вирішенню завдань, які спрямовані на розвиток країни;

практична діяльність держави з впровадження національної стратегії чи програми в сферу культурної дипломатії та зовнішньої політики загалом

3. Функції на регіональному рівні - на рівні ЄС, формування взаємовигідних партнерських відносин з акторами, які її оточують, шляхом формування та підтримки спільного позитивного культурного простору.

Переважно в межах регіональних інтеграційних утворень, на європейському рівні можна зазначити про участь в культурних проектах Ради Європи та культурній політиці ЄС.

В попередніх підрозділах зазначалося, що, на думку автора даної дисертаційної роботи, доречним в рамках дослідження є виокремлення міста як актора міжнародних відносин для багатосторонніх і двосторонніх транскордонних відносин в контексті стратегічної інтегрованої комунікації.

Зазначалося, що розвиток парадипломатії та дипломатії міста відбувається в системі багаторівневих відносин, яка включає як державних, так і недержавних акторів на нетериторіальній (НУО, транснаціональні корпорації тощо) та територіальній основі (регіони, міста тощо).

З одного боку, держави втрачають монополію на соціальну, економічну та політичну діяльність на своїй території. З іншого боку, розвиток транснаціональних і наддержавних регіонів більше не має чіткого розмежування між національною та міжнародною сферами. У цій новій системі створюються нові можливості, а відповідальність розподіляється між територіальними державними та недержавними акторами, що посилює перерозподіл сфер впливу в економічній, соціальній та політичній діяльності. Дипломатія міста стає помітним явищем у реалізації європейського та євроатлантичного вибору України.

Багаторівневість культурної дипломатії знаходить своє відображення у транскордонному співробітництві [103].

Унаслідок підписання Угоди про асоціацію наша держава взяла на себе численні зобов'язання щодо запровадження стандартів Європейського Союзу в усіх сферах життя населення. Відповідно до Угоди про асоціацію, особливо важливе місце відводиться питанню транскордонного співробітництва. Відповідно до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, прийнятої у Мадриді 21 травня 1980 року, під транскордонним співробітництвом розуміють «...будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, а також укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей» [104].

Закон України «Про транскордонне співробітництво» (далі – Закон) від 24 червня 2004 року визначає транскордонне співробітництво як «...спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних і інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні і відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин із сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством» [105]. Крім цього, в Законі виокремлюються наступні форми транскордонного співробітництва:

1) єврорегіон - організаційна форма транскордонного співробітництва, що здійснюється відповідно до двосторонніх або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво;

2) об'єднання єврорегіонального співробітництва - форма транскордонного співробітництва зі статусом юридичної особи відповідно до національного законодавства держави, на території якої є його місцезнаходження, метою якого є заохочення, підтримка та розвиток в інтересах населення транскордонного та міжтериторіального співробітництва між суб'єктами і учасниками таких відносин у сферах спільної компетенції та

відповідно до повноважень, встановлених згідно з національним законодавством відповідної держави;

3) європейське об'єднання територіального співробітництва - об'єднання суб'єктів транскордонного співробітництва України та відповідних суб'єктів сусідніх держав - членів Європейського Союзу зі статусом юридичної особи відповідно до національного законодавства держави - члена Європейського Союзу, на території якої є його місцезнаходження [106].

Найбільш поширеною серед усіх форм транскордонного співробітництва є єврорегіони. Так, Україна має кордон із сімома державами, 19 із 27 адміністративно-територіальних одиниць є прикордонними. На території таких прикордонних областей, як Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Луганська, Одеська, Сумська, Харківська, Чернівецька, Чернігівська, Донецька, створено десять єврорегіонів – Карпатський (був створений 14 лютого 1993р.), Буг (29 вересня 1995р.), Нижній Дунай (14 серпня 1998 р.), Верхній Прут (22 вересня 2000р.), Дніпро (29 квітня 2003р), Слобожанщина (7 листопада 2003 р.), Ярославна (24 квітня 2007 р.), Чорноморський (26 вересня 2008 р.), Донбас (29 жовтня 2010р.) та Дністер (2 лютого 2012 року) , п'ять єврорегіонів створено з державами - членами ЄС (Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина) [106].

Єврорегіони формуються на базі прикордонних господарських комплексів (далі – ПГК) сусідніх країн. ПГК - складна поліструктурна система взаємопов'язаних компонентів (природне середовище, населення і його розселення, сфера матеріального виробництва і сфера послуг), які знаходяться між собою в генетичному, функціональному і територіальному зв'язку [107].

Найбільшим єврорегіоном в Україні є Карпатський єврорегіон. Він був утворений 14 лютого 1993 р. у Дебрецені (Угорщина). У його діяльності беруть участь Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина та Україна. Українська сторона представлена Івано-Франківською, Закарпатською, Львівською та Чернівецькою областями [106].

Основним напрямками діяльності цього об'єднання є сприяння активізації міжнародної торгівлі, проведення культурологічних обмінів,

співпраця в галузі науки, освіти та туризму, заснування недержавних галузевих міжнародних асоціацій, технічна модернізація пунктів перетину на державному кордоні, розвиток інфраструктури транспортних мереж [108].

На сьогодні найновішим єврорегіоном в Україні є Дністер, який було створено 2 лютого 2012 року на території Вінницької області та шести районів Республіки Молдови. Згідно затверджених статутних документів, основними завданнями єврорегіону Дністер є: організація, координація та поглиблення зв'язків в сфері економіки, науки, освіти, культури, туризму, спорту; реалізація спільних проектів з охорони навколишнього середовища, екологічного оздоровлення басейну ріки Дністер; участь в розбудові міжнародних транспортних коридорів; реалізація регіональних з питань скорочення рівня безробіття серед населення прикордонних районів; забезпечення сталого та ефективного енергозбереження, використання альтернативних видів енергії, енергозберігаючих технологій тощо [108].

Незважаючи на те, що кожен єврорегіон має свої особливості, всіх їх об'єднують конкретні завдання:

1) розроблення і реалізація регіональних та місцевих програм розвитку єврорегіонів; координація виконання державних галузевих, регіональних і цільових програм, можливого в рамках єврорегіонів із метою ефективного використання ресурсів державного та місцевого бюджетів;

2) удосконалення законодавства України у сфері транскордонного співробітництва та розвитку єврорегіонів;

3) створення системи моніторингу, контролю, інформаційного забезпечення розвитку єврорегіонів; створення умов для розвитку транспортної, митної, прикордонної інфраструктури тощо [106].

Посилюється тенденція до зміцнення адміністративної спроможності органів місцевого самоврядування на державному та місцевому рівнях, а також до активного залучення територіальних громад у багатосторонню та двосторонню транскордонну співпрацю. На цю спроможність впливають:

політичні фактори (практичний досвід муніципалітетів у розбудові структур для вирішення питань відновлення та безпеки);

економічні й технологічні фактори (наявність бюджетних ресурсів і технічних засобів);

адміністративні/організаційні фактори (успішні приклади розроблення стратегій, міжнародна співпраця муніципалітетів, створення нових можливостей для розвитку міжнародного партнерства);

соціальні фактори (якість і прозорість надання послуг, здатність муніципалітетів покращувати умови життя громадян) [109] .

III. Третій запропонований автором даної дисертаційної роботи підхід для визначення поділу влади у зовнішньому та внутрішньому контурах видового різноманіття культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави в системі публічного управління - розглядається в контексті визначення методів культурної дипломатії.

Сучасні методи діяльності культурної дипломатії можна розуміти як достатньо конвергентні через:

збереження ролі традиційної дипломатії, визначеної Віденською конвенцією про дипломатичні відносини (1961 р.) [110], але і з доповненням мережевої комунікації (залежність від ЗМІ та контенту) (Плавшак, 2002: 116-117).;

проактивність у реагуванні на розвиток міжнародних відносин; визначенні порядку денного; актуалізації в площині культури та дипломатичних відносин нагальних питань; формуванні коаліцій (Шарп, 1999: 41);

розбудову мережі, її модерацию (Hocking, 2002; Livingston, 2002) через комунікацію в мережах акторів (ЗМІ, переклади, посередництва, фільтрацію, аналіз та інтерпретацію питань міжнародної та зовнішньої політики. з доданою вартістю).

Тому у сфері зовнішньої політики та міжнародних відносин має набувати значення суспільне партнерство, де держава перейде на роль модератора на основі співпраці та координації з державою [111] .

Культурна дипломатія як засіб просування «м'якої влади» держави має три джерела:

- 1) цінності внутрішньої політики і соціального порядку;
- 2) культура країни;
- 3) зовнішня політика.

В даному контексті групування методів за ознакою спрямування комунікації містить:

метод щоденної комунікації із зарубіжною аудиторією - для пояснення зовнішньої політики держави;

метод здійснення кампаній - спрямованих на просування бренду держави.

метод проєктів - спрямованих на побудову рівних взаємин між країнами.

Використання методів відбувається у певних встановлених вимірах. Перший відноситься до того, як держави або недержавні актори розуміють зарубіжні культури, настрої або поведінку зарубіжних держав. Другий стосується побудови відносин між країнами. Третій представляє собою вплив на думку і поведінку зарубіжної цільової аудиторії.

Важливим аспектом в цих процесах стає реалізація комунікаційних функцій:

- 1) освітні;
- 2) інформаційні;
- 3) культурні проєкти.

На рівні каналів і методів роботи традиційні дипломатичні канали та методи роботи суттєво доповнюються використанням сучасних ЗМІ [5] .

Взаємодія та формати співпраці МЗС, закордонних установ України й Українського інституту мають ключове значення для досягнення стратегічних цілей культурної дипломатії. МЗС визначає політики, формує пріоритети та забезпечує належне фінансування й нормативно-правові умови для роботи Українського інституту та закордонних дипломатичних установ, а також затверджує їхні щорічні плани заходів. Воно є головним розпорядником бюджетних коштів і виконавцем відповідної програми, що передбачає підтримку публічної дипломатії, контактів із закордонними українцями й діяльності Українського інституту. Щорічні плани заходів мають узгоджуватися зі Стратегією публічної дипломатії МЗС і Стратегією

Українського інституту, а реалізація проєктів передбачає своєчасне інформування та тісну координацію сторін.

Український інститут, підпорядкований МЗС, покликаний покращувати розуміння й сприйняття України за кордоном і розвивати її культурні зв'язки з іншими країнами. Він керується власною Стратегією (2020–2024) та іншими чинними нормативними актами, виступаючи експертною організацією у сфері культурної дипломатії й креативним хабом для закордонних установ України. Рекомендовано звертатися до Інституту при плануванні та реалізації культурних заходів за кордоном.

Публічна дипломатія є частиною державних стратегічних комунікацій, тому потребує скоординованих зусиль не лише МЗС, а й усіх дотичних державних інституцій. Міністерство закордонних справ України як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади взаємодіє з Офісом Президента України, МКСК, МОН, МЕУ, ДУ «Український інститут», УКФ й іншими профільними установами, щоб забезпечувати позитивний імідж і міжнародний авторитет України. Воно також співпрацює з неурядовими організаціями, які беруть участь у формуванні позитивного сприйняття України у світі [5].

Підсумовуючи, зазначимо, що за змістом і місією культурна дипломатія в умовах широкомасштабної агресії проти України та в умовах невизначеності не лише активізує діяльність за напрямками, які досліджувалися в розділі 1 даної дисертаційної роботи, впроваджує свою національну зовнішню політику, але в сучасних міжнародних відносинах займається також вирішенням актуальних глобальних питань, а також частково у функції розвитку економіки, заохочення культурної порозуміння, розвитку співпраці з громадянським суспільством.

Висновки до розділу 1

У контексті розгляду теоретичних засад дослідження культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в контексті публічного управління розглянуто такі взаємопов'язані між собою питання як сутність і зміст культурної дипломатії (основні категорії та поняття), етапи становлення та розвитку культурної дипломатії в системі публічного управління, а також методи та інструменти дослідження культурної дипломатії в публічному управлінні

На основі даного розгляду у межах першого розділу дисертаційного дослідження отримано такі результати.

1. У контексті першого підрозділу роботи здійснено комплексне дослідження, уточнення та систематизацію концептуальних засад становлення та розвитку культурної дипломатії як цілеспрямовано сформованого феномену в контексті ефективно функціонуючих систем міжнародних стратегічних комунікацій у реалізації зовнішньої політики України. Досліджено еволюцію поняття «культурна дипломатія».

Встановлено, що в системі категорій публічної дипломатії культурна дипломатія розглядається як дієвий інструмент стратегічних комунікацій, що відбуваються у встановленні взаємозв'язків й реалізуються через комунікацію з закордонною громадськістю та соціальну взаємодію. Упорядковано основні поняття, які утворюють систему загальних категорій феномену культурної дипломатії за напрямом від загального до конкретного з основним акцентом на предметі даного дисертаційного дослідження. Визначено взаємозв'язок між традиційною дипломатією, публічною дипломатією, зовнішньою культурною політикою, культурною присутністю країни в світі та культурною дипломатією.

Висвітлено змістовні особливості поняття «публічна дипломатія» через значення двох його складових – дипломатії і публічності, а також з точки зору політичного дискурсу). Враховуючи, що дипломатія визначається як послідовна і системна діяльність державних уповноважених органів влади, цей

вид міжнародної професійної діяльності спрямований на реалізацію зовнішньої політики держави через використання мирних засобів. Концепція публічної дипломатії виходить з засад врахування громадської думки, думки публіки, через формування якої можна змінювати політику іншої держави; поширення нових технологій та збільшення кількості і значущості міжнародних неурядових акторів. Пояснено, що публічна дипломатія виходить за рамки традиційної дипломатії, сприяє взаємодії між країнами за рахунок збільшення транснаціонального та швидкого потіку інформації.

Представлено особливості зовнішньої культурної політики як невід'ємної складової державної політики міжкультурного співробітництва. Основною метою такої політики з формування позитивного культурного іміджу країни в світі на основі історичних традицій культури в сучасному культурному житті через взаєморозуміння та довіру, рівноправне та взаємовигідне партнерство, оптимізацію участі країн у системі міжкультурного співробітництва.

Запропоновано уточнення термінологічного апарату понять «стратегічна комунікація» і «пропаганда» через визначення методів впливу на закордонну громадськість. Пояснено, що пропаганда використовує прямі методи позиціонування в якості інструменту інформаційного та психологічного впливу з метою переконати закордонну громадськість у неправильності зовнішньої політики тієї чи іншої країни. Тоді як культурна дипломатія використовує непрямі методи позиціонування через технології публічних відносин і реалізується через освітні програми та культурні обміни. відносини між державами та урядами. Представлено переваги та недоліки цифровізації в адаптації культурної дипломатії впровадження інноваційних цифрових рішень, спрямованих на залучення закордонної громадськості.

Встановлено, що у сучасній українській науковій літературі наявна достатня наукова база, яка присвячені проблемам міжнародних відносин, зовнішньої політики і публічній дипломатії, але здебільшого вона стосується проблем тлумачення, методологічних основ та історії. Водночас представлений категоріальний апарат потребує уточнення через існуючі певні термінологічні проблеми практичної реалізації.

Представлено авторське визначення поняття «культурна дипломатія» через бачення практичної реалізації за рахунок інституалізації цього феномену та появи державних та недержавних інституцій з новим колом функцій. Обґрунтовано необхідність держави враховувати погляди своїх громадян, акцентувати зусилля на багатосторонніх переговорах та багаторівневій дипломатії через виникнення дедалі більшої кількості регіональних рівнів міжнародної стратегічної комунікації, добровільне делегування їм частини суверенітету з боку держави внаслідок процесів децентралізації та регіоналізації.

Пропонується полікритеріальний підхід до угруповання чинників впливу, виявленні та усуненні вузьких місць і перешкод для реалізації нових моделей розвитку культурної дипломатії, для чого розробляються відповідні політичні рамки та механізми управління культурної дипломатії як сучасного феномену в реалізації зовнішньої політики України.

2. У межах другого підрозділу роботи розглянуто актуальну проблему визначення етапів становлення та розвитку культурної дипломатії в системі публічного управління з метою надання рекомендацій вітчизняним державним та недержавним суб'єктам культурної дипломатії щодо підвищення ефективності міжнародної стратегічної комунікації у врахуванні нових етапів її розвитку.

Детально проаналізовано, що культурна та традиційна дипломатія є різними інструментами зовнішньої політики держави, але такими, які спрямовані на досягнення спільної мети, зокрема - здійснення політичного впливу на уряди інших країн та закордонну громадськість. На відміну від традиційної, культурна дипломатія здійснює вплив на політику іншої держави через формування громадської думки громадян в різних культурних спільнотах. Виявлено, що В рамках діяльності політичних інститутів культурна дипломатія – це сукупність технологій та інструментів зовнішньої політики, що реалізуються як державними, так й недержавними суб'єктами, тоді як їх дії спрямовані на реалізацію комплексної дипломатичної стратегії держави через

вплив на закордонну громадськість, політичні процеси та прийняття політичних та управлінських рішень.

Виявлені емпіричні докази того, що генеза та розвиток публічної дипломатії обумовлені не тільки особливостями історичного етапу

3. У контексті третього підрозділу роботи досліджено особливості методології культурної дипломатії в публічному управлінні через трирівневу структуру фундаментальних загальнонаукових принципів, індивідуально-наукових принципів та системи конкретних методів, які використовуються для вирішення спеціальних дослідницьких завдань. Запропоновано нові критерії дослідження з акцентом на трьох векторах розвитку культурної дипломатії в заданому контексті в умовах невизначеності та нестабільності, це: поділ влади (1); розподіл відповідальності (2); надання відповідних прав (3).

Перший запропонований автором даної дисертаційної роботи підхід для визначення поділу влади у зовнішньому та внутрішньому контурах видового різноманіття культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави в системі публічного управління - розглядається в контексті визначення змістовного поля культурної дипломатії (види, інструменти, методи).

Пропонується узагальнення видів публічної дипломатії в міжнародних відносинах за полікритеріальним підходом з метою встановлення стійких ознак системи, що досліджується. Підкреслено важливість розуміння та врахування, що в сучасному контексті все більше набуває популярності культурна парадипломатія, або культура, цінності, переконання та ідентичність міста: доступ до інформації, мереж, союзників і партнерств; початок стратегічного делегування дипломатичних завдань і відповідальності місцевим органам влади для компетентного ведення міжнародних справ у глобалізованому, швидкоплинному та гіперз'єднаному світі. Культурна парадипломатія: доступ до інформації, мереж, союзників, партнерств. Парадипломатія — це міжнародні відносини, які здійснюють субнаціональні, регіональні чи місцеві органи влади (з глобалізацією нецентральні уряди відіграють все більш впливову міжнародну роль і можуть розвивати власну зовнішню політику).

Визначено перспективи розвитку місцевого рівня в категорії парадипломатичних цілей представлений економічними, політичними та культурними цілями (останні охоплюють такі цілі, як збереження культури, встановлення культурних зв'язків з іншими країнами або регіонами та діяльність, що сприяє міжнародній проекції культури громади)

Основні положення і результати досліджень першого розділу дисертації опубліковано у наукових працях [72; 84].

Отримані результати та висновки зроблені на основі першого розділу закладають подальші підвалини наукових студій, що розкриваються у розділі другому.

РОЗДІЛ 2.

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ

2.1. Нормативне підґрунтя культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України

В першому розділі дисертаційної роботи досліджувався поділ влади в сфері культурної дипломатії у широкому спектрі її видів та форм через застосування загальних та специфічних інструментів та методів в загальному контексті зовнішньої політики України. Зміна суб'єктів впливу та розширення кола об'єктів призводять до зростання кількості ініціатив, застосування нових форм, видів і методів культурної дипломатії - поява нових учасників комунікації прискорює появу нових технологій (наприклад, PR- дипломатія).

У другому розділі ми досліджуємо розподіл відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в системі публічного управління з позиції її ролі та місця в стратегічному контексті, що потребує аналізу нормативного підґрунтя культурної дипломатії України.

Прогресивний розвиток України як суверенної держави неможливий без здійснення цілеспрямованої державної політики у сфері культури. Як визначено в Законі України «Про культуру», «державна політика у сфері культури - нормативно-правова, регуляторна (адміністративна, економічна, фінансова) та публічна діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямована на забезпечення культурних потреб громадян відповідно до пріоритетів суспільного розвитку» з метою «...створення, тиражування, розповсюдження, демонстрування, популяризацію, збереження і використання культурних благ та культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян» [112]. В контексті міжнародних відносин і

реалізації зовнішньої політики культурна дипломатія розглядається як інструмент зовнішньої політики України в інтересах формування позитивного іміджу країни [28]. Тому актуальними залишаються теоретичне осмислення та наукове дослідження культурної дипломатії як явища сучасного державно-політичного життя, формування відповідних державних інститутів в Україні, а також підготовка та прийняття відповідних рішень і нормативно-правового забезпечення у цій сфері. Правова система може зберігати певний ступінь стабільності, якщо налагоджений відповідний процес сходження від абстракції адміністративних категорій до конкретних законів, норм та стандартів стосовно забезпечення національних інтересів України.

З точки зору галузі науки публічного управління та адміністрування, можна стверджувати, що однією з причин кризових явищ в реалізації державної політики у сфері культури та зовнішньої політики України є недосконалість існуючих або відсутність чинних нормативно-правових актів. Правове регулювання має на меті впорядкувати взаємодію та захистити інтереси залучених суб'єктів шляхом встановлення певних правил, стандартів і норм. Загальні правила, стандарти і норми є обов'язковими для всіх суб'єктів культурної дипломатії, зокрема, у міжнародних відносинах в реалізації зовнішньої політики України.

За цих умов виникає необхідність легітимізації культурної дипломатії як окремого напрямку публічної дипломатії, а також розвитку стратегічних напрямів з питань транскордонного співробітництва, актуалізації порядку денного сталого розвитку та забезпечення прав людини, врахування гендерних аспектів культурної дипломатії.

Проблемним питанням формування ефективного публічного управління стосовно правових та організаційних засад культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України присвячені наукові праці Віконського В. [113], Кучмій О. [28], Маланчук І. [114], Мателешко Ю. [115], Піскорської Г. [116], Сербіної Н. [28], Стасевської О. [114], Хачатряна А. [711].

Оксана Стасевська та Валентин Маланчук наголошують на нереалізованому правовому потенціалі культурної дипломатії, що полягає в

можливості суб'єктів культурної дипломатії презентувати національну культуру іноземній аудиторії через науку, освіту та мистецтво для формування сприятливого іміджу держави і досягнення її зовнішньополітичних цілей [114]. Юрій Мателешко [115] досліджує розвиток інституційних та нормативно-правових засад культурної дипломатії в Україні, визначає особливості її нормативної бази та доходить висновку про необхідність законодавчого визнання культурної дипломатії як самостійного напрямку. Галина Піскорська [116] розглядає різні підходи до стратегічного наративу культурної дипломатії крізь призму безпеки, акцентуючи на її ролі як когнітивного продукту для досягнення стратегічних цілей. Артур Хачатрян [117] аналізує нормативно-правові акти у цій сфері, виокремлюючи три взаємопов'язані рівні державної політики (європейська та євроатлантична інтеграція; транснаціональне співробітництво; зовнішньополітична діяльність), закріплені в низці стратегічних документів.

Дослідження законів, актів і постанов Кабінету Міністрів України є важливим для розуміння правових засад культурної дипломатії. Їхня основа – Конституція України та інші нормативно-правові акти, серед яких:

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [118];

Закон України «Про дипломатичну службу» [119];

Положення «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України» [120];

Розпорядження КМУ від 19 квітня 2006 р. № 213-р [121];

Розпорядження КМУ «Про утворення державної установи “Український інститут”» [122];

Статут Українського інституту (ред. 2021 р.) [123];

Стратегія Українського інституту 2020–2024 [124];

Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021–2025 [125];

Комунікаційна стратегія МЗС України [126].

Важливим при розгляді проблемних питань правових засад культурної дипломатії є дослідження законів, законодавчих актів, постанов Кабінету Міністрів України.

Як було зазначено, законодавство про культурну дипломатію базується на Конституції України та інших нормативно-правових актах. Основними нормативно-правовими актами у сфері культурної дипломатії України є такі: Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [118]; Закон України «Про дипломатичну службу» [119]; Положення «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України» [120]; Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2006 р. № 213-р «Про затвердження переліку закордонних дипломатичних установ України, у складі яких утворюються культурно-інформаційні центри» [121]; Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про утворення державної установи «Український інститут» [122]; Статут Українського Інституту, редакція 2021 р. [123]; Стратегія Українського Інституту 2020-2024 [124]; Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021-2025 [125]; Комунікаційна стратегія МЗС України [126].

Попри низку наукових досліджень, що стосуються правових засад культурної дипломатії у зовнішній політиці України, питання її теоретичного й практичного осмислення для формування ефективного публічного управління досі залишаються недостатньо розкритими. Традиційно правове регулювання зовнішньої політики України ґрунтується на трьох видах норм: міжнародних, національних та інституційних, які відрізняються порядком ухвалення.

Аналізуючи сутнісні ознаки правового регулювання, слід враховувати його формальний і змістовний аспекти, а також спеціально-юридичні й загальносоціальні функції права [113].

Концептуальні засади правового забезпечення культурної дипломатії представлені на рис.2.1.

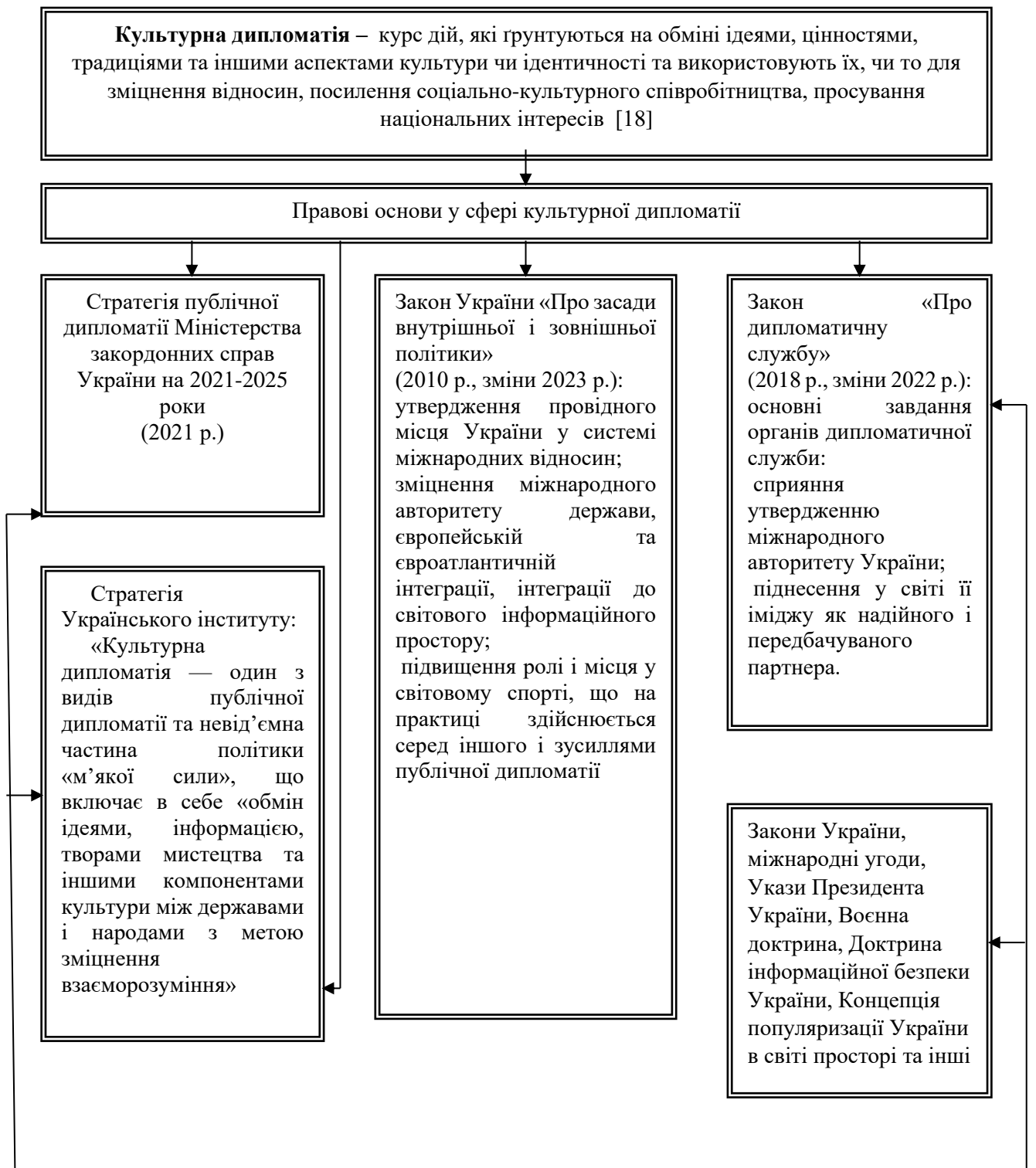

Рис.2.1 Концептуальні засади правового забезпечення культурної дипломатії.

Джерело: систематизовано автором

Міжнародно-правове регулювання виникає на основі добровільних угод між рівними й незалежними державами й реалізується через міжнародні договори та діяльність міжнародних організацій. Національне регулювання

базується на Конституції України [127] та відповідному законодавстві, що визначає повноваження державних органів у ієрархічній системі нормативно-правових актів.

Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021–2025 [125] визначає сім ключових напрямів публічної дипломатії (культурна, експертна, економічна, кулінарна, цифрова, науково-освітня, спортивна) й містить чіткі цілі й показники оцінювання. Зокрема, вимірюють рівень обізнаності світу про Україну, рівень її сприйняття як демократичної європейської країни, ефективність системи протидії шкідливим наративам тощо. Для моніторингу й оцінювання використовуються дослідження громадської думки, медіамоніторинг, онлайн-аналітика та інші інструменти.

Культурна дипломатія відіграє надзвичайно важливу роль у реалізації зовнішньої політики України, оскільки досягнення поставлених державою цілей залежить від актуальності й відповідності такої політики потребам держави і суспільства. Сучасні умови потребують дотримання міжнародно-правових норм і водночас враховують регіональні, соціально-економічні й культурні особливості. У процесі розбудови національної стратегії Україна визначає власний шлях зміцнення політичного суверенітету та пріоритети економічного розвитку. Водночас ефективна реалізація державної політики залежить від злагодженої взаємодії між державними інституціями та організаціями громадянського суспільства і від формування оптимальних механізмів впровадження.

Починаючи з кінця ХХ століття основою конкурентних переваг стають знання й інтелектуальний капітал. У сфері культурної дипломатії це проявляється в посиленні транскордонного співробітництва, просуванні ідей сталого розвитку, прав людини й феміністичної перспективи. Зміцнюється роль місцевої дипломатії у сфері культури через освітні та культурні обміни, захист культурної спадщини тощо. Такі зміни відкривають нові можливості й розширюють коло учасників, посилюючи їхній вплив в економічній, соціальній та політичній площинах. Культурна дипломатія дедалі важливіша для просування європейського та євроатлантичного курсу України.

У контексті транскордонного співробітництва розвиток культурної дипломатії регламентується, зокрема, Законом України «Про транскордонне співробітництво» [105] та урядовою Програмою розвитку транскордонного співробітництва на 2021–2027 роки [108]. Вони передбачають зміцнення добросусідських відносин, що має виняткове значення для України в умовах сучасних викликів і загроз. Для ефективного впровадження культурної дипломатії слід визначити й закріпити її пріоритетні напрями й цінності, забезпечити стратегічне планування, фінансування і моніторинг. Важливо також легітимізувати культурну дипломатію як окремий напрям публічної дипломатії з урахуванням потреб транскордонної співпраці, сталого розвитку, прав людини та феміністичної перспективи.

Практичні заходи можуть бути односторонні (виставки, семінари, концерти за кордоном) чи двосторонні (спільна організація «культурних років»), а рівень багатосторонніх контактів у культурній сфері зазвичай віддзеркалює рівень політичних та економічних взаємин між державами.

Розглядаючи сутнісні ознаки правового регулювання, необхідно враховувати, перш за все, декілька аспектів. По-перше, будь-яке правове регулювання можна розглядати як формальне (право як регулятор) та змістовне (інтереси якої групи чи класу суспільства цей регулятор обслуговує). По-друге, правове регулювання виконує певні функції, які є основними напрямками правового впливу та відображають роль права в регулюванні суспільних відносин. Функції права найчастіше розглядають у двох аспектах: спеціально-юридичні функції та загально соціальні функції [113]. Міжнародно-правове регулювання характеризується тим, що воно є результатом волевиявлення держав, які є рівними і незалежними одна від одної в правовому полі. Міжнародно-правові угоди укладаються державами добровільно. Міжнародно-правове регулювання відбувається двома основними способами: в рамках окремих міжнародних договорів та в рамках міжнародних організацій. Правове регулювання з боку держави базується на національному регуляторному законодавстві. Державні регуляторні закони визначають повноваження, права та обов'язки конкретних державних органів. Ця сукупність законів має

ієрархічну структуру. Найвищу позицію в ньому займає Конституція України [117]. Всі інші нормативні акти повинні відповідати і не суперечити Конституції.

Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021-2025 роки встановлює чіткі та вимірювані цілі й завдання та визначає сім ключових напрямів публічної дипломатії: культурна, експертна, економічна, кулінарна, цифрова, науково-освітня, спортивна [115].

Система моніторингу та оцінювання виконання Стратегії базується на вимірюваних показниках та індикаторах. Відповідно цілі 1 «Про Україну більше знають у світі», індикаторами виконання є, зокрема: кількість ключових світових подій, де представлена Україна; показники охоплення подій; кількість проєктів і кампаній на міжнародних цифрових платформах; показники охоплення проєктів і кампаній; кількість згадок про Україну в міжнародних ЗМІ з урахуванням частки позитивних; кількість іміджевих заходів, показники охоплення заходів; відсоток респондентів, які знають про Україну; зміна прямих асоціацій з Україною. Інструментами моніторингу виступають дослідження громадської думки, медіамоніторинг, інструменти онлайн-аналітики, звітність, статистичні дані.

Відповідно цілі 2 «Україну сприймають у світі як демократичну європейську країну, яка рухається до повноправного членства в ЄС та НАТО в умовах зовнішньої агресії», індикаторами виконання стратегічної цілі є наступні: відсоток респондентів, які сприймають Україну як демократичну та європейську країну; кількість проєктів, ініціатив і кампаній, ініційованих Україною та тих, до яких Україна долучилась; показники охоплення заходів, кампаній і проєктів. Інструментами моніторингу виступають дослідження громадської думки, інструменти онлайн-аналітики, звітність. Відповідно цілі 3 «Україна у своїй зовнішньополітичній діяльності покладається на сформовану дієву систему протидії шкідливим наративам, спрямованих проти неї», індикаторами виконання стратегічної цілі є наступні: кількість кампаній та показники охоплення; кількість міжнародних проєктів та багатосторонніх

заходів. Інструментами моніторингу виступають медіамоніторинг, інструменти онлайн-аналітики, звітність [115].

Роль культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України є надзвичайно важливою. Це пов'язано з тим, що можливість досягнення поставлених державою цілей і результатів залежить від актуальності та відповідності її політики потребам держави і суспільства. В сучасних умовах дії держави можуть бути ефективними лише за умови дотримання міжнародно-правових угод та актів, повного врахування національних, регіональних, соціально-економічних і культурних особливостей та національних інтересів її громадян. Незалежність, здобута державою в процесі реалізації національної стратегії, дозволяє їй йти певним шляхом становлення і зміцнення політичного суверенітету та вибору економічних пріоритетів. Реалізація державної політики - це постійний і динамічний процес досягнення поставлених цілей, до якого залучені як державні органи, так і інститути громадянського суспільства. Ключовою складовою реалізації державної політики є формування оптимальних механізмів її впровадження, що включає сукупність інструментів, методів та ресурсів, які гарантують виконання запланованих заходів відповідно до визначених цілей.

На сучасному етапі розвитку, що розпочався наприкінці ХХ століття, ключовою особливістю цього періоду розвитку є знання як інтелектуальний капітал, де вміння генерувати нові ідеї надає конкурентні переваги.

В контексті культурної дипломатії актуалізуються такі напрями розвитку, як міжнародні транскордонні відносини, концепція сталого розвитку, права людини, феміністичний рух. У багатосторонніх та двосторонніх транснаціональних відносинах посилюється роль місцевої дипломатії в сфері культури (програми культурних обмінів, захист культурної спадщини тощо). У цій новій системі культурної дипломатії створюються нові можливості, а відповідальність розподіляється між державними та недержавними акторами, що посилює перерозподіл сфер впливу в економічній, соціальній та політичній діяльності. Культурна дипломатія стає помітним явищем у реалізації європейського та євроатлантичного вибору України.

Правовими засадами, що забезпечують розвиток культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України за напрямом транскордонного співробітництва, є Закон України «Про транскордонне співробітництво» (визначає правові, економічні та організаційні засади транскордонного співробітництва) [105], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки» [108]. Зазначимо, що необхідність підготовки цієї Програми обумовлена розвитком транскордонного співробітництва як важливого об'єкту політики сусідства Європейського Союзу. В рамках транскордонного співробітництва реалізується досягнення цілей сталого розвитку. Зміцнення добросусідських відносин та поглиблення транскордонного співробітництва є особливо важливим для України в умовах сучасних викликів та зовнішніх загроз.

При реалізації культурної дипломатії є пріоритетні напрямки діяльності, які потребують уваги з боку держави і розвитку правового регулювання в реалізації зовнішньої політики України, зокрема: визначення основних культурних цінностей, цілей та пріоритетів; формулювання стратегій та фінансових витрат на їх основі; моніторинг процесу практичної реалізації культурної дипломатії. Лише після визначення цінностей, цілей та пріоритетів можна переходити до практичних дій з їх просування назовні. Для цього державам слід виробити розуміння своїх стратегій дій, узгоджувати бачення правового регулювання в цій сфері. Разом з тим, існує необхідність легітимізації культурної дипломатії як окремого напрямку публічної дипломатії, а також розвитку стратегічних напрямів щодо транскордонного співробітництва, актуалізації питань сталого розвитку, забезпечення прав людини, феміністичні аспекти культурної дипломатії.

Серед індикаторів сталого розвитку маємо відображати економічні, соціальні й екологічні аспекти задоволення потреб сучасного покоління без обмеження потреб майбутніх поколінь по задоволенню власних потреб. Щоб розвиток міг вважатися стійким, він повинен здійснюватися з урахуванням досягнення економічного росту, але при забезпеченні його збалансованості з

потребами суспільства по поліпшенню якості життя й запобігання деградації навколишнього середовища.

На основі саме такого підходу можуть бути сформовані практичні кроки в культурній дипломатії. Це може проявлятися в односторонніх формах, коли держава організовує заходи в країні перебування для просування своєї культури (наприклад, виставки, семінари, концерти), або в двосторонніх формах, коли держава координує свої дії в плануванні відповідних заходів для реалізації культурної дипломатії (наприклад, організація транснаціональних культурних років). Варто також підкреслити, що багатосторонні відносини між державами в культурній сфері є пропорційні рівню відносин між ними в політичній та економічній сферах.

2.2. Зарубіжні моделі культурної дипломатії: підходи та сучасний стан

Успішний досвід різних країн у формуванні ефективних моделей культурної дипломатії є відправною точкою для формування зовнішньої політики України в стратегічному контексті. Для переходу до національної моделі культурної дипломатії в умовах появи нових акторів, актуалізації нових її видів, інструментів та методів потрібні певні сприятливі умови, які складаються з національних правил і положень, інструментів, стимулів, правової інфраструктури, торгівлі та технічної допомоги і визначають новий розподіл відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії з позиції їх ролі та місця в міжнародних відносинах.

«Багато підходів до сталого розвитку й добробуту розвивалися протягом останньої чверті століття, відображаючи різні національні контексти і пріоритети, галузеві проблеми і перехідні стратегії. Хоча на сьогоднішній день кожна країна в особі уряду розробляє та впроваджує свій власний підхід до розбудови концепції ...економіки з урахуванням особливостей господарювання, традицій управління та іншої територіальної специфіки, необхідно відзначити, що всі ці обставини дозволяють використовувати

широкий набір методів та механізмів управління, які в свою чергу варіюються та адаптуються відповідно до державної політики країни... значення набуває вивчення відповідних політичних рішень, заходів, стимулів і т.д. з метою пошуку інноваційних рішень, визначення драйверів, встановлення можливих шляхів адаптації досвіду» [95, с.51].

Культурна дипломатія – це діяльність, заснована на обміні цінностями, ідеями та традиціями різних культур. Вона має тривалу історію й традиційно слугує зміцненню міжнародних відносин, просуванню національних інтересів, соціально-культурному співробітництву та стратегічній комунікації через культурні обміни, спільні проєкти й програми. Здійснювати її можуть як державні, так і недержавні суб'єкти.

Сучасний етап розвитку культурної дипломатії часто називають «ерою громадської дипломатії» (англ. – citizens' century / public diplomacy). Вона зосереджується не лише на відстоюванні суто національних інтересів, а й на спільних цінностях, що важливі для глобальної аудиторії. Це відбувається завдяки формуванню мережі нових суб'єктів і пошуку шляхів взаємодії з ними. Як відзначає Ірина Сухорульська, у межах «нової публічної дипломатії» виникають різноманітні методи, технології та учасники, які спонукають до формування нових загальних цілей зовнішньої політики. У сфері культурної дипломатії це означає поєднання міжособистісних комунікацій із суспільною політикою та репутаційним менеджментом, коли довіра й порозуміння зі світовою спільнотою зміцнюються завдяки спільним цінностям, відкритості та інноваційному розвитку [45].

Суть такого діалогу полягає в уважному «вслуханні» в сигнали, оцінки й думки міжнародної спільноти з подальшою корекцією власного іміджу чи налагодженням комунікації з тими, хто висловлює як негативні, так і позитивні судження (табл. 2.1).

Ініціативи для взаємодії з зарубіжною аудиторією: за напрямками,
формами реалізації та колом інтересів

За напрямками	За формами реалізації	За колом інтересів
<p>Поширення мови, мистецтва, культурної продукції, захисту культурної спадщини, освіти, науки, спорту, туризму.</p> <p>Проведення фестивалів, концертів, семінарів, виступів.</p> <p>Пропагування позитивного образу держави з метою залучення додаткових інвестицій (боротьба з ворожою пропагандою та необхідність протидії інформаційним війнам).</p>	<p>Комплексні заходи, які передбачають одночасну реалізацію з декількох напрямків: дні культури, міжнародні фестивалі; спеціалізовані заходи, присвячені реалізації окремого напрямку (тематичні фестивалі, концерти, що спрямовані на окрему аудиторію).</p>	<p>Культурні сфери, до яких за даними Євростату відносять спадщину, архіви, бібліотеки, художнє мистецтво, архітектуру, сценічні види мистецтва, книги та пресу, кіно та аудіовізуальне мистецтво.</p>

Джерело: систематизовано автором

Новизна «публічної» і «культурної» дипломатії забезпечується інформаційними кампаніями (англ. – *advocacy*), моніторингом суспільної думки (англ. – *listening*), а також діалогом між урядом однієї країни та зарубіжною аудиторією (Н. Кулл) [11]. Для врахування усіх чинників впливу на «нову культурну дипломатію» у даній дисертації досліджуються зарубіжні моделі, аби визначити ефективні підходи до розбудови інституційних і стратегічних рамок культурної дипломатії. Аналіз праць зарубіжних і вітчизняних авторів: Е. Гільбоа [27; 129], М. Ваховська, Ю. Лунь [140], Г. Луцишин [150], В. Кубко [151], І. Мусієнко [5], І. Паніна, В. Парчевська [153], Т. Пересунько [154], Н. Ржевська [155], В. Ціватий [157], Т. Черненко [156]) свідчить, що вони розглядають культурну дипломатію як дієвий інструмент у розбудові зовнішньої політики та реформуванні національної культурної політики, важливий для формування позитивного іміджу держави.

У формуванні ефективної моделі культурної дипломатії в багаторівневому врядуванні важливим є підходи щодо створення національного бренду в системі категорій «імідж», «бренд», «репутація». На

думку Д. Аакера, імідж базується на емоційних чинниках, тоді як репутація має раціональний підтекст за допомогою фактів. «Імідж держави – це суб'єктивне відношення до держави зарубіжною спільнотою» [158]. На думку А. Бумана, «бренд – це багатосторонній конструкт, що складається з функціональних, емоційних, комунікаційних і стратегічних елементів, які у своїй взаємодії сприяють утворенню унікального набору асоціації свідомості споживачів»; бренд завжди має позитивну оцінку, на відміну від іміджу... Репутація держави – узагальнена суспільна думка щодо іншої спільноти». Репутація та імідж завжди пов'язані з міжнародним сприйняттям, на противагу бренду [158]. Бренд створюється на основі внутрішнього сприйняття, вважає К. Савон [158] (докладніше про місце і роль культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені – в підрозділі 2.3).

Завдання культурної дипломатії в Україні передбачають системну роботу культурних ініціатив за кордоном, створення позитивного іміджу держави та розвиток міжнародних культурних комунікацій. Це набуває особливої ваги в умовах широкомасштабної збройної агресії проти України. Державна підтримка культурної дипломатії залишається пріоритетом багатьох європейських країн (Франції, Німеччини, Великої Британії, Польщі тощо), що розбудували потужні інституції: Британська Рада, Французький Інститут, Польський Інститут, Гете-Інститут тощо. Вони проводять масштабні міжнародні культурні проєкти, створюють платформи для фахового спілкування й обміну досвідом, а також посилюють зовнішньополітичні позиції своїх держав.

Німеччина, зокрема, сформувала впливову культурну дипломатію для зміни міжнародного сприйняття країни та сприяла польсько-німецькому примиренню через культурний діалог. Велика Британія успішно розвинула модель публічної дипломатії, що слугує прикладом для інших держав. Їхній досвід підтверджує вирішальну роль державної підтримки, підпорядкованості культурних інституцій профільним міністерствам і відповідності національним стратегіям. Важливою складовою залишається просування державної мови,

підтримка літературних проєктів, книговидання, сучасної культури та мистецтва.

Подальша інтеграція у сфері культури має орієнтуватися на розширення програм культурної дипломатії: моніторинг зарубіжної громадської думки, налагодження діалогу (listening), проведення інформаційних кампаній (advocacy), організацію короткострокових чи довгострокових акцій, спрямованих на просування певних політичних ідей і рішень. На думку Ейтана Гільбоа [27; 129], ефективність культурної дипломатії визначається тим, хто є її головними ініціаторами й суб'єктами, які цілі переслідують, які медіа та технології використовують. М. Каммінгс, у свою чергу, підкреслює, що такий культурний обмін сильніший за умови наявності постійної інституційної підтримки й розуміння цінностей і традицій обох сторін.

Як зазначають Ю. Лунь та М. Ваховська [140], важливим елементом культурної дипломатії залишається підтримка митців через міжнародні культурні організації та фонди, а за спостереженнями Г. Луцишина [150], поширеною є практика просування державної мови та підтримки книговидання й перекладів. І. Мусієнко [152] звертає увагу на те, що культурна дипломатія має увійти до зовнішньої політики України як складова її гуманітарної стратегії, об'єднуючи зусилля держави, бізнесу, «креативного класу» й діаспор. Т. Пересунько [154] наголошує на національних традиціях культурної дипломатії, згадавши «світовий тріумф “Щедрика”». Експерти також підкреслюють важливість переходу від декларацій до реальних інструментів й інституалізації культурної дипломатії [158], а Н. Ржевська [155] пов'язує цю діяльність із безпекою держави. На думку В. Ціватого [157], однією з ключових складових залишається мова, що є символом держави та часто відіграє потужнішу роль, ніж інші офіційні символи.

Таким чином, культурна дипломатія полягає в обміні цінностями, ідеями й традиціями для покращення відносин між державами та просування національних інтересів. Серед її пріоритетів – налагодження культурних контактів з міжнародними акторами, участь у міжкультурному діалозі й промоція сильних сторін своєї культури. Проте недостатньо дослідженими

залишаються аспекти врахування різних класифікаційних ознак (головні суб'єкти, ініціатори, мета, типи медіа, технології), а також питання ідей, цінностей і традицій, які сприяють взаєморозумінню між державами.

Зарубіжні моделі культурної дипломатії в міжнародних відносинах мають спільні й особливі характеристики щодо функцій; суб'єктів; форм та засобів національної моделі. Практика показує, що культурна дипломатія залишається одним із пріоритетів для багатьох сучасних держав і залишається особливо важливим напрямом зовнішньої політики, особливо для сучасних європейських держав, таких як Велика Британія, Італія, Німеччина, Польща, Франція та інших. Наприклад, Німеччина розвинула потужну культурну дипломатію, щоб змінити сприйняття держави та її народу, а культурна дипломатія побудована на спільних європейських цінностях відіграла в цьому процесі важливу роль. Великій Британії також вдалося успішно розбудувати модель культурної дипломатії. Багато розвинених сучасних європейських країн створили мережі культурних інституцій закордоном, які відіграють важливу роль у розвитку міждержавних відносин, зокрема, такі організації, як Британська Рада, Французький інститут, Польський інститут та Гете-Інститут є важливою частиною дипломатичної спільноти. В рамках їх діяльності вдається реалізовувати великі міжнародні культурні проекти, об'єднувати міжнародні спільноти, розбудовувати платформи та майданчики для спілкування та обміну досвідом на міжнародному рівні. Серед їхніх ключових завдань - лобіювання національних зовнішньо політичних інтересів, забезпечення міжкультурної комунікації та створення цінностей у різних соціокультурних контекстах.

Водночас досвід успішних європейських агенцій культурної дипломатії показує, що важливу роль у їхньому функціонуванні відіграє державна підтримка, підпорядкованість міністерствам закордонних справ, наявність мережевої структури, відповідність національним стратегіям, врахування так званого «лінгвістичного фактору» щодо просування національної мови, підтримки літературних проєктів та книговидання, сучасної культури та мистецтва.

Подальший розвиток міжнародної інтеграції в сфері культури має бути спрямований на розвиток програм культурної дипломатії, наприклад, аналіз і вивчення громадської думки або поширення інформації про країну, встановлення діалогу із закордонним суспільством (англ. - listening), інформаційні компанії для формування позитивної думки в зарубіжних країнах, проведення короткострокових політичних кампаній, спрямованих на просування конкретної політичної ідеї, дії (англ. - advocacy).

Моделі, які запропонував Ейтан Гільбоа, характеризуються п'ятьма змінними – це: головні суб'єкти, ініціатори, ціль, типи медіа, засоби і технології [129]. Перше визначення культури належить американському політологу Мілтону Каммінгсу, який визначає культурну дипломатію як «обмін ідеями, інформацією, цінностями, системами, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури з метою сприяння взаєморозумінню». Мілтон Каммінгс зазначає, що такий обмін передбачає комунікацію та повагу між залученими культурами, засновану на взаєморозумінні цінностей та зменшенні стереотипного сприйняття. На його думку, програми культурної дипломатії завжди потужніші, коли мають міцну інституційну основу, підкріплену законодавчою базою і сталою підтримкою найвищих державних посадовців.

Ю. Лунь та М. Ваховська також вважають, що для розвитку культурного діалогу та підтримки українських митців багато робиться через різноманітні проекти, міжнародні культурні організації та фонди [130]. На думку Г. Луцишина, окремими напрямками розвитку культурної дипломатії є вивчення та поширення державної мови, особливо активно у цій сфері працює Франція, Великобританія, Німеччина. Науковець вважає, що надзвичайно поширеними серед міжнародних культурних проектів є підтримка книговидання як потужного засобу культурного впливу й не менш важливими є перекладацькі проекти, адже сам переклад формує діалог між різними культурами [150].

І. Мусієнко зазначає, що культурна дипломатія повинна знайти своє місце у зовнішній політиці України як складова гуманітарної стратегії держави та вагомий чинник міжнародної економічної діяльності. Для цього слід сприяти синергії зусиль держави, національного бізнесу, «креативного класу»,

діаспорних організацій та закордонного лобі у реалізації вказаної стратегії; адаптувати українську гуманітарну політику до європейських культурних програм, гармонізувати культурну дипломатію України зі стратегією культурної політики ЄС [152]. Т. Пересунько, досліджуючи «світовий тріумф «Щедрика» з нагоди 100 років культурної дипломатії України, констатує, що Україна також має свої національні, інституційні, державні традиції в галузі культурної дипломатії» [154].

Експерти наголошують на необхідності «переходу від риторики навколо питань міжнародної культурної присутності України до розробки ефективного інструментарію, більше того – аналіз досвіду міжнародної присутності української культури є досить важливим етапом й умовою успішного старту процесу інституалізації культурної дипломатії» [157]. Н. Ржевська вважає, що саме культурна дипломатія має стояти на захисті національних інтересів та безпеки, а розвиваючись відповідати зовнішнім викликам та загрозам [155]. В. Ціватий досліджує значення лінгвістичного фактору в концепціях зовнішньої культурної політики європейських держав: «Для будь-якої держави її мова – це символ держави, який відіграє більш значну і вагомую роль, ніж її прапор, гімн і герб» [156].

Культурну дипломатію найкраще можна охарактеризувати як курс дій, що ґрунтуються на обміні цінностями, ідеями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності. Також використовують їх для зміцнення відносин, просування національних інтересів посилення та соціально-культурного співробітництва.

В якості основних пріоритетних завдань культурної дипломатії більшість авторів визначає наступні: підтримка культурних зв'язків з міжнародними акторами; участь у міжкультурному діалозі; пропагування сильних сторін власної держави шляхом просування її культурних досягнень.

Водночас недостатньо дослідженими є окремі аспекти врахування ознак класифікації моделей, як за головними суб'єктами, ініціаторами, цілями, типами медіа, засобами і технологіями, так і за ідеями, інформацією,

цінностями, системами, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури з метою сприяння взаєморозумінню між державами

Класифікація моделей культурної дипломатії відбувається за наступними ознаками:

1. Централізована або децентралізована модель культурної дипломатії.
2. Фінансування суб'єктів культурної дипломатії.
3. Форми та засоби діяльності суб'єктів культурної дипломатії.

Розглянемо кожен з моделей.

По-перше, централізована і децентралізована моделі відрізняються особливостями адміністративного забезпечення, розподілом обов'язків та механізмами прийняття рішень, взаємодією між відповідними державними установами, міністерствами та відомствами, які займаються реалізацією політики в сфері культури та міжнародних відносин. При централізованій моделі головну роль при розробці та здійсненні політик відіграють державні актори (наприклад, КНР). При децентралізованій моделі делегування державними суб'єктами частини своїх повноважень з реалізації культурної дипломатії переходить до недержавних суб'єктів культурної дипломатії (наприклад, Італія, Німеччина) [158]. Децентралізована система являється більш мобільною при реалізації своїх повноважень та функцій.

По-друге, щодо фінансування суб'єктів культурної дипломатії, то при державному – фінансування відбувається виключно з державного бюджету; тоді як при змішаному - крім державного бюджету, залучається приватне фінансування через фонди та приватні внески. Змішане фінансування є більш ефективним та розгалуженим. До прикладу Італійські інститути культури мають можливість за рахунок комерційної діяльності залучати додаткові кошти для своєї діяльності [158].

По-третє, форми та засоби діяльності суб'єктів культурної дипломатії визначаються відповідно основних культурних напрямів: культурні цінності, цілі, пріоритети. Залежно від цього розробляються стратегії діяльності та плануються фінансові витрати, після чого проводиться моніторинг практичного здійснення культурної дипломатії.

Відповідно до пріоритетів, фінансування та напрямів визначаються форми реалізації – це:

комплексні заходи - передбачають одночасну реалізацію з декількох напрямків (міжнародні фестивалі, дні культури);

спеціалізовані заходи - присвячені реалізації окремого напрямку (концерти, тематичні фестивалі, які спрямовані на геть окрему аудиторію);

практична реалізація культурної дипломатії: спадщина, бібліотеки, архіви, художнє мистецтво, сценічні види мистецтва, архітектура, книги та преса, а також кіно та аудіовізуальне мистецтво.

У деяких випадках доречніше говорити про культурно-гуманітарні елементи публічної дипломатії, оскільки спектр інструментів культурної дипломатії та їх сфер поширюється від мистецтва до спорту, дизайну, освіти та науки.

Сучасний стан культурної дипломатії в європейських країнах можна охарактеризувати декількома національними моделями.

Французька модель тяжіє до міжкультурної співпраці та культурної зовнішньої політики з особливостями щодо: пріоритетної ролі держави в її реалізації; відображає напрямок зовнішньої політики держави; політики захисту французької мови та французької культури; спеціальні культурні та освітні програми; систематичну інтеграцію міжкультурного співробітництва в практиці міжнародних відносин; політику міжкультурного співробітництва через зовнішньо політичні урядові структури (зокрема, Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та інформаційної політики) або пріоритетні державні органи (зокрема, інформаційно-культурні центри при дипломатичних представництвах закордоном - Французький культурний центр в Україні).

Британська модель являє собою традиційну англосаксонську модель, в якій значну частину функцій зовнішньої культурної діяльності перебирає на себе приватний сектор. Ця модель заснована на принципі непрямого управління (так званий, «принцип витягнутої руки»), коли держава фінансує міжкультурне співробітництво або використовують часткове фінансування урядом;

відповідальність за координацію та управління реалізацією покладається на неурядову організацію (наприклад, Британську Раду).

Німецьку модель можна вважати проміжною між французькою та британською моделями. Ця модель є децентралізованою і базується на відносному контролі з боку держави й певному ступені централізації міжнародної культурної діяльності, а також на принципі дистанціювання від уряду, що є характерним для німецького федерального державного устрою. Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини розробляє офіційні орієнтири політики міжкультурного співробітництва та впроваджує їх у двосторонніх угодах, суто практична реалізація зовнішньої культурної стратегії здійснюється неурядовими організаціями (наприклад, Гете-Інститутом). Діяльність переважно фінансується державою в межах їхньої компетенції.

Аналіз наукових публікацій із теми моделей культурної дипломатії в міжнародних відносинах свідчить, що культурна дипломатія функціонує як концептуальна стратегія залучених учасників у багаторівневому управлінні. Урахування різних підходів до класифікації зарубіжних моделей (за суб'єктами, ініціаторами, цілями, типами медіа, засобами й технологіями, а також ідеями, цінностями, традиціями) сприяє формуванню відкритого простору для партнерських відносин, побудованих на спільних цінностях.

Важливою є роль міжнародних культурних проєктів, що визначають присутність України та її культури у світі, адже вони допомагають виробити дієві інструменти культурної дипломатії. Спільною ознакою класифікації моделей культурної дипломатії є поділ за ступенем централізації, фінансуванням та формами діяльності суб'єктів, що дає змогу розглядати зарубіжні моделі в контексті міжнародних відносин.

Надзвичайно важливою є роль міжнародних культурних проєктів стосовно питань міжнародної культурної присутності України та української культури у світі щодо розробки ефективного інструментарію культурної дипломатії.

Загальним в класифікації моделей культурної дипломатії є підхід до групування за ознаками централізованості, фінансування суб'єктів культурної

дипломатії; форм та засобів діяльності суб'єктів культурної дипломатії, що дозволяє розглядати зарубіжні моделі культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин.

До особливостей, за якими можна виділяти централізовані та децентралізовані моделі культурної дипломатії, відносяться:

особливості адміністративного забезпечення;

розподіл обов'язків і механізмів прийняття рішень;

взаємодія між відповідними державними установами, міністерствами та відомствами, які займаються реалізацією відповідної політики.

Централізованою моделлю є така, за якою головну роль при розробці та реалізації відіграють державні актори (КНР). До децентралізованої, відповідно: делегування державними акторами частини своїх повноважень з реалізації своєї культурної дипломатії недержавним чи напівдержавним органам та установам (Італія, Німеччина). Як відомо, децентралізована система являється більш мобільною при реалізації своїх повноважень та функцій.

Відповідно, виділяють наступні форми фінансування:

державне (виключно з державного бюджету);

змішане (крім державного бюджету, залучення приватного фінансування через фонди та приватні внески) - є більш ефективним та розгалуженим (наприклад, італійські інститути культури мають можливість за рахунок комерційної діяльності залучати додаткові кошти для своєї діяльності).

Напрями діяльності в зарубіжних моделях культурної дипломатії визначаються за трьома підходами:

визначенням основних культурних цінностей, цілей та пріоритетів;

залежно від цього розроблення стратегії діяльності та врахування фінансових витрат;

проведення моніторингу стосовно практичного здійснення культурної дипломатії.

Особливим є форми реалізації політик через застосування комплексних заходів (міжнародні фестивалі, дні культури тощо); спеціалізовані заходи (концерти, тематичні фестивалі тощо); практичну реалізацію культурної

дипломатії (спадщина, бібліотеки, архіви, художнє мистецтво, сценічні види мистецтва, архітектура, книги тощо).

Суть подальшого розвитку культурної дипломатії у міжнародних відносинах полягає в переосмисленні її ролі та функцій на глобальному, міжнародному, національному й регіональному рівнях. Врахування особливостей зарубіжних моделей культурної дипломатії сприяє активнішому культурному обміну з міжнародними партнерами, участі у міжкультурному діалозі та просуванню національних культурних досягнень.

Залежно від пріоритетів, фінансування й напрямів діяльності культурна дипломатія реалізується в різних формах:

- Комплексні заходи, що одночасно охоплюють кілька напрямів (міжнародні фестивалі, дні культури).
- Спеціалізовані заходи, зосереджені на одному виді активності (концерти, тематичні фестивалі для певної аудиторії).
- Сфера спадщини, бібліотек, архівів, мистецтва, архітектури, книговидання, кіно й аудіовізуального контенту, які створюють простір для практичного втілення культурної дипломатії.
- Розширення інструментів від мистецтва до спорту, дизайну, освіти й науки, що в деяких випадках можна назвати ширшим культурно-гуманітарним компонентом публічної дипломатії.

На думку Сербіна Н.Ф., Кучмій О.П., «незважаючи на спільність цілей, які ставлять перед собою європейські держави, здійснюючи культурну дипломатію, відмінності все ж існують. Наприклад, Австрія та Велика Британія прагнуть модернізувати свій імідж через культуру, мистецтво, культурні обміни, експорт та туризм. Зокрема, Австрія намагається сформувати імідж сучасної, прогресивної держави; Велика Британія – підкреслити творчий потенціал та наукову інноваційність; Нідерланди прагнуть бути «культурно вільним портом» [28].

Окрім того, культурна дипломатія має різний статус у системі зовнішньої політики кожної держави. Наприклад, для Франції – це найстаріший і найефективніший пріоритетний інструмент зовнішньої політики. Однак,

фактично всі держави-суб'єкти міжнародних відносин більшою мірою зацікавлені у використанні культурної дипломатії задля утвердження позитивного і привабливого образу своєї країни у світовій політиці.

На думку перших американських практиків у сфері культурної дипломатії, Р.-М. Макмюррея та М. Лі, «національні культури – це загальна сума досягнень націй, їх власний спосіб виражати самобутність, мислити та діяти. Тому головною метою культурної дипломатії є представлення цих відмінностей у сфері міжкультурного співробітництва» [159].

В науковій думці існують різноманітні моделі культурної дипломатії, одна з них – це концепція трьох моделей публічної дипломатії Ейтана Гілбоа. В основі його моделей лежить п'ять таких змінних, як головні актори, ініціатори, цілі, типи медіа, засоби і технології. «Моделі потрібні для розвитку знань, оскільки вони зосереджені на найбільш значущих змінних і зв'язках між ними. Іноді моделі дипломатії та зовнішньої політики містять поверхневі посилення на публічну дипломатію, але дуже небагато вчених розробили конкретні моделі самої публічної дипломатії. Gilboa (2000, 2001) використовував п'ять змінних, щоб розрізнити кілька моделей: головні актори, ініціатори, цілі, типи засобів масової інформації, а також засоби та техніки. Ця формула дала три моделі публічної дипломатії: базову модель холодної війни, недержавну транснаціональну модель та модель внутрішнього PR» [158].

Велике значення в концепціях зовнішньої культурної політики європейських держав приділяється лінгвістичному фактору. Для будь-якої держави її мова – це символ держави, який відіграє більш значну і вагомую роль, ніж її прапор, гімн і герб.

Ейтана Гілбоа на основі цих змінних виокремив три моделі публічної дипломатії.

1. Основна модель «холодної війни» - публічна дипломатія у цій моделі розглядається як засіб боротьби двох наддержав, яка використовується до досягнення довготермінових цілей. Ключове положення цієї моделі – якщо переконати іноземну аудиторію, вона буде здійснювати тиск на власний уряд, що може призвести до зміни ставлення. Крім того, публічна дипломатія

забезпечує надання інформації для зменшення негативної пропаганди противника [129].

2. Недержавна транснаціональна модель - ця модель виникла з зростанням ролі нових, недержавних акторів у міжнародних відносинах. Основна увага у дослідженнях приділяється публічній дипломатії неурядових громадських організацій, груп та індивідів. Для комунікації використовуються глобальні новинні мережі та медійні події [129].

3. Внутрішньополітична модель зв'язків з громадськістю - ця модель передбачає залучення піар компаній та лобістів у цільовій країні для підсилення легітимності та автентичності компанії. Стратегічна публічна дипломатія передбачає використання наукових знань і методів для дослідження громадської думки [129].

Розподіл відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України має враховувати особливості процесі прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності і нестабільності, зокрема закономірності, які виникають у процесі вибору, розробки, прийняття, реалізації, оцінки рішень у процесі управління та форми їх втілення в умовах невизначеності. Управлінське рішення – це результат вибору суб'єктом управління способу дій, спрямованого на вирішення поставленого завдання або усунення проблеми в діяльності організації.

Управління змінами як процес послідовної реалізації етапів (функцій) ініціювання, планування, організування, мотивування, контролювання та впровадження змін, зумовлений тиском факторів зовнішнього та внутрішнього середовища в сфері культурної дипломатії. Розподіл відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії відбувається в стратегічному контексті управління змінами як процесу, що спрямовує інституційні та стратегічні зміни до реалізації, починаючи з найперших етапів задуму та підготовки, через впровадження і, нарешті, до вирішення – це:

адаптивні зміни – невеликі, поступові, ітераційні зміни, які суб'єкти культурної дипломатії (як державні, так і недержавні) проводять з метою подальшого розвитку стратегічних ініціатив, продуктів, процесів;

трансформаційні зміни - більші за масштабом; часто означають різкий, а іноді й раптовий відхід від статус-кво.

Недержавні суб'єкти культурної дипломатії, на відміну від статичного та ресурсомісткого державного підходу, давно розвивають ефективну мережеву комунікацію, яка нині набуває ознак сталості у стратегічній комунікації. Такий мережевий підхід включає три взаємопов'язані аспекти:

1. Структура мережі, що поєднує реляційні зв'язки та обмін інформацією. Завдяки внутрішній і зовнішній комунікації зацікавлені сторони перетворюються на активних учасників, співпрацюють у розв'язанні спільних проблем і розширюють мережу. Успіх підтверджується узгодженістю й скоординованістю ініціатив, які забезпечують єдність і нарощування знань.

2. Взаємодія всередині мережі, що формується завдяки розбудові внутрішніх і зовнішніх відносин та впровадженню принципу різноманіття.

3. Стратегія мережі, яка об'єднує учасників у творенні національної ідеї та спільної ідентичності [129].

На нашу думку, саме такий мережевий підхід допомагає розв'язувати глобальні проблеми на локальному рівні, залучаючи широку аудиторію зацікавлених учасників.

Підсумовуючи, до основних моделей культурної дипломатії на прикладі зарубіжних країн відносяться наступні.

1. Французька модель політики міжкультурного співробітництва і культурної дипломатії. Особливостями цієї моделі є:

пріоритетна роль держави в її реалізації;

відображає спрямовану зовнішню політику держави - наступальна політика захисту французької мови і культури, спеціальні культурні та просвітницькі програми;

системно включає міжкультурне співробітництво до практики міжнародних відносин;

характеризується занадто жорсткою централізацією та прямим державним контролем, тобто політика міжкультурного співробітництва реалізовується через урядові структури (Міністерство закордонних справ,

Міністерство культури та інформаційної політики) або преоритетні національні установи (інформаційно-культурні центри дипломатичних місій, наприклад, в Україні – Французький культурний центр) в зарубіжних країнах.

2. Британська, або англосаксонська модель, характеризується наступними рисами:

значну частину функцій щодо зовнішньої культурної діяльності перебирає на себе приватний сектор;

формується на принципі опосередкованого контролю (так званий «принцип «витагнутої руки»), коли міжкультурне співробітництво має фінансування від уряду повністю або частково;

координуюча та адміністративна відповідальність за реалізацію делегована неурядовим інститутам (наприклад, Британській Раді).

3. Німецька модель являє собою своєрідний середній варіант між французькою та британською моделями й характеризується наступним:

німецька децентралізована організаційна модель в першу чергу ґрунтується, з одного боку, на відносному контролі від держави та певною мірою на централізації міжнародної культурної діяльності, а з іншого – на принципі дистанціювання від влади («Staatsferne»), і це характерного для федеративного державного устрою Німеччини;

Міністерство закордонних справ ФРН створює офіційні керівні принципи тої ж політики міжкультурного співробітництва, реалізує їх у двосторонніх угодах, в той самий час практичну реалізацію зовнішньополітичної культурної стратегії впроваджують неурядові установи (до прикладу, Інститути Гете), діяльність яких в основному фінансується державою в межах відведеної для них компетенції.

У формуванні ефективної національної моделі культурної дипломатії в Україні на інституційному фундаменті та спільних європейських цінностях й підходах, важливо опиратися на експертні дослідження, зокрема - Центру Разумкова та Громадської Ради при МЗС. У Розділі «Зовнішньополітичні процеси та тенденції: виклики і загрози для України. Міжнародна підтримка та допомога» експерти акцентували увагу на значенні політико-дипломатичної

солідарності з боку світової спільноти, зміцненні санкційного фронту проти країни-агресора, допомоги українським біженцям, яку респонденти оцінюють доволі високо - 4,2 бали. Зазначені зовнішньополітичні процеси та тенденції обумовлені тим, що у березні 2022 р. Рада ЄС ввела в дію Директиву про тимчасовий захист громадян України на території країн Євросоюзу з формуванням механізмів доступ до ринку праці, житла, соціального забезпечення, медичної допомоги, освіти для громадян України, які тимчасово перебувають у країнах ЄС. 25 червня 2024 р. Радою ЄС було ухвалене рішення про продовження режиму тимчасового захисту для українських біженців до 4 березня 2026 р. За даними експертів, нині на території країн ЄС перебуває понад 4 млн громадян України [46].

Зовнішня фінансова допомога (макрофінансові транші, кредити) Україні також одержала високу оцінку експертів - це 4 бали (з лютого 2022 р. бюджетна допомога з боку ЄС склала €32 млрд, а від США — \$23 млрд). Гуманітарна допомога оцінюється у 3,9 бали, коли зруйновано понад 30% національної економіки, втрачено 3,5 млн робочих місць, окуповано понад 20% території. За оцінками Світового банку, через війну близько 29% населення перебувають на межі бідності. Політичну солідарність та підтримку України на міжнародних майданчиках експерти оцінили у 3,8 бали : за період 2014-2024 рр. міжнародні структури ЄС, НАТО, G7, ГА ООН, ПАРЄ, ОБСЄ ухвалили низку резолюцій з вимогами зупинити російську інтервенцію, вивести окупаційні війська і забезпечити територіальну цілісність України. В рамках реалізації зовнішньої політики України і врядуванні країни-партнери солідарно підтримують позиції України на міжнародних майданчиках; сприяють просуванню ініціатив України на світовій арені; докладають зусиль для політичної ізоляції країни-агресора [46].

В межах проведеного опитування фахівці виділяють країни, які найбільше допомагають Україні: США (94,2%), Велика Британія (87%), Німеччина (79,7%), Литва (62,3%), Нідерланди (56,5%), Польща (55,1%), Естонія (55,1%), Данія (46,4%), Чехія (40,6%), Латвія (39,1%), Франція (39,1%), Канада (29%), Швеція (23,2%), Румунія (17,4%), Японія (15,9%) [46].

Багаторівнева культурна дипломатія здійснюється в рамках міжнародних форумів та організацій, які можуть бути як міждержавними – структури ООН, ЮНЕСКО, ЄС, Рада Європи, країни Великої сімки, так і недержавними. З розвитком глобалізації змінюються способи розповсюдження, передачі та руху товарів, людей та ідей через національні кордони. З одного боку, держави втрачають свою монополію на соціальну, економічну та політичну активність або діяльність в межах своєї території; з іншого, розвиток транснаціональних і наддержавних регіонів вже не має чіткого виокремлення між національними і міжнародними сферами. В цій новій системі створюються нові можливості, розподіляється відповідальність між територіальними державними та недержавними акторами, що дозволяє перерозподіляти сфери впливу в економічній, соціальній і політичній діяльності: культурні проекти та культурні центри, які створили українці за кордоном. Серед позитивних українських практик у цьому напрямі можна назвати діяльність культурно-інформаційних центрів при дипломатичних представництвах України за кордоном (діє 17 центрів), які співпрацюють із представниками національних діаспор, зокрема, проводять заходи з нагоди святкування національних подій, організують виступи народних колективів та представників сучасної естради, художні виставки, презентують літературні твори як класиків, так і сучасних українських письменників. Проведений аналіз свідчить, що частіше за все діяльність зазначених культурно-інформаційних центрів не є ефективним, (найчастіше, це протокольні заходи й заходи щодо святкування видатних дат).

Важливу роль у розвитку української культурної дипломатії відіграють представники української діаспори, зокрема, створені ними науково-освітні, академічні, молодіжні, релігійні, культурні організації. Українці за кордоном культурно, інформаційно, політично впливають та сприяють формуванню позитивного іміджу української держави. У багатьох державах з ініціативи української діаспори створені українські центри, які сприяють розвитку міждержавної співпраці наприклад, Український національно-культурний центр (м. Прага), Український інституту в Швеції. Досвід держав-членів ЄС показує, що сьогодні важливо розвивати нові напрями культурного діалогу та

співпраці як у середині ЄС, так і на міжнародному рівні, варто розвивати як урядові, так і неурядові програми. Розвиток культурної дипломатії країн ЄС значно підвищує ефективність зовнішньої політики, додає престижу державам, національним урядам, зменшує вплив негативних стереотипів, зміцнює авторитет держави. Успішний розвиток української культурної дипломатії можливий за умови комплексного та системного підходу Міністерства закордонних справ України та Міністерства культури України, експертної спільноти, волонтерів, представників української діаспори.

2.3. Місце та роль культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені

Роль і місце будь-якої держави в сучасній системі міжнародної взаємодії визначають не лише економічні, політичні чи військові ресурси, а й духовний та культурний потенціал, здатний допомогти досягти зовнішньополітичних цілей. Тому міжкультурний діалог стає важливим елементом побудови відносин як у двосторонньому, так і в багатосторонньому форматі.

Розвиток мережевих технологій і поширення Інтернету різко прискорили обмін інформацією та ідеями, що спонукало держави активно просувати свою ідентичність на міжнародній арені. Культурна дипломатія, як частина публічної дипломатії, допомагає створювати позитивний образ країни серед зарубіжної аудиторії та має відображати культурні запити суспільства, сприяти культурному розвитку громадян і формуванню нових ідей. Історичний досвід підтверджує, що культурна дипломатія слугує ефективним засобом лобювання національних інтересів.

З початком XXI століття та розвитком мережевих технологій почались суспільні зміни в більшості країн світу. До того ж завдяки наявності світової мережі Інтернет, соціальних мереж та сервісів поширення відео, таких як YouTube, в разі збільшилася швидкість поширення інформації, думок, результатів творчості, надбань культури тощо. Глобалізація у світі, котра закріпилася інформаційною глобалізацією в мережі Інтернет, спростила процес

обміну думками, ідеями, поглядами та вподобаннями. Все це спонукає держави до використання такої можливості для просування своєї ідентичності на міжнародній арені. Ще більше актуалізується питання культурної дипломатії, котра є складовою публічної дипломатії та сприяє поширенню позитивного іміджу країни серед інших.

У цілому, культурна дипломатія держави повинна відображати культурні потреби суспільства, враховувати сучасні світові культурні тенденції, сприяти культурному розвитку громадян та спонукати до формування нових ідей. Історія підтверджує, що культурна дипломатія є потужним інструментом лобіювання національних інтересів.

Питання культурної дипломатії, поширення української культури на міжнародному рівні, просування бренду України та протидії гібридним загрозам досліджують Т. Андрієвський, Л. Вовчук, Н. Дубовик, І. Костира, К. Лабик, Г. Луцишин, І. Маланчук, Т. Пересунько, В. Петров, Ю. Полякова, М. Поплавська, Н. Ржевська, О. Розумна, К. Савон, Н. Сербіна, О. Стасевська, А. Степанов, О. Шайда, М. Шевченко, О. Шило, Н. Янченко тощо.

Процес взаємопроникнення загальнолюдських цінностей у міжкультурну взаємодію на основі філософії взаємопорозуміння є вкрай важливим. Кожна культура може зробити власний унікальний внесок до загальнолюдського духовного потенціалу завдяки реалізації політики культурної дипломатії. Процес взаємодії культур включає в себе духовний багаж, котрий являє собою конкретні досягнення окремого народу та людства загалом. Форма такої взаємодії виступає як важливий інструмент для формування культурної дипломатії в умовах єднання культур та створення спільного багатогранного культурного простору. Під культурною взаємодією розуміється своєрідна форма міжнародного спілкування, яка передбачає як взаємне збагачення національних культур, так і збереження їх унікальності та самобутності.

У контексті взаємодії культур виділяється політика культурної дипломатії, яка спрямована на розвиток культури толерантності та формування позитивного іміджу країни разом з відображенням національної ідентичності.

Культурна дипломатія відіграє важливу роль у сучасних міжнародних відносинах. Розповсюдження традицій та культурних цінностей сприяє знищенню бар'єрів та стереотипів, забезпеченню взаєморозуміння між представниками різних культур. Поширення культурної спадщини, ознайомлення з інтелектуальним внеском народу окремої держави формує загальне сприйняття, привертає увагу, підвищує рівень поваги та формує позитивний імідж країни [165].

Культурна дипломатія являє собою цінний інструмент для взаємодії між країнами, в якому унікальний підхід сприяє встановленню атмосфери порозуміння, розвитку взаємин та співпраці завдяки обміну культурними надбаннями та вираженню власної культурної ідентичності та унікальності. Культурна дипломатія також має за мету налагодження ефективних комунікацій між державами, котрі мають різну культурну спадщину. Шляхом демонстрації своєї культурної спадщини, традицій та мистецтва народи знаходять спільну мову та створюють ключові точки зіткнення, що виходить за рамки ідеологічних або політичних розбіжностей [168].

Враховуючи той факт, що культурна взаємодія є автономним елементом міждержавної взаємодії, сприяючи досягненню встановлених зовнішньополітичних цілей, її впровадження стає можливим завдяки взаємозв'язку традиційних дипломатичних представництв і спеціальних культурних установ. Безумовно, профільні установи, що ставлять перед собою завдання підвищення активності культурного співробітництва, опосередковано сприяють у тому числі й вирішенню політичних цілей. У зв'язку з цим культурні інституції повинні володіти всебічною підтримкою держави, зокрема, у сферах кадрового та матеріально-технічного забезпечення.

Слід відмітити, що для створення позитивного іміджу країни варто використовувати різноманітні форми культурного міжнародного співробітництва, такі як фестивалі, форуми, виставки, гастролі видатних творчих колективів, ярмарки та свята національної культури. У ході організації таких заходів представники дипломатичних установ повинні сприяти розв'язанню організаційних питань (підписання документації, організація

перемовин з органами публічної влади країни перебування), тоді як співробітники культурних організацій відповідають за змістовну сторону цих ініціатив [170].

Політика культурної дипломатії є ключовим чинником для ефективного визначення зовнішньої та внутрішньополітичної позиції країни. Таким чином, головною метою української політики культурної дипломатії виступає створення та забезпечення умов для систематичної підтримки українських культурних ініціатив, їх високоякісне представлення серед інших держав. Це також передбачає розробку механізмів протидії інформаційним впливам, які спотворюють поширену про Україну інформацію, і впровадження системних міждержавних культурних комунікацій.

Українська культурна дипломатія відіграла вагомую роль у протистоянні гібридній війні та встановленні самобутності країни в умовах викликів, ініційованих та популяризованих російською пропагандою. Гібридна війна, яка комбінує традиційні військові тактики з нестандартними діями, серед яких психологічна маніпуляція, поширення дезінформації та культурного впливу, застосовуються Росією з метою підризу національного суверенітету та суспільної стабільності в Україні [160]. В умовах цієї складної ситуації використання культурної дипломатії виявляється надзвичайно важливим інструментом для забезпечення позитивного міжнародного іміджу, зміцнення національної ідентичності та опозиції негативним наративам, які розповсюджує російська пропаганда. Шляхом просування власної розвиненої культурної спадщини, вираження через цінності та традиції, мову, мистецтво Україна може ефективно демонструвати свою національну ідентичність та протидіяти поширенню негативних стереотипів чи спотворених фактів, котрі використовуються її зовнішніми противниками.

Через культурний обмін Україна розраховує сприяти розумінню та підтримувати зв'язки з міжнародним співтовариством. Культурні заходи не тільки сприяють культурному діалогу, але й відіграють роль базису для підвищення усвідомленості людей про проблеми та виклики, з котрими зіштовхується Україна.

Визначальним є процес включення загальнолюдського діалогу культур на базі філософії міжкультурної взаємодії. Як результат, кожна культура має можливість зробити власний внесок у духовний потенціал всього людства та залишитись в історії. Так званий «діалог культур» втілює духовний арсенал, що являє собою досягнення всього людства. Форма цього діалогу виступає ще одним з важливих інструментів у формуванні культурної дипломатії під час глобалізації та суцільної інтеграції культур. Під дефініцією діалогу культур розуміється особлива форма міжнаціонального спілкування, що, з одного боку, передбачає взаємне збагачення національних культур, а з іншого - збереження їхньої унікальності [4, с. 22].

Зовнішня культурна політика є обов'язковою складовою державної зовнішньої політики, оскільки формує позитивний культурний образ країни за її межами. Спираючись на багатовікові традиції й сучасне культурне розмаїття, вона покликана налагоджувати взаєморозуміння, довіру та взаємовигідне партнерство між державами, а також оптимізувати міжкультурну комунікацію.

Культурна присутність держави за кордоном і залучення іноземної культури всередині країни сприяють її позиціонуванню у світовій політиці, відповідно до історичних досягнень, геополітичного становища й наявних ресурсів. Кожна країна розробляє власну стратегію зовнішньої культурної політики, враховуючи пріоритети та можливості. Культурна дипломатія як інструмент цієї політики допомагає досягати політичних цілей, підвищувати авторитет держави на міжнародній арені й демонструвати відкритість до демократичних цінностей. Вона також сприяє створенню сприятливого інвестиційного клімату й розвитку туризму, розбудовуючи багатовекторні міжнародні відносини [15].

На думку американських фахівців, культура відображає колективні надбання нації, її спосіб мислення та дії, а головна мета культурної дипломатії полягає в представленні цих особливостей у процесі міжкультурного спілкування [163]. Культурна дипломатія охоплює обмін інформацією, ідеями, мистецтвом, традиціями та цінностями, прагнучи кращого взаєморозуміння між

різними країнами. Однак іноді її розглядають як одностороннє поширення національних ідентичностей та політичних принципів.

Культурна дипломатія трансформує давні місіонерські традиції, щоб краще висвітлювати досягнення держави не лише в культурній, а й в економічній, соціальній та політичній сферах. Постає питання: де межа між культурною дипломатією і пропагандою? Науковці вказують, що обидва явища мають спільні риси, адже часто реалізуються урядовими структурами для просування національних інтересів за кордоном.

Як стверджують американські спеціалісти з культурної дипломатії, національні культури являють собою колективні досягнення націй, відображаючи їхні унікальні способи вираження власної самобутності, мислення та дії. Отже, головною метою культурної дипломатії є відтворення таких відмінних особливостей у сфері міжкультурної комунікації [163].

Поняття «культурна дипломатія» визначається як процес обміну інформацією, ідеями, мистецтвом, стилем життя та життєвими цінностями, традиціями, віруваннями тощо з метою досягнення кращого взаєморозуміння між представниками різних країн. Однак культурна дипломатія може бути сприйнята як однобічний канал поширення інформації, коли країна акцентує увагу на просуванні власних національних цінностей (ідентичності, мови, політичних принципів) у міжнародному культурному просторі.

Культурна дипломатія перетворює старі місіонерські традиції для ефективного висвітлення досягнень країни не лише в культурній, але і в економічній та соціально-політичній сферах, а також для поліпшення розуміння іноземних культур. При цьому виникає питання про відмінність між політикою культурної дипломатії та зовнішньополітичною пропагандою. Згідно з дослідженням окремих науковців, будь-які вищезазначені вирази культурної дипломатії мають спільні риси, оскільки вони здійснюються урядовими структурами для представлення національних інтересів за кордоном. Проте, пропаганда часто використовується для інформаційного та психологічного впливу, тоді як культурна дипломатія поширюється за допомогою непрямих методів за допомогою технології публічних комунікацій та реалізується

шляхом культурного обміну, просування культурних здобутків тощо [173, с. 123].

Культурну дипломатію можна розглядати у таких аспектах:

зовнішньо-культурна політика, що націлена на збереження національної культури, захист національної ідентичності в міжнародній комунікації та інші цілі. Вона об'єднує політику держави у сферах культурної діяльності, використання культури в зовнішньополітичних справах та інші аспекти;

врахування в дипломатичній практиці країни культурних здобутків з метою досягнення міждержавного взаєморозуміння та подолання культурних бар'єрів між представниками різних народів;

використання різнопланових чинників, таких як культура, мистецтво й освіта, для захисту та просування національних інтересів на міжнародному рівні [175, с. 381].

Культурна дипломатія постає водночас як наукова концепція й реальна практика міжнародної міжкультурної комунікації, маючи національну специфіку та унікальні технології втілення. Її розглядають як інструмент міждержавного співробітництва та «м'якого впливу» для захисту національних інтересів на міждержавному, регіональному і національному рівнях. У сучасній світовій політиці зростає значення культурного чинника, що посилює вплив на міжнародні відносини й глобальні соціально-економічні процеси. Саме тому держави все активніше розвивають культурну дипломатію, розглядаючи експорт і промоцію національної культури як дієвий інструмент зовнішньої політики для представлення своїх інтересів у світі.

Сформувавши імідж країни, що стає ключовим аспектом «м'якої сили», відбувається визначення її обличчя. Імідж країни та її репутація слугують інструментами для підвищення конкурентоспроможності держави в міжнародному контексті [172].

Для формування позитивного іміджу держави необхідні комунікаційні стратегії, специфічні для культурної зовнішньої політики. Саме культурна політика й культурна дипломатія мають використовувати

інформаційні підходи для поширення національної культури за кордоном. Залежно від цілей, культурна дипломатія може застосовувати різні форми комунікації – маніпуляцію, презентацію чи конвенцію.

Найбільш доцільною для формування іміджу держави є остання форма через те, що вона не лише сприяє просуванню національного культурного продукту, а й сприяє встановленню стабільного діалогу, що є гарантом міцності та довгостроковості розвитку міждержавної взаємодії [168].

Культурна дипломатія, крім того, може виконувати роль інструменту забезпечення в сучасному світі взаємоповаги та взаємної толерантності в процесі формування та підтримки позитивного іміджу країни. Презентація інформації про культурні здобутки країни сприяє розумінню притаманних їй цінностей та ідеалів представників різних культур, створенню більш об'єктивного та широкого світогляду, що дозволяє ставитися неупереджено до представників інших країн. У такому контексті багато держав докладають чимало зусиль, наприклад, для популяризації своєї мови та забезпечення достатніх умов для її поширення.

У межах реалізації політики культурної дипломатії мовний елемент виступає одним з важливих факторів. Імідж національної культури багато в чому залежить від популярності мови, що формує попит на неї. Це дає змогу сформувати та просунути мовний ідентифікатор однієї держави серед інших. Здійснення ефективної культурної дипломатії сприяє популяризації ідей рівності, відкритості та культурного розмаїття, що, у свою чергу, має позитивно впливати на глобалізаційний процес. Такий підхід становить основу для діалогу між культурами та єднання держав у позитивному руслі [166].

У період конфліктів та напруженості звичайно мистецтво втрачає свою актуальність. Однак, креативний процес є неодмінним як для мирного, так і для воєнного періоду. Після значущих конфліктів або катастроф культурна спадщина перетворюється на символ та інструмент, за допомогою якого відбувається відновлення суспільства. Культура надає варіативність та м'якість політичним стратегіям, сприяючи при цьому збереженню поваги до країни, нації та окремої особи як представника конкретної країни. Політичні режими

можуть змінюватися, але емоційна пам'ять лишається. Культурна дипломатія отримала особливий поштовх визнанням того, що культура є ключовим фактором для забезпечення державних інтересів [176]. Вона не лише є продуктом, але і механізмом, за допомогою якого забезпечується реалізація зовнішньополітичної діяльності, формується думка світової громадськості та встановлюється новий порядок денний.

Культурна дипломатія активно використовується як елемент зовнішньополітичних комунікацій більшістю розвинених країн для підтримки свого іміджу та просування на міжнародній арені. Це допомагає досягати ключових цілей зовнішньої політики, реалізовувати державну культурну стратегію, популяризувати власну культуру, зміцнювати культурну присутність у світі, створювати єдиний гуманітарний простір країни, сприяти культурним обмінам, розвивати культурний потенціал країни, підтримувати бренд міст і регіонів, а також сприяти економічному зростанню та розширенню контактів. Основними принципами культурної дипломатії можна визначити:

- відкритість до міжкультурних комунікацій і діалогу;
- толерантність та готовність до взаєморозуміння [164].

Культурна дипломатія покликана формувати міжнародну довіру, підтримувати глобалізаційні процеси та демонструвати внутрішні й зовнішні політичні позиції держави. Для України її основна мета – забезпечення системного впровадження культурних ініціатив і їх належне представлення на світовій арені. Важливим завданням залишається розробка механізмів протидії інформаційним впливам, що спотворюють відомості про Україну, її народ і культуру, а також вибудова стабільної міждержавної культурної взаємодії.

Першою на сьогоднішній час після Революції Гідності 2013-2014 рр. серйозною заявою про потрібність розвитку культурної дипломатії можна вважати «Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [180]. Там серед інших векторів руху України в напрямку євроінтеграції було відмічено так званий «вектор гордості», у котрому було зазначено необхідність забезпечення гордості в людей за свою країну та її культуру, а також виховання власних талантів. За цим вектором мало бути розпочате реформування політики

держави у сфері культури. Поряд із цим вказано, що однією з першочергових програм та реформ в Україні має бути програма з популяризації країни на міжнародній арені та просування державних інтересів на міжнародному рівні. Ця програма мала сприяти збільшенню кількості українських діячів у світовому культурному середовищі, всебічному комплексному формуванню й просуванню бренду країни.

Слідом за Революцією Гідності в Україні виникла фундація Global Ukrainians, спрямована на просування інтересів держави через культурну дипломатію. Створення мережі під егідою Global Ukrainians пов'язане з необхідністю системної взаємодії між лідерами українських волонтерських організацій та владними структурами, котрі відповідальні за інформаційну зовнішню політику держави [180]. Для України культурна дипломатія виступає важливим елементом так званої «м'якої сили», що є стратегічною та дає можливість ефективно взаємодіяти з кожною країною і знаходити громадську підтримку в інших країнах. Окрім того, культурна дипломатія являє собою інструмент просування національних інтересів, звісно, за умови системного її застосування та забезпечення ефективного керування зусиллями і створення високоякісного контенту, що зможе конкурувати на зовнішньому ринку.

Державна участь у реалізації подібних проектів мінімальна, а бачення стратегії реалізації культурної дипломатії визначені неоднозначно.

Культурна дипломатія є одним з напрямів публічної дипломатії, що реалізується МЗУ України. Серед напрямків роботи з просування культурної спадщини України можна виділити такі (рис. 2.2).

Загалом діяльність культурних діячів, залучених до культурної дипломатії, відзначається широким різноманіттям. Це організовані активістами культури, волонтерськими рухами та громадськими організаціями своїми зусиллями:

- культурні обміни;
- фестивалі;
- конференції;
- фільми;

- театральні вистави;
- дитячі виступи;
- виступи митців;
- книжкові ярмарки тощо [167].

Активізація участі фільмів українського виробництва у міжнародних фестивалях та підтримка сучасного українського кіно.	Підтримка спільних міжнародних музичних проєктів та просування як класичної, так і популярної української музики.	Підтримка участі на міжнародному рівні проєктів у напрямку висвітлення мультикультуралізму та національного мистецтва.
Підтримка участі сучасних українських письменників у міжнародних книжкових виставках, а також фасилітація перекладу сучасних українських творів та їх видання за кордоном.	Підтримка видавничих проєктів для публікації книг і брошур іноземними мовами з метою популяризації української історії та сьогодення.	Підтримка міжнародних дослідницьких проєктів у галузі культури й мистецтва та стимулювання іноземних спеціалістів вивчати здобутки української культури.
Підтримка поширення за кордоном українських креативних індустрій, таких як дизайн, мода, архітектура та інші.	Презентація різноманітності українського мистецтва на міжнародних конференціях, форумах та фестивалях.	Підтримка українського візуального мистецтва через виставкові проєкти за кордоном, мистецькі обміни і колаборації.
Активне просування культурної спадщини України на світовому рівні.	Підтримка поширення української мови в міжнародному середовищі.	Активна участь українського театру в міжнародних фестивалях для їх просування.

Рис. 2.2. Напрямки діяльності МЗС України у сфері культурної дипломатії

Джерело: [125].

Шляхом фінансування державних інституцій культурної дипломатії Україна підвищить свою спроможність поширювати власні культурні цінності, сприяти міжнародному взаєморозумінню та зміцненню зв'язків з міжнародною спільнотою. Окрім цього, владні інституції у сфері культурної дипломатії мають стати платформами проведення культурного обміну, при цьому сприяючи демонстрації інтелектуального та культурного внеску України. З огляду на багатий культурний спадок та різнопланові мистецькі таланти, формування відповідної інфраструктури культурної дипломатії покращить

міжнародну присутність країни, посилить її авторитет та сприятиме більш поміркованій політиці у сфері культурної дипломатії.

Незважаючи на досягнуті успіхи в просуванні культурної спадщини та усвідомленні викликів, пов'язаних із нею, Україна стикається з обмеженням ефективності та проблемами реалізації культурної дипломатії через відсутність чітко визначених функцій владних інституцій у цьому напрямку. Розуміючи першорядність культурної дипломатії, українській владі слід розглянути можливість перегляду нормативного забезпечення діяльності органів публічної влади з реалізації культурної дипломатії, спрямованого на просування української мови, культури та спадщини за межами держави. Подібні норми мають не тільки забезпечити більш координовану та стратегічну концепцію культурної дипломатії, але й стануть єдиною точкою для культурних спрямувань і викликів України [162].

Культурний чинник нині стає одним із ключових у світовій політиці, що зумовлює активнішу увагу держав до розвитку власної культурної дипломатії. Адже просування, поширення й «експорт» національної культури є надійним та дієвим засобом реалізації зовнішньої політики та презентування інтересів на міжнародній арені.

Розглядаючи культурну дипломатію комплексно, слід зазначити, що її реалізація охоплює широкий спектр суб'єктів – від державних органів до громадських організацій і представників культурної сфери. Ця система є динамічною (рис. 2.3): кількість суб'єктів може швидко зростати або зменшуватися, як і змінюватися їхнє позиціонування, наративи та цільові аудиторії. Водночас зберігається загальна спрямованість на популяризацію країни та закріплення її позитивного іміджу на міжнародному рівні.

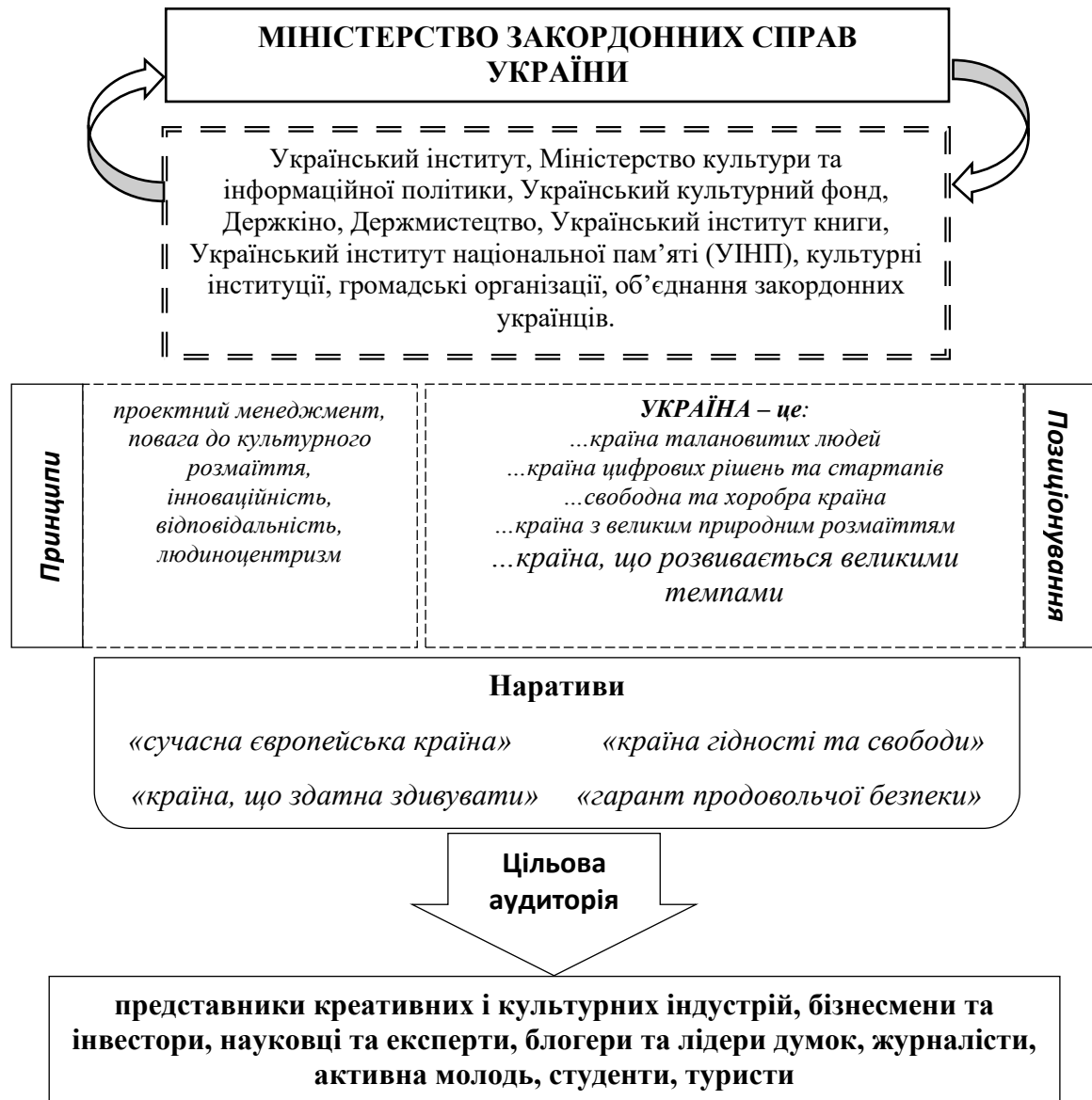

Рис. 2.3. Система реалізації політики культурної дипломатії в Україні
Джерело: [125]

Сформований імідж країни перетворюється на базовий компонент «м'якої сили» й може значно підвищити її конкурентоспроможність. Успішна культурна дипломатія примножує престиж держави. В Україні її результативність забезпечується синергією зусиль МЗС, Міністерства культури, експертного середовища та діаспори. Головне завдання – формувати позитивний образ держави за допомогою міжнародного співробітництва, культурних ініціатив і стратегічного планування, одночасно враховуючи національну спадщину та сучасний контекст. Культурна дипломатія покликана

відстоювати національні інтереси та безпеку, реагуючи на зовнішні виклики та загрози.

Висновки до розділу 2

У межах розгляду тенденцій розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в системі публічного управління розглянуто три основні питання: нормативне підґрунтя культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України; зарубіжні моделі культурної дипломатії: підходи та сучасний стан; місце і роль культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені. Досліджено розподіл відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в системі публічного управління з позиції її ролі та місця в стратегічному контексті, що потребує аналізу нормативного підґрунтя.

На основі даного розгляду у контексті другого розділу дисертаційного дослідження отримано такі результати.

1. У межах першого підрозділу другого розділу роботи проведено комплексний аналіз нормативно-правових основ підґрунтя в реалізації зовнішньої політики держави в системі публічного управління в контексті євроінтеграції України. Встановлено, що однією з причин кризових явищ в реалізації державної політики у сфері культури та зовнішньої політики України є недосконалість існуючих або відсутність чинних нормативно-правових актів.

Показано, що при реалізації культурної дипломатії є пріоритетні напрямки діяльності, які потребують уваги з боку держави і розвитку правового регулювання в реалізації зовнішньої політики України, зокрема: визначення основних культурних цінностей, цілей та пріоритетів; формулювання стратегій та фінансових витрат на їх основі; моніторинг процесу практичної реалізації культурної дипломатії. Виявлено, що лише після визначення цінностей, цілей та пріоритетів можна переходити до практичних дій з їх просування назовні. Для цього державам слід виробити розуміння своїх стратегій дій, узгоджувати бачення правового регулювання в цій сфері. Разом з тим, існує необхідність

легітимізації культурної дипломатії як окремого напрямку публічної дипломатії, а також розвитку стратегічних напрямів щодо транскордонного співробітництва, актуалізації питань сталого розвитку, забезпечення прав людини, феміністичні аспекти культурної дипломатії.

На основі цих висновків запропоновано новий підхід формування правових основ щодо міжнародної стратегічної комунікації в односторонніх формах взаємодії, коли держава організовує заходи в країні перебування для просування своєї культури (наприклад, виставки, семінари, концерти), або в двосторонніх формах, коли держава координує свої дії в плануванні відповідних заходів для реалізації культурної дипломатії (наприклад, організація транснаціональних культурних років). Варто також підкреслити, що багатосторонні відносини між державами в культурній сфері є пропорційні рівню відносин між ними в політичній та економічній сферах.

2. У контекст другого підрозділу другого розділу роботи удосконалено механізми впровадження провідного зарубіжного досвіду культурної дипломатії на основі зарубіжних моделей, підходів та з урахуванням внутрішнього та зовнішнього контексту публічного управління в реалізації зовнішньої політики України. Проведено порівняльний аналіз зарубіжних моделей культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин з метою подальшого дослідження напрямів їх розвитку. В результаті дослідження було детально розглянуто наявні моделі, на основі яких створюються передумови появи нових моделей культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин в глобальному середовищі щодо забезпечення ефективної, результативної та дієвої стратегічної міжнародної комунікації, залучення зовнішніх зацікавлених сторін.

Зазначений аналіз дозволив виявити ключові виклики та проблеми дозволив зробити висновок, що культурну дипломатію необхідно розглядати як концептуальну стратегію залучених акторів в багаторівневому управлінні. Врахування загального та особливого стосовно підходів до класифікації зарубіжних моделей (за головними суб'єктами, ініціаторами, цілями, типами медіа, засобами і технологіями, так і за ідеями, інформацією, цінностями,

системами, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури з метою сприяння взаєморозумінню між державами) сприятимуть створенню позитивного простору для взаємовигідних партнерських відносин, побудованих на спільних цінностях.

Надзвичайно важливою є роль міжнародних культурних проєктів стосовно питань міжнародної культурної присутності України та української культури у світі щодо розробки ефективного інструментарію культурної дипломатії.

Загальним в класифікації моделей культурної дипломатії є підход до групування за ознаками централізованості, фінансування суб'єктів культурної дипломатії; форм та засобів діяльності суб'єктів культурної дипломатії, що дозволяє розглядати зарубіжні моделі культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин. Особливим є форми реалізації політик через застосування комплексних заходів (міжнародні фестивалі, дні культури тощо); спеціалізовані заходи (концерти, тематичні фестивалі тощо); практичну реалізацію культурної дипломатії (спадщина, бібліотеки, архіви, художнє мистецтво, сценічні види мистецтва, архітектура, книги тощо).

Сутність подальшого розвитку культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин полягає в переосмисленні місця, ролі і функцій національних моделей на глобальному рівні, міжнародному, національному та регіональному рівнях.

В якості рекомендацій вітчизняним органам публічної влади щодо адаптації закордонного досвіду до сучасних реалій України зроблено висновок, що врахування особливостей зарубіжних моделей культурної дипломатії сприятиме посиленню культурних зв'язків з міжнародними суб'єктами; участі у міжкультурному діалозі; пропагуванню сильних сторін власної держави шляхом просування її культурних досягнень.

РОЗДІЛ 3.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ

3.1. Концептуальні засади культурної дипломатії для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування: розподіл відповідальності

Міжнародна система зазнає швидких змін. Головні цінності ЄС – демократія, права людини та верховенство права – піддаються виклику. Зіткнувшись із такими загрозами своїй культурній ідентичності, міжнародна спільнота має реагувати й за допомогою культурної дипломатії. Європейський Союз, головною метою якого є захист людської гідності за допомогою демократії, прав людини та верховенства права, стикається з дедалі більшими викликами у сфері ідей. «Зіткнувшись із загрозами своїй культурній ідентичності, Європа повинна вжити культурної відповіді. Країни-члени ЄС давно практикують культурну дипломатію як форму «м'якої сили», а міністри ЄС заявляли, що культура також має бути невід'ємною частиною міжнародних відносин ЄС» [181].

Розглянемо особливості розподілу відповідальності культурної дипломатії для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування.

Згідно із законодавством ЄС, культурна політика є насамперед національною компетенцією, але ЄС може її підтримувати, у тому числі у зовнішній політиці. Протягом багатьох років Європейська комісія субсидувала переважно короткострокові проекти культурного розвитку в різних регіонах світу, але не встановлювала географічних та тематичних пріоритетів; поточні структури витрат не стали частиною інтегрованої стратегії.

ЄС на практиці застосовує не один, а три іноземні культурні підходи за географічними та бюджетними пріоритетами відповідних Генеральних

директоратів Єврокомісії: один відповідає за культуру, інший – за розвиток, а третій – за відносини зі Східним та Південним сусідами ЄС. Зв'язок із зовнішньополітичними пріоритетами ЄС є слабким. Європейська служба зовнішніх справ, дипломатична та дипломатична служба ЄС, не має культурних знань і значною мірою залежить від комісії для фінансування зовнішніх заходів.

Система культурної дипломатії ЄС вимагає суттєвих змін, достатнього ресурсного забезпечення й чіткого орієнтиру. На думку автора дисертації, варто акцентувати:

сталий розвиток і права людини;

транскордонне співробітництво в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії;

гендерну проблематику в контексті міграційних викликів, особливо з огляду на широкомасштабну агресію проти України.

Культурна дипломатія бере до уваги Цілі сталого розвитку та мирне співіснування (програму Хабітат I, II, III ООН). Попри відсутність окремого пункту про культуру, Цілі Сталого Розвитку (далі – ЦСР) наголошують на важливості її інтеграції в подолання бідності, забезпечення освіти, гендерної рівності, стійкої урбанізації та мирних суспільств. ЄС як провідний донор може просувати цей амбітний порядок денний, утім раніше увага приділялася переважно міграційним питанням.

Відповідно до позиції автора, пріоритетні напрями потребують:

1. Підтримки ключових міжнародних інституцій (сталий розвиток, права людини, місцеві ініціативи, жіноча культурна дипломатія).
2. Посилення голосу міжнародної дипломатії на підтримку свободи висловлювань.
3. Захисту прав людини.

Глобалізація змінює способи пересування людей, поширення товарів та ідей, послаблюючи монополію держав на соціально-економічну й політичну діяльність. Транснаціональні й наддержавні регіони позбавляють чіткої межі між національними та міжнародними сферами. Так відбувається перерозподіл сфер впливу між державними й недержавними акторами, зокрема у «дипломатії

міст». Водночас відповідальність за стан справ у країні поділяють різні зацікавлені актори, що вимагає багаторівневого врядування.

На думку автора дисертаційного дослідження, існуючи пріоритетні напрями потребують актуалізації щодо:

1. Забезпечення підтримки основних міжнародних інституцій за пріоритетними напрямками (сталий розвиток і права людини, місцеві ініціативи, жіноча культурна дипломатія).

2. Посилення «голосу» міжнародної дипломатії на підтримку свободи вираження поглядів.

3. Гарантування прав людини.

З розвитком глобалізації змінюються способи розповсюдження, передачі та руху товарів, людей, зображень та ідей через національні кордони. З одного боку, держави втрачають свою монополію на соціальну, економічну та політичну активність/діяльність в межах своєї території; з іншого, розвиток транснаціональних і наддержавних регіонів (англ. - 'transnational and suprastate regions') вже не має чіткого виокремлення між національними і міжнародними сферами. В цій новій системі створюються нові можливості, розподіляється відповідальність між територіальними державними та недержавними акторами, що дозволяє перерозподіляти сфери впливу в економічній, соціальній і політичній діяльності. Водночас результатами глобалізації стає вплив на територіальних недержавних акторів в дипломатії міст: імміграція; монетарна і фіскальна політика Світового банку; глобальні корпорації та інституції; поява та розвиток «глобальних міст» [19, с. 8].

Відзначимо, що відповідальність за стан справ у країні несе не тільки влада. В системі публічного управління актуалізуються питання суб'єктності основних акторів. Нові форми регуляторних дій забезпечуються в системі публічного врядування, де останнє є компромісом, що базується на впливі політичного, економічного і соціального факторів. «Різні гравці вимагають залучення до процесу прийняття рішень і здатні пропонувати нові підходи до розв'язання суспільних проблем: врядування робить наголос на делегуванні відповідальності, що відбувається між державою, громадянським суспільством

і ринком» [83]. Жоден із зацікавлених акторів не має знань та засобів, достатніх для самостійного розв'язання проблем, що виникають: постає необхідність у багатоступінчастих процесах взаємодії і переговорів між різними гравцями, врахуванні та використанні переваг багаторівневого врядування.

Розвиток нової культурної дипломатії відбувається в системі багаторівневої дипломатії (*multilayered diplomacy*), до якої входять як державні, так і недержавні актори за нетериторіальною (НУО, багатонаціональні корпорації) та територіальною ознакою (регіони, міста) [19, с. 7].

На думку Р. ван дер Плюйма, сутність дипломатії міста розкривається через «два світи в світовій політиці» ('two worlds in world politics'): державоцентричний світ, в якому політика здійснюється державними акторами; мультицентричний світ, в якому політика здійснюється недержавними акторами [19]: розвиток побратимського руху; транскордонне співробітництво; традиційні договори про партнерство та побратимство; багатосторонні проекти і програми.

«Врядування» – це сукупність правил, процесів і норм поведінки, що визначають, як інституції ЄС здійснюють свої владні повноваження із забезпечення відкритості, участі громадськості, підзвітності, ефективності та узгодженості. Цей термін стосується діяльності виконавчих, представницьких і судових органів у державному й корпоративному контекстах. У сфері культурної дипломатії (на наднаціональному рівні) важливо впроваджувати принципи ефективного врядування для фундаментальних реформ у процесі ухвалення рішень в ЄС та оптимізації роботи європейських інституцій.

Розглянемо принципи ефективного врядування щодо необхідності здійснення фундаментальних реформ у процесі прийняття рішень в ЄС та способі функціонування європейських інститутів (в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії – наднаціональний рівень).

I. Принципи ефективного врядування в культурній дипломатії в реалізації зовнішньої політики:

1. Ефективність:

Напрями зовнішньої політики повинні бути:

дієвими та своєчасними;

відповідати реальним потребам на основі чітких цілей, оцінювання майбутнього впливу та минулого досвіду;

ефективність також залежить від належної імплементації політики ЄС та прийняття рішень на максимально відповідному рівні.

2. Участь:

якість, відповідність та ефективність політики ЄС залежить від забезпечення участі всіх зацікавлених сторін упродовж всього процесу вироблення політики;

більш широка участь підвищує рівень довіри до кінцевого результату політичного процесу та до інститутів, які беруть у ньому участь;

участь великою мірою залежить від того, як національні центральні уряди дотримуються інклюзивного підходу під час розробки та імплементації політик ЄС.

3. Узгодженість:

Напрямки політики та дії мають бути узгодженими та зрозумілими. Потреба в узгодженості політики ЄС невинно зростає:

збільшується кількість завдань;

розширення Союзу приводить до зростання багатоманітності;

виклики та проблеми сучасного світу (глобальне потепління, демографічна криза тощо) виходять за рамки секторальних політик ЄС;

зростає залучення регіональних та місцевих органів влади в процес вироблення політики ЄС.

Узгодженість вимагає політичного лідерства, політичної волі та високої відповідальності від інститутів ЄС у забезпеченні несуперечливого підходу у межах складної системи Союзу.

4. Відповідальність:

ролі в законодавчих і виконавчих процесах мають бути більш чіткими і зрозумілими;

кожен з інститутів повинен чітко пояснити, що він робить в ЄС і взяти за це відповідальність;

існує також потреба в більшій відповідальності держав-членів та всіх, хто так чи інакше залучений до процесу вироблення та імплементації політики ЄС на будь-якому рівні.

У Європейському врядуванні структура національних стратегій та планів, яка в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії представляє національний рівень:

- виникаючі національні стратегії;
- довгострокові просторові плани;
- регіональна політика і інструменти.

На регіональному рівні існують ефективні інструменти підтримки й допомоги, зокрема програми й стратегії для проблемних регіонів у сфері культурної дипломатії. У ЄС практичне застосування принципів ефективного врядування охоплює чітку стратегічну й правову основу, багаторівневі механізми та інструменти управління (як фінансові, так і нефінансові), а також різноманітні територіальні ініціативи.

Аналізуючи механізм багаторівневого врядування в царині культурної дипломатії, бачимо потребу в координації дій державних і недержавних суб'єктів на різних рівнях. Зарубіжні моделі засвідчують: іноді узгодженість досягається на основі контрактів та співфінансування, іноді – шляхом розроблення програм і цілей чи неформального залучення. До структури багаторівневого врядування входять територіальні програми, ініціативи європейського територіального співробітництва, макрорегіональні стратегії та місцевий розвиток, яким керує громада.

Аналіз ступеня наукової розробленості проблеми розвитку механізму багаторівневого врядування в сфері культурної дипломатії показав, що існує потреба в визначенні механізму координації цілей і дій на різних рівнях державних та недержавних суб'єктів, оскільки, як показало дослідження зарубіжних моделей (підрозділ 2.2.) вони відрізняються в різних країнах. У деяких країнах це робиться за допомогою узгоджених контрактів (наприклад, національно-регіональних контрактів) та домовленостей про співфінансування,

тоді як в інших випадках це робиться шляхом розробки програм та встановлення цілей або шляхом неформального залучення.

В структурі багаторівневого врядування: територіальні програми та ініціативи; європейське територіальне співробітництво; макрорегіональні стратегії. Невід’ємною складовою все більше стає місцевий розвиток, керований громадою як порядок денний (табл.3. 1).

Таблиця 3.1.

Концептуальний підхід багаторівневого врядування в культурній дипломатії

Розподільчі тенденції	Підписання первинних договорів в межах ЄС	Захист соціальних груп	Справедливість фінансових умов
Процеси, пов’язані зі свідомим або несвідомим розподілом ресурсів між різними групами, секторами, регіонами та країнами	Деякі розподільчі елементи: ініціатори підписання первинних договорів у межах ЄС	Використання європейської соціальної арени, яка використовувалася соціальними групами, що перебували в межах місцевих економік у маргіналізованому становищі та вважалися на глобальних ринках неконкурентоспроможними	Складний вибір політиків щодо визначення фінансових умов стосовно доходів та витрат за принципом справедливості

Джерело: систематизовано автором

В даному дисертаційному дослідженні застосовано концептуальний підхід багаторівневого врядування для культурної дипломатії на основі управління взаємодією державних і недержавних акторів культурної дипломатії органів державної влади з громадськістю.

І.У розподілі відповідальності суб’єктів культурної дипломатії на міжнародному рівні, відповідно результатам дослідження «Весна 2023 – Стандартний Євробарометр», який було проведено шляхом особистих інтерв’ю з 31 травня по 21 червня 2023 року в 27 країнах-членах ЄС, п’ятьма основними пріоритетами для громадян ЄС є наступні [188]:

1. Широка підтримка енергетичного переходу

Понад вісім із десяти громадян ЄС вважають, що ЄС має масово інвестувати у відновлювані джерела енергії, такі як енергія вітру та сонця

(85%), що підвищення енергоефективності будівель, транспорту та товарів зробить нас менш залежними від виробників енергії за межами країни. ЄС (82%). 80% вважають, що країни-члени ЄС повинні спільно купувати енергію в інших країнах, щоб отримати кращу ціну. Крім того, 81% респондентів погоджуються, що скорочення імпорту нафти та газу та інвестиції у відновлювані джерела енергії є важливими для нашої загальної безпеки, а 82% кажуть, що ЄС має якомога швидше зменшити свою залежність від російських джерел енергії.

Виходячи з опитувань Євробарометру – 2023, європейці погоджуються, що вжиття заходів щодо зміни клімату може принести користь. Більшість європейців вважають, що Європейський Союз (56%), національні уряди (56%), бізнес і промисловість (53%) відповідають за боротьбу зі зміною клімату. 35% несуть особисту відповідальність.

2. Сильна підтримка відповіді ЄС на широкомасштабне вторгнення в Україну

Схвалення дій у відповідь на широкомасштабне вторгнення в Україну залишається дуже високим. 88% громадян ЄС виступають за надання гуманітарної допомоги людям, які постраждали від війни, а 86% виступають за прийом в ЄС людей, які тікають від війни. 75% схвалюють фінансову підтримку України і 72% підтримують економічні санкції проти російського уряду, компаній і фізичних осіб. Крім того, 66% погоджуються із заборонаю мовлення державних ЗМІ, таких як Sputnik і Russia Today, в ЄС, а 64% підтримують фінансування закупівлі та постачання військової техніки в Україну. 64% також згодні з наданням ЄС статусу потенційного члена ЄС Україні.

Загалом 56% респондентів задоволені реакцією ЄС на російське вторгнення в Україну, а 54% задоволені реакцією національного уряду [188].

3. На користь зміцненої оборони Європи

У цьому контексті 77% європейців виступають за спільну політику оборони та безпеки. 80% вважають, що співробітництво в питаннях оборони на рівні ЄС слід посилити, 77% вважають, що закупівля військового обладнання державами-членами має бути краще скоординована, 69% хотіли б, щоб ЄС

зміцнив свій потенціал для виробництва військового обладнання, а 66% сказали, що більше грошей потрібно витратити на оборону в ЄС.

4. Сильніша Європа у світі

77% погоджуються, що ЄС повинен будувати партнерства з країнами за межами ЄС, щоб інвестувати в стійку інфраструктуру та об'єднувати людей і країни по всьому світу. Крім того, 69% вважають, що ЄС має достатню силу та інструменти для захисту економічних інтересів Європи у світовій економіці

5. Покращене економічне середовище

Економічні уявлення значно покращилися. 45% респондентів вважають, що ситуація в європейській економіці є хорошою (+5 п.п. із січня-лютого), трохи переважаючи тих, хто вважає її поганою (44%, -7 п.п.). 40% характеризують економічну ситуацію у власній країні як добру (+5 п.п.) і 58% як погану (-8 п.п.) [188].

В свою чергу, партнери Європи у світі очікують від ЄС зміни традиційної моделі відносин донор-реципієнт та заміни її моделями обміну та співпраці між рівноправними партнерами. Занадто часто Європа відчуває, що надає допомогу, тоді як те, що вона повинна пропонувати, – це визнання і повага.

II. На національному рівні заходи реагування повинні стосуватися кожного з актуальних аспектів і міжнародного рівня (які очевидно підтримуються ЄС), це: справедливість та захист прав людини; забезпечення рівності; справедлива імміграційна політика; боротьба з безробіттям та ексцесами вільного ринку; розширення прав і можливостей громадян; національна та європейська фінансова підтримка громадянства, освіти та культури.

Більшість європейців розглядають культуру як фактор, який найбільше сприяє створенню відчуття спільних цінностей серед них як громадян ЄС. ЄС може багато чого зробити, щоб «вивести спільну культурну спадщину на перший план», як це прямо дозволяє «Договір про ЄС» [189]. «Культурна спадщина, громадянська освіта та мовна освіта можуть бути одними з будівельних блоків національної та європейської політики, спрямованої на зміцнення значущості європейського громадянства, поряд із кроками з

відновлення гуманітарних наук у центрі державної освіти. ЄС повинен буде забезпечити достатнє фінансування у своїй новій багаторічній фінансовій програмі для спільних програм, таких як Erasmus, Креативна Європа, Європа для громадян та новий Європейський інструмент цінностей» [181].

«Культурна дипломатія може сприяти самостійному мисленню, діалогу і взаєморозумінню, якщо вона використовується вільно і незалежно. ЄС ще далекий від реалізації потенціалу культурної дипломатії. ЄС повинен оновити свою політику міжнародних культурних відносин та інтегрувати її з іншими політиками захисту та просування прав і свобод, які лежать в основі ідентичності Європи, вдома та за кордоном» [181].

III. На наднаціональному рівні, реформуючи врядування, Європейський Союз робить внесок у формування нових форм глобального врядування:

реформування інституційного трикутника ЄС: Європейської Комісії, Ради і Європейського Парламенту;

більш цільове використання Комісією права на законодавчу ініціативу;

інтенсифікація консультацій і покращення залучення, більш відкрите використання порад експертів та новий підхід до середньострокового планування – все це дозволить Комісії критичніше і виваженіше підходити до вимог інститутів та груп інтересів щодо нових законодавчих пропозицій;

діяльність Комісії буде зосереджена на задоволенні загальноєвропейського інтересу

пропозиція Раді і Європейському парламенту більше зосередитись на політичній складовій і залишити імплементацію виконавчій владі, тобто Комісії. Водночас, ці два інститути могли б удосконалити свій контроль за здійсненням Комісією виконавчих функцій;

ефективнішого залучення національних гравців у процес формування, застосування та втілення в життя норм, правил і програм Співтовариства [181].

IV. На місцевому рівні культурна дипломатія також стосується децентралізації влади та відповідальності демократичних інституцій на сільському, муніципальному, міському, селищному, районному, окружному та еквівалентних місцевих рівнях – зазвичай, але не виключно, через обраних

мерів, радників та інших місцевих посадових осіб. Серед основних принципів культурної дипломатії на місцевому рівні можна простежити участь, автономію, ефективність. має на меті забезпечити, щоб місцева політика відображала потреби та переваги місцевих громад. Ефективна культурна дипломатія на місцевому рівні може сприяти участі громадськості, покращити надання послуг, зміцнити громади та покращити результати розвитку.

1. З кінця 1980-х років органи місцевого самоврядування відіграють фундаментальну роль в процесах демократизації та сталого розвитку. Цьому консенсусу сприяла політична та фінансова підтримка ключових багатосторонніх операторів, включаючи агентства ООН, такі як ООН-Хабітат, Рада Європи та сам Європейський Союз, який роками фінансував значні програми підтримки місцевого демократичного врядування.

У 1985 році країни-члени Ради Європи прийняли Європейську хартію місцевого самоврядування, одну з найважливіших регулятивних віх, пов'язаних з децентралізацією в міжнародній сфері. Хартія, включена до правової системи 47 держав-членів пан'європейської організації та реалізована різними способами, висловлює переконання, що ступінь автономії, якою користуються місцеві органи влади, можна вважати наріжним каменем справжньої демократії.

У 1996 році Стамбульська декларація, прийнята в рамках Конференції з населених пунктів (Habitat II), встановила необхідність просування процесів децентралізації через демократичні місцеві органи влади. Тоді, у 1999 році Рада керуючих ООН-Хабітат ініціювала створення Консультативного комітету місцевих органів влади ООН (UNACLA), серед найбільших досягнень якого було просування Керівних принципів щодо децентралізації та зміцнення місцевих органів влади, затверджених у 2007 році.

Підтримка децентралізації та місцевого врядування відповідно до його основоположного зобов'язання сприяти процесам демократизації в глобальному масштабі. Він зробив це шляхом визначення політичного порядку денного та залучення ресурсів до столу через програми, що базуються на певних географічних регіонах, таких як URBAL, MED-URBS та AsiaURBS, а також тематичні програми, такі як серія інструментів підтримки для місцевої влади [1]

2. У 2008 році було опубліковано перші звіти Глобальної обсерваторії з місцевої демократії та децентралізації (GOLD I) «Глобальна доповідь про децентралізацію та місцеву демократію у світі». Він надає миттєвий знімок стану місцевої демократії та децентралізації в середині 2000-х років, за яким можна оцінити майбутні успіхи та невдачі. У звіті представлено короткий знімок стану місцевої демократії та децентралізації в середині 2000-х років, за яким можна оцінити майбутні успіхи та невдачі. GOLD I стверджує, що світ переживає тиху демократичну революцію. Він аналізує місцеві органи влади на кожному континенті за трьома основними темами: (1) еволюція територіальних структур; (2) відповідальність і повноваження, управління та фінанси; та (3) місцева демократія [190].

Пізніше у 2019 році звіт GOLD V «Локалізація глобальних порядків денних» дає детальну оцінку виконання глобальних порядків денних у 142 країнах (що становлять 86% населення світу) і надає оновлену глобальну карту процесів локалізації глобальних програм, зокрема, як децентралізація та багаторівневе управління сприяють цим процесам, висвітлюючи механізми колективної відповідальності за досягнення більш справедливих, чесних і сталих суспільств [182]

По суті, ключове питання досі стоїть на порядку денному – як місцеві дії в контексті культурної дипломатії на місцевому рівні трансформують території та громади.

3. На веб-ресурсі EUROPE REGION-WEB представлено Порядок денний сталого розвитку — це бачення людей, планети, миру та процвітання, які мають обговорюватися через партнерство та солідарність.

Фредерік Вальє, генеральний секретар Ради європейських муніципалітетів і регіонів, сказав, що «Європа відіграватиме вирішальну роль у забезпеченні безперервного та ефективного впровадження на всій території, оскільки вона все ще відстає в досягненні багатьох цілей. Відповідь Європейського Союзу має стати більш амбітною, інклюзивною та багатосторонньою, щоб зробити Порядок денний до 2030 року справжнім трансформаційним процесом для європейського континенту та світу» [183].

У 2015–2016 роках світові лідери досягли історичного консенсусу, затвердивши глобальні угоди зі сталого розвитку: Порядок денний до 2030 року та 17 Цілей сталого розвитку, Новий порядок денний для міст, Паризьку кліматичну угоду, Сендайську рамкову угоду про зменшення ризику стихійних лих і Аддис-Абебську програму фінансування розвитку. Вони доводять прагнення вирішувати глобальні виклики на засадах підходу, що ґрунтується на правах. Місцеві й регіональні органи влади активно залучилися до втілення цих планів, адже ЦСР тісно пов'язані між собою й вимагають комплексного підходу.

Порядок денний до 2030 року отримав широке визнання і є суттєвим кроком уперед порівняно з Цілями розвитку тисячоліття, бо він універсальніший і складніший. Взаємопов'язаність ЦСР з одного боку створює найкращі можливості подолати багатовимірні виклики, які постають перед суспільствами, а з іншого – засвідчує необхідність інтегрованих рішень.

Розподіл відповідальності в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики відбувається в системі прийняття рішень, заснованих на принципах багаторівневого управління; територіального підходу до місцевого розвитку; децентралізації; субсидіарності.

Структура розподілу відповідальності в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики представлена на рис.

3.1.

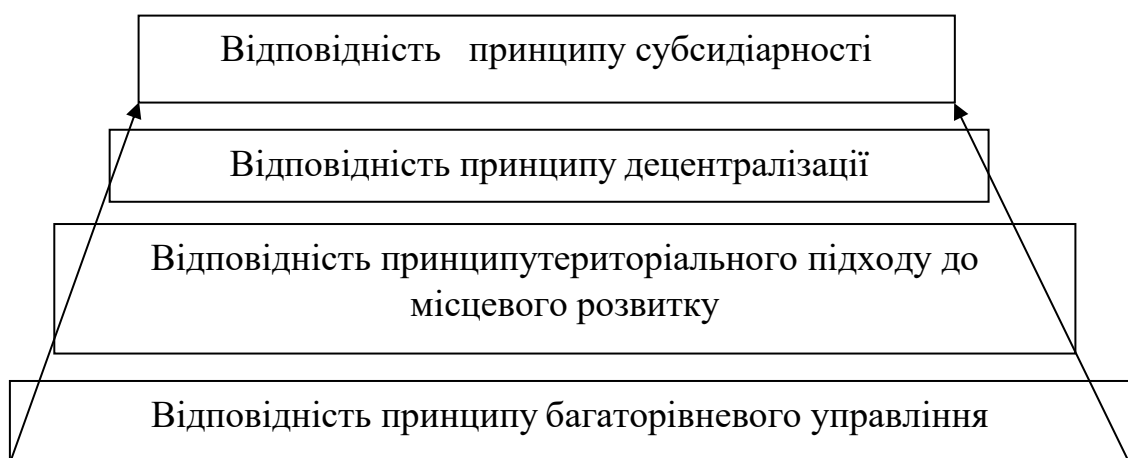

Рис. 3.1. Структура розподілу відповідальності в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики

Джерело: розроблено автором.

1. Багаторівневе управління

Система прийняття рішень, заснована на механізмах координації, які дозволяють розподіляти повноваження та відповідальність уряду як вертикально, так і горизонтально відповідно до принципу субсидіарності й прийняттям місцевої автономії. Не існує оптимального рівня децентралізації; реалізація та повноваження сильно залежать від контексту. Повного розподілу відповідальності та результатів у виробленні політики неможливо досягти, а різні рівні управління взаємозалежні. Багаторівневе управління потребує від усіх рівнів обміну інформацією повної співпраці, щоб кожен рівень міг публічно та підзвітно керувати горизонтальними відносинами з відповідними зацікавленими сторонами для оптимізації результатів політики. UCLG (2016), «Четвертий глобальний звіт про місцеву демократію та децентралізацію. Спільне створення міського майбутнього» [185].

2. Територіальний підхід до місцевого розвитку

Національні політики розвитку визначають місцевий розвиток як ендогенний, поступовий, просторово інтегрований та мультискалярний; визнають основну відповідальність місцевих органів влади за планування, управління та фінансування такого місцевого розвитку - іншими словами, розвиток, який уможлиблює автономне та підзвітне місцеве влади використовувати внесок учасників, що діють у різних масштабах, для виробництва суспільних благ і послуг, адаптованих до місцевих реалій, що приносить додаткову цінність для національного розвитку. Європейська Комісія DEVCO (2016), «Підтримка децентралізації, місцевого управління та місцевого розвитку через територіальний підхід»

3. Децентралізація

Децентралізація полягає в існуванні місцевих органів влади, на відміну від державних адміністративних органів, які законодавча база наділяє повноваженнями, ресурсами та спроможністю здійснювати певний ступінь самоврядування з метою виконання розподілених обов'язків. Легітимність прийняття рішень місцевими органами влади підтримується представницькими обраними місцевими демократичними структурами, які визначають, яким

чином здійснюється влада, а також роблять місцеву владу підзвітною громадянам у своїй юрисдикції. UN Habitat (2009), «Міжнародні рекомендації щодо децентралізації та доступу до основних послуг»; UCLG (2008), «Децентралізація та місцева демократія у світі, Перший глобальний звіт про місцеву демократію та децентралізацію»; OECD-UCLG (2019), «Всесвітня обсерваторія субнаціональних державних фінансів та інвестицій».

Необхідною умовою та гарантією забезпечення ефективного застосування культурної дипломатії як інструменту зовнішньої політики держави в демократичному врядуванні є незалежність інституцій. Автономія дозволяє місцевим органам влади планувати та реалізовувати ініціативи під власну відповідальність і відповідно до національних інтересів. Це право захищене Конституцією певної країни. Автономні установи мають право приймати рішення та виконувати їх без будь-якого тиску. Ці установи також мають фінансову незалежність.

4. Субсидіарність

Принцип, згідно з яким виборні органи влади, які найближче до громадян, виконують свої обов'язки. Субсидіарність вимагає, щоб органи місцевого самоврядування мали адекватні фінансові, управлінські, технічні та професійні ресурси, щоб вони могли виконувати свої обов'язки щодо задоволення місцевих потреб, здійснюючи значну частку державних витрат. Органам місцевого самоврядування слід надати повноваження та повноваження залучати місцеві ресурси відповідно до принципу відповідності повноважень, відповідальності, а також наявності ресурсів. Принцип субсидіарності є обґрунтуванням процесу децентралізації. ООН-Хабітат, «Міжнародні рекомендації щодо децентралізації та доступу до основних послуг» (2009); UCLG (2013), «Третій глобальний звіт про місцеву демократію та децентралізацію. Основні послуги для всіх у світі, що урбанізується».

Місцева влада розглядається як головний інститут прояву демократії, тобто інститут, який знаходиться ближче до громадян і керує місцевими справами. Врахування поширення демократії знизу догори місцевою владою, яка бере участь у процесі демократизації суспільства, є критично важливою для

планування та реалізації програм, проєктів та ініціатив культурної дипломатії в умовах європейської інтеграції.

Таким чином, до особливостей розподілу відповідальності культурної дипломатії для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування можна віднести:

- покращення законотворчого процесу;
- оцінювання впливу політики ЄС;
- формування спільного європейського громадського простору;
- використання експертного середовища;
- децентралізація культурної дипломатії за допомогою представництв на місцях;
- багаторівневе врядування: інтегрована комунікація та постійний діалог;
- цільові тематичні програми, проєкти та ініціативи.

3.2. Тематичні пріоритети культурної дипломатії в процесі імплементації норм та стандартів ЄС

Попри наявність наукових праць, присвячених проблемним питанням культурної дипломатії, подальшого визначення потребують концептуальні засади та новітні тенденції розвитку культурної дипломатії в Україні на основі комплексного підходу з огляду на їх важливість не лише на сучасному етапі розвитку, але й на перспективу. На основі вивчення праць українських та зарубіжних науковців та практиків, розвиток публічної дипломатії як напряму зовнішньої політики України актуалізується низкою нормативних та правових актів та документів, які визначають новітні тенденції розвитку культурної дипломатії в системі державно-громадянського партнерства (громадська дипломатія «неополітик» [179]), що стосуються євроінтеграційного вектору України.

Надання відповідних прав розглядається з позиції стратегічного контексту: Стратегія сталого розвитку 2030, Стратегія Українського інституту, аналітичні документи щодо сприйняття України за кордоном, дослідження МЗС, Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року, Пекінська декларація та Платформа для дій Організації Об'єднаних Націй 1995 року, Резолюція 23-ої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї 2000 року, Хартія Європейського Союзу про фундаментальні права, Рекомендація Ради від грудня 1996 року про збалансовану участь жінок і чоловіків у процесі прийняття рішень, Всесвітня декларація Міжнародної спілки місцевих органів влади 1998 року про жінок в органах місцевого самоврядування; Стратегія публічної дипломатії МЗС України - за визначеними автором трьома групами тематичних пріоритетів.

В даному дисертаційному дослідженні пропонується виокремити три напрями тематичних пріоритетів розвитку культурної дипломатії в Україні за критерієм актуальності щодо реалізації цілей в умовах євроінтеграції.

I. За першим напрямом – сталий розвиток/спільний глобальний порядок денний в культурній дипломатії – зазначимо, що Указом Президента України «Про цілі сталого розвитку України до 2030 року» № 722/2019 забезпечено підтримку досягнення сталого Цілі розвитку та результати їх адаптації з урахуванням специфічних аспектів, зокрема Цілі 5 - «Досягнення гендерної рівності та розширити можливості всіх жінок і дівчат». Україна стала членом Біарріцького партнерства Глобального партнерства для тендеру [192]. Рівність ініційована G7 за участю ООН-Жінки – і розроблено План дій для виконувати зобов'язання, взяті на себе Урядом України в рамках цього міжнародної ініціативи (Розпорядження КМУ від 16.12.2020 № 1578) [193]. У 2020 році Уряд України став членом Міжнародної коаліції рівної оплати праці (ЕРІС), започаткований на 72-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку (США) на 18 вересня 2017 року (Розпорядження КМУ від 16.09.2017 № 1127) 2020) [194].

Ратифікованими Україною міжнародними конвенціями у сфері гендерної рівності є: Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації Жінки (ратифіковано 12 березня 1981 р.); Конвенція Ради Європи про захист прав людини та основ Свободи (з протоколами до них) (ратифіковано Законом від 17.07.1997 N 475/97-ВР); Європейська соціальна хартія (переглянута) (із застереженнями та заявами) (ратифікована законом No 137-V від 14.09.2006 р. БВР, 2006 р., No 43, с. 418); Конвенція Міжнародної організації праці № 156 про рівні можливості і Рівне ставлення до працюючих чоловіків і жінок: працівники з сімейними обов'язками (ратифіковано Законом від 22 жовтня 1999 року № 1196-XIV (1196-14)); Конвенція Міжнародної організації праці № 100 про рівну винагороду чоловікам і Жінки-працівниці за працю рівної цінності (ратифіковано 10 серпня 1956 р.); Конвенція Міжнародної організації праці № 111 про дискримінацію в Повага до зайнятості та занять (ратифіковано 4 серпня 1961 р.); резолюція Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир і безпека» (Національний План заходів щодо виконання Постанови затверджено розпорядженням Кабміну Міністри України № 1544 від 28 жовтня 2020 р.) [195 -201].

II. За другим напрямом – культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні/місцевий рівень – створено умови для дієвої комунікаційної платформи щодо взаємодії з представниками зарубіжного політичного та експертного середовища в рамках зазначеною в даному дисертаційному дослідженні концепції публічного врядування або управління (good governance) у вимірах «від опіки – до партнерських відносин» - це:

організація та проведення міжнародних конференцій, круглих столів, дискусійних клубів, тренінгів та навчальних семінарів із залученням провідних експертів за даним тематичним напрямом;

реалізація проектів в рамках поглиблення міжнаціонального партнерства і розвитку міждержавного діалогу, лобіювання українських національних інтересів через громадські канали комунікації;

підготовка аналітичних досліджень та вироблення ефективної стратегії української зовнішньої політики в сфері культурної дипломатії;

формування переговорних майданчиків для встановлення ділових контактів між українськими представниками культури і мистецтва та іноземними бізнес-колами;

розробка культурних та освітніх заходів для майбутніх дипломатів, експертів-міжнародників та активних представників української громадськості з використанням передового міжнародного досвіду [59].

За результатами Моніторингу реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, станом на 01.10.2024 485 (+71) територіальних громади України уклали 2085(+479) договорів з 64 (+2) країнами світу (табл. 3.2.) [202].

Таблиця 3.2.

Міжнародне партнерство територіальних громад, 2024 р.

Область	Кількість міжнародних партнерів	Кількість країн
Вінницька	86	21
Волинська	133	17
Дніпропетровська	54	23
Донецька	37	15
Житомирська	79	21
Закарпатська	284	17
Запорізька	27	16
Івано-Франківська	112	22
Київ	39	29
Київська	132	34
Кіровоградська	14	8
Луганська	5	3
Львівська	283	28
Миколаївська	45	19
Одеська	127	36
Полтавська	54	20
Рівненська	64	12
Сумська	43	14
Тернопільська	107	22
Харківська	32	17
Херсонська	29	15
Хмельницька	95	26
Черкаська	59	20
Чернівецька	93	18
Чернігівська	52	14
Всього	2085	63

Джерело: [202]

У правовому співробітництві в контексті імплементації європейських норм і стандартів місцевого самоврядування у взаємодії через застосування інструменту культурної дипломатії розроблено Дорожню карту децентралізації за наступними напрямками: територіальна громада нашої мрії; спроможна громада; багата громада; інклюзивна громада; прозора та інтегрована громада; закріплення результатів реформи в Конституції України; Європейська громада (Табл.3.3) [203].

Таблиця 3.3

Дорожня карта децентралізації

Напрями	Зміст
Інтегрована громада	Мультирівневе врядування, врегульований адміністрій
Спроможна громада	Сталі інституції, повноваження, планування
Багата громада	Системна та якісна робота з інвестиціями та податками
Інклюзивна громада	Залученість громадян, доступні простори та послуги
Прозора громада	Антикорупційні запобіжники, підзвітність та відкритість

Джерело: [203]

III. За третім напрямом – жіноча дипломатія/гендерні аспекти лідерства в культурній дипломатії – зазначимо, що правовими та нормативними актами, що регулюють державну гендерну політику.

1. На національному рівні - це Конституція України (на виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм Дискримінація жінок) - передбачає принцип рівності між жінками та чоловіками. Рівні права жінок і чоловіків забезпечуються: наданням жінкам рівних можливостей з чоловіками у суспільній, політичній і культурній діяльності, в освіті та професійному навчанні. Стаття 17 Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок та Чоловіки» передбачає рівні права та можливості для жінок і чоловіків у працевлаштуванні, просуванні по службі, підвищення кваліфікації та перепідготовки. Жінки та чоловіки користуються рівними правами та можливостями для людського розвитку в освіті, охорони здоров'я,

соціального захисту, культури і спорту [127]. Конституція України в ст.21 «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними».ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», 2005 р. – впровадження гендерних підходів як цілісний процес і стратегічний намір. Гендерна політика стає важливим напрямом демократичного розвитку української держави. У ст.24 Конституції України зазначено: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи і є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [127].

В даному дисертаційному дослідженні досліджувалися змістовні складові двох тематичних напрямів: сталий розвиток/спільний глобальний порядок денний в культурній дипломатії та культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні/місцевий рівень. З позиції надання відповідних прав розглянемо третій тематичний напрям стосовно ролі та місця жінок в культурній дипломатії.

«Дипломатична служба раніше була традиційно чоловічою професією, проте в останні десятиліття відбувається відхід від цього стереотипу. Україна, слідуючи глобальним тенденціям, збільшує представництво жінок у вищій дипломатії, хоча цей процес відбувається повільніше, ніж у багатьох західних країнах...Зміни у сфері дипломатії привели до впровадження політики гендерної рівності в дипломатичних службах (feminist foreign policy) низкою передових країн...Одним із принципів Плану дій з досягнення гендерної рівності є «лідерство як приклад» — встановлення гендерночутливого та збалансованого керівництва на найвищому політичному та управлінському рівнях Європейського Союзу. Частка жінок серед послів України становить 19% що значно нижче за середнє значення в країнах Європи – 28% згідно з індексом “Women in Democracy” за 2023 рік. Серед послів держав Америки до інших країн 25% жінок. Найвищі показники – у Канади та США, де завдяки впровадженню політики гендерної рівності в дипломатичних службах жінки

обіймають 51% та 41% посад відповідно... В Україні цей показник виріс від 2% у 1998 році до 19% у 2024, що відповідає глобальному тренду» [204].

У «Словнику гендерних термінів» зазначено, що: «Політика творення суспільства гендерної рівності – це цілеспрямована діяльність гендерно орієнтованих і гендерно чутливих політичних структур у визначенні стратегічних політичних напрямів, методів; окресленні політичних і соціальних сил із забезпечення формування та функціонування такого суспільства, де жінки й чоловіки мають рівні права, свободи та можливості для добровільної участі, як рівноправні партнери, у всіх сферах життєдіяльності суспільства... мають змогу користуватися рівними політичними, економічними, соціальними й культурними привілеями, а також нести однакову відповідальність» [205].

Політика творення суспільства гендерної рівності передбачає:

визначення основних положень гендерної стратегії розвитку, вироблення й здійснення напрямів політик гендерної рівності в усіх сферах суспільного життя, утвердження гендерних принципів такого суспільства, окреслення політичних методів і способів досягнення гендерних цілей;

вимагає змін усталеного соціального порядку, стосунків чоловіків і жінок задля того, щоб забезпечити рівну оцінку різних соціальних ролей, які вони відіграють як батьки, працівники, обрані посадовці тощо; щоб запровадити рівне партнерство в процесах прийняття суспільно важливих рішень і побудови справедливого та паритетно організованого суспільства;

потребує чіткого розуміння гендерної перспективи, змістом якої є подолання гендерної невідповідності та забезпечення гендерного вирівнювання [205, с. 165 - 166].

2. На європейському рівні - міжнародні документи щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків представлені через гендерний аналіз базових документів ЄС, що дає можливість спостерігати значний прогрес в реалізації цього тематичного напрямку.

Якщо договір про заснування Європейського Економічного співтовариства 1957 р. лише зобов'язував встановити рівну платню жінкам і

чоловікам за рівноцінну працю (ст.119), то в Амстердамському договорі в 1997 р. рівність жінок і чоловіків визнана одночасно метою (ст.2) і принципом діяльності Євросоюзу (ст.3). Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року проголошена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй – покладені основи для створення і розвитку світового законодавства про рівні права і можливості жінок і чоловіків, усунення всіх форм дискримінації людства. У 1950 році було прийнято Конвенцію про захист прав людини та основних свобод, яку підписали уряди держав-членів Ради Європи. У 1979 році - Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW); у 1995 році - Пекінська платформа з визначенням за основну мету національного механізму забезпечення гендерної рівності розробку, реалізацію, виконання, контроль, оцінку, пропаганду та мобілізацію підтримки державної гендерної політики [206].

До інструментів впровадження гендерної рівності можна віднести створення правової бази, що забезпечить впровадження гендерної рівноправності у всі сфери життя і країни. Культурна дипломатія – не виключення.

Наступний інструмент – інституційна спроможність гендерної рівноправності, а також організаційних структур. В цьому контексті в даному дисертаційному дослідженні представлено перспективи розвитку культурної дипломатії з наданням відповідних прав жінкам.

3. На місцевому рівні – це: Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»; Закон України «Про місцеві державні адміністрації»; Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»; Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки; Національний План дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року; міські цільові програми [207 - 209].

4. Інституційний рівень – це практичні заходи та інституційні механізми підтримки гендерної рівності.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків», органи влади, установи та організації,

наділені повноваженнями щодо забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків:

1) у Верховній Раді України - повністю функціонуючий підкомітет з питань дотримання міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав людини та гендерної політики у складі Комітету з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва та підкомітету з питань гендерної рівності та недискримінації у складі Комітету з прав людини;

2) в Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини - Уповноважений Уповноваженого за дотримання рівних прав і свобод здійснює контроль за дотриманням принципів недискримінації та гендерної рівності);

3) у Кабінеті Міністрів України - віце-прем'єр-міністр з питань Європи та євроатлантичної інтеграції України, який координує інституційний механізм виконавчої влади та очолює Комісію з координації взаємодії органів виконавчої влади з питань забезпечення рівноправності та можливостей для жінок і чоловіків; Урядовий уповноважений з питань гендерної політики;

4) в Мінсоцполітики - спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади на забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків;

5) в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування - уповноважені ними посадові особи відповідальні за забезпечення рівних прав і можливостей для жінок та чоловіків, а також дорадчі органи, радники з питань забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, запобігання і протидія насильству за ознакою статі;

6) в НУО - ініціативи для консолідації зусиль громадськості та уряду у розвитку та впровадження державної гендерної політики з боку Урядового уповноваженого з питань гендерної політики (створення Національної платформи рівних прав та можливостей, яка наразі складається з 57 НУО) [210].

12 серпня 2022 р. Урядом схвалено Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затверджено операційний план з її реалізації на 2022–2024 роки [211 - 212].

«Проект акта розроблено на виконання доручення Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольги Стефанішиної у відповідності до рекомендацій Комітету ООН з ліквідації дискримінації стосовно жінок, отриманих Україною за результатами розгляду періодичної доповіді з виконання Конвенції ООН, євроінтеграційних зобов'язань України та рішення Комісії з питань координації взаємодії органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків від 15 березня 2021 року» [211].

Документ зосереджує увагу на чотирьох стратегічних цілях:

1. Ефективне та злагоджене функціонування національного механізму забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, що дозволить створити підґрунтя для врахування потреб різних груп жінок і чоловіків при прийнятті рішень у всіх сферах та на всіх рівнях.

2. Ефективна протидія усім формам насильства, у тому числі пов'язаному з конфліктом.

3. Забезпечення жінкам та чоловікам рівних прав та можливостей людського розвитку у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури та спорту, тощо.

4. Забезпечення рівної участі жінок та чоловіків у різних сферах економічної діяльності, що створить підґрунтя для гальмування процесів росту рівня бідності населення, пов'язаних із широкомасштабною агресією російської федерації в Україні [211].

Документ є важливим для формування та реалізації державної політики у всіх сферах, забезпечення стійкості України, її відновлення та подальшого розвитку важливим є збереження досягнень державної політики забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків попередніх років, а також інтеграція гендерного підходу в Національну стратегію відновлення України та інші програмні документи [211].

В культурній дипломатії -це: заходи щодо права та можливості жінок і чоловіків, міжвідомчі робочі групи із забезпечення рівноправності прав і можливостей жінок і чоловіків за участю центральних та місцевих органів

виконавчої влади та органів влади за згодою представників Уповноваженого Верховної Ради України та правозахисників, народних депутатів України, підприємств, установ та організацій зокрема, наукових установ, всеукраїнських об'єднаннях роботодавців і профспілок, міжнародних організаціях, НУО та представників бізнесу. Важливими у цьому сенсі будуть інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на подолання гендерних стереотипів, а також заходи, спрямовані на усунення хибного розуміння суті гендерної рівності..

За результатами глобального дослідження «Попередження конфліктів, перетворення сектору правосуддя та забезпечення миру», проведеного структурою «ООН – Жінки», досліджено, що розширення прав і можливостей жінок сприяє успіху мирних переговорів і досягненню тривалого миру, пришвидшує відновлення економіки, зміцнює миротворчі операції, підвищує ефективність гуманітарної допомоги та може сприяти протидії насильницькому екстремізму [213].

З 2014 року в Україні триває збройна агресія проти України. Жінки залишаються більш вразливими до негативних наслідків збройної агресії. Тому гостро постало питання протидії безпековим викликам, особливо серед цивільного населення; доступу до інформації, зайнятості, послуг. Еволюція гібридної війни в Україні підтвердила необхідність локальних дій та реального включення жінок у процеси прийняття рішень щодо миробудування та заходів безпеки. Для розв'язання цих питань в Україні існує нагальна потреба забезпечення ресурсами виконання локального Плану заходів з виконання резолюції Ради Безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» (наприклад, на період до 2025 року у місті Києві Київським міським головою було затверджено відповідну Програму від 23 квітня 2021 року, №43721/6-2020) [213].

Представництво жінок і чоловіків на рівні ухвалення рішень яскраво проілюстровано в Гендерному профілі міста Києва [214].

«У 2020 році у Київській міській раді створено міжфракційне об'єднання «Київ - за рівні можливості», до якого увійшли 27 чоловіків і 30 жінок з усіх фракцій. На кінець 2023 року до МФО входять 58 депутатів, порівно 29

депутаток і 29 депутатів. На початок 2023 року серед обраних депутатів міської ради, повноваження яких не припинено, частка жінок становить 28,6% та залишається майже незмінною з 2020 року: наявний гендерний розрив свідчить про вплив гендерних упереджень на електоральні симпатії виборців громади, а також, імовірно, неформальних правил, норм і практик політичних партій, що демонструють їхню помірну зацікавленість у покращенні політичного представництва та впливу жінок на рівні столиці. За віковими групами депутатів КМР — частка жінок-депутаток у віковій групі від 36 до 64 років (82%) дорівнює частці чоловіків-депутатів у відповідній групі (83,5%), так само як і у віковій групі від 18 до 35 років — жінок-депутаток 17,6% та чоловіків-депутатів 14,1%, що свідчить про відсутність гендерного розриву в політичних амбіціях у молодіжному крилі партій, представлених у КМР» [214].

Київська міська державна адміністрація, зокрема Управління з питань гендерної рівності Департаменту соціальної та ветеранської політики, співпрацює з НАДС щодо проведення навчальних заходів із підвищення компетенцій у сфері гендерної політики фахівців КМДА; Коаліцією «Київ-1325», до якої входять 29 громадських об'єднань; у межах Меморандуму про співробітництво щодо заходів зі зміцнення стійкості громади міста Києва - з міжнародною організацією Ізраїльська коаліція травми, з якою впроваджується проєкт «Київський центр стресостійкості» (психосоціальна підтримка фахівців, які працюють у сфері критичної інфраструктури чи надають послуги населенню (перша контактна лінія) [214, с. 67].

Виходячи з трьох напрямів тематичних пріоритетів розвитку культурної дипломатії в Україні за критерієм актуальності щодо реалізації цілей в умовах євроінтеграції в дисертаційному дослідженні представимо Концептуальні засади розвитку культурної дипломатії в Україні в реалізації зовнішньої політики України (табл. 3.4)

Концептуальні засади розвитку культурної дипломатії в Україні

Пріоритетні напрями	Короткострокові програми	Середньострокова перспектива	Довгострокова перспектива
1. Сталий розвиток/спільний глобальний порядок денний в культурній дипломатії	Розгортання програм, проєктів «Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року»; запровадження інтегрованого підходу в управлінні ресурсами; забезпечення ефективного акумулювання проєктів сталого розвитку; широкомасштабне використання механізмів державно-приватного партнерства для сталого розвитку.	Забезпечення розвитку сталого забезпечення національних інтересів України розвиток економіки, громадянського суспільства та держави; зміна моделі управління; розроблення національних стандартів підвищення рівня і якості життя населення та повага до прав і свобод людини і громадянина	Дерегуляція інфраструктури; її модернізація на засадах горизонтального та вертикального багаторівневого глобального перенесення політики; створення середовища щодо креативних індустрій; формування ініціатив, забезпечення оптимального співвідношення в системі державно-громадянського партнерства
2. Культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні/місцевий рівень	Створення місцевих програм	Розширення можливостей регіональної та місцевої влади щодо сприяння розвитку програм культурного обміну, розвитку мережі культури, охорони культурної спадщини.	Децентралізація системи управління на місцевому рівні; створення реальних умов для реалізації програм і проєктів; бюджетна та фінансова самостійність місцевих органів влади в сфері культурної дипломатії
3. Жіноча дипломатія/гендерні аспекти лідерства в культурній дипломатії	Модернізація та розширення мереж: створення дієвої комунікаційної платформи для взаємодії з представниками зарубіжного експертного середовища та політичного істеблїшменту; розгортання програм, заснованих на проєктах, зокрема щодо рівності жінок та чоловіків; створення ефективної системи супровіду (менторства) проєктів та програм	Забезпечення рівних умов; запровадження інституту жіночої дипломатії та залучення в процеси управління та прийняття державних рішень	Створення сприятливих умов для поведінкових змін; формування суб'єктності жіночої дипломатії як суспільної мети

Розроблено автором

Культурна дипломатія відіграє важливу роль у зовнішній політиці України, особливо в контексті міграції жінок з України закордон. На прикладі столиці України міграційний рух населення за даними Держстату у м. Києві у 2019 р. становив 17,2 тис. осіб. На місто Київ припадало 79,8% усього міграційного приросту країни, а в самому місті понад 33% приросту забезпечував Солом'янський район. Чверть усіх офіційних мігрантів в місті – міждержавні, а 48,7% усіх міждержавних мігрантів м. Києва зареєстровано в Шевченківському і Солом'янському районах міста [214].

Найбільший міграційний приріст за всіма потоками мігрантів обох статей спостерігався у віковій групі 15–19 років, найбільше міграційне скорочення – у вікових групах 20–24 та 0–4 років. Щодо вікової структури міждержавних мігрантів, то загалом найбільший приріст мігрантів обох статей спостерігався у віковій групі 15–19 років. Серед жінок-міждержавних мігранток найбільше прибував осіб віком 15–19 та 20–24 роки. Серед чоловіків – віком 20–24 та 25–29 років. З цих вікових груп також вибувала найбільша кількість чоловіків і жінок [214].

«Відповідно до наказу Міністерства соціальної політики від 27 грудня 2022 року № 359 «Про затвердження Методичних рекомендацій з реалізації гендерного підходу та підходу, що базується на дотриманні прав людини, на рівні територіальних громад», «метою складання гендерного профілю територіальної громади є виявлення відмінностей рівнів участі жінок і чоловіків, реалізації їхніх прав та можливостей у тій чи іншій сфері життєдіяльності суспільства, їх доступу до ресурсів (далі — гендерні розриви) для використання при розробленні та реалізації гендерно чутливих програм розвитку та формуванні бюджетних програм» [215]. Рівність між жінками і чоловіками (гендерна рівність) означає рівні права, обов'язки та можливості жінок і чоловіків, дівчат і хлопців. Громада, орієнтована на гендерну рівність, передбачає, щоб її політики враховували інтереси, потреби та пріоритети як жінок, так і чоловіків, диференціює послуги й сервіси з огляду на різноманітність груп жінок і чоловіків. Гендерна рівність не є жіночим питанням, а має стосуватися та повною мірою залучати як чоловіків, так і жінок.

Рівність між жінками та чоловіками розглядається і як питання прав людини, і як передумова та індикатор сталого розвитку, орієнтованого на людину. Задля забезпечення рівності й соціальної справедливості необхідно здійснювати збір та аналіз гендерно чутливих (з розподілом за статтю та іншими ознаками) демографічних, соціально-економічних і бюджетних даних у громаді, які дають змогу пріоритезувати та створювати доступні, адаптовані, безпечні послуги й сервіси для жінок і чоловіків та/або їх груп» [215, с.3].

Гендерний профіль розроблено Українським Жіночим Фондом у межах проєкту «Її сила: підтримка жінок у часи війни та відновлення», що реалізується у партнерстві з Громадською організацією «Ла Страда – Україна» за фінансової підтримки Бюро з демократії, прав людини і праці Державного департаменту США.

На 1 січня 2022 року кількість населення столиці становила 2 911,0 тис. осіб. Статевий склад населення характеризується перевагою жінок над чоловіками: загальна чисельність жінок — 1 568,8 тис. осіб (53,9%), чоловіків — 1 342,2 тис. осіб (46,1%). У столичній громаді сформувалася структура населення, для якої характерна висока питома вага осіб середнього віку (15–64 роки) з перевагою молодших вікових груп киян (0–14 років) над старшими віковими групами (65 років і старше) [214].

На початок 2022 року кількість прибулих у столичну громаду є більшою за кількість вибулих у цілому та за обома гендерними групами. Міграційний приріст становив 5 733 особи, з них - 2 300 чоловіків та 3 433 жінки. Київ (3433 жінки), разом із міськими поселеннями в Київській області (6 983 жінки), Одеською областю (3 463 жінки) та Харківською областю (3 721 жінка), домінував серед регіонів країни за потоками міграційного приросту жінок — переважно внаслідок скорочення жінок у сільських поселеннях країни (-10 135 жінок). Водночас серед потоків міждержавних мігрантів у столичному мегаполісі за статтю переважають чоловіки: порівняно з жінками, їх міграційний приріст до столиці є більшим у 2,87 рази (в цілому по Україні — 3,29). Статистичні показники 2023 та 2024 років продемонструють нову динаміку щодо приросту населення громади. У 2023 році в столиці

zareєстровано 410,3 тис. внутрішньо переміщених осіб, з них у 2023 році взято на облік майже 40,5 тис. осіб (розподілу за статтю немає) [214].

Підсумовуючи, визначимо ключові аспекти культурної дипломатії в контексті міграції:

1. Посилення міжнародної підтримки України: українська діаспора через культурні проекти, фестивалі, виставки та освітні ініціативи може донести до світу важливі меседжі про боротьбу України за незалежність, правду про війну та важливість міжнародної солідарності.

2. Збереження та популяризація української культури: жінки-мігрантки часто стають культурними амбасадорами своєї країни. Організація мистецьких заходів, літературних читань, кулінарних майстер-класів тощо може допомогти популяризувати українську культурну спадщину та підтримувати зв'язки з батьківщиною.

3. Інтеграція та соціалізація жінок-мігранток у новій країні проживання: завдяки культурним ініціативам українські жінки можуть краще адаптуватися до нового середовища проживання, налагодити зв'язки з місцевим населенням та зв'язки з місцевим населенням, налагоджувати міжкультурний діалог та сприяти інтеграції. Важливу роль тут відіграють громадські організації, які підтримують культурну дипломатію та працюють з місцевими інституціями.

4. Гендерні аспекти культурної дипломатії: жінки, які мігрували з України, можуть брати участь у міжнародних культурних та політичних ініціативах, спрямованих на просування гендерної рівності, підтримку прав жінок та ліквідацію дискримінації.

5. Підтримка автономії та організації української діаспори: самоорганізація українських мігрантів, особливо жінок, дозволяє їм створювати власні мережі підтримки, культурні центри та підтримувати ініціативи. Такі організації часто співпрацюють з дипломатичними місцями за кордоном, міжнародними партнерами та культурними інституціями, що сприяє більш ефективній реалізації культурної дипломатії.

6. Освітні ініціативи та культурні обміни: українські жінки-мігрантки можуть брати участь у міжнародних освітніх програмах, які не тільки

розширюють їхні знання про Україну, а й сприятимуть розширенню їхніх власних культурних горизонтів. Таким чином, культурна дипломатія в контексті міграції українських жінок за кордон є потужним інструментом підтримки України на міжнародній арені, сприяння інтеграції та культурному обміну, збереження національної ідентичності та культурних цінностей

Висновки до розділу 3

У межах дослідження практичної реалізації соціальної відповідальності у системі публічного управління в умовах сталого розвитку розглянуто два основні питання: удосконалення концептуальних засад культурної дипломатії для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування: розподіл відповідальності; тематичні пріоритети культурної дипломатії в процесі імплементації норм та стандартів ЄС.

На основі відповідного дослідження у контексті третього розділу дисертаційного дослідження отримано такі результати.

1. У межах першого підрозділу третього розділу роботи здійснено визначення концептуальних засад та новітніх тенденцій розвитку культурної дипломатії в Україні в умовах євроінтеграції.

Представлено концептуальні засади розвитку культурної дипломатії в Україні на основі комплексного підходу через виокремлення функціонально-методичних компонентів в рамках конкретизації складових зовнішньої політики України з визначенням фундаментальних основ для формування системи відповідних механізмів державної політики. Обґрунтовано виняткову роль держави в особі її суб'єктів, проте акцентуалізація спільного порядку денного щодо реалізації цілей сталого розвитку, гендерної рівності, розвитку стратегічних комунікацій в багаторівнему врядуванні обумовлює потребу широкого охоплення громадськості в управлінні процесом реалізації цілей та завдань культурної дипломатії як інструмента зовнішньої політики України.

Розглянуто особливості розподілу відповідальності культурної дипломатії для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування

Існуюча система та відповідна структура культурної дипломатії ЄС потребує нових підходів, достатніх ресурсів та «відчуття напрямку», комплексного реформування.

На думку автора даної дисертаційної роботи, такими напрямками стають сталий розвиток та права людини, транскордонне співробітництво в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії, акцентуалізація порядку денного «жіночої» культурної дипломатії в контексті міграційних процесів в умовах широкомасштабної агресії Російської Федерації проти України.

На думку автора дисертаційного дослідження, існуючи пріоритетні напрями потребують актуалізації щодо:

1. Забезпечення підтримки основних міжнародних інституцій за пріоритетними напрямками (сталий розвиток і права людини, місцеві ініціативи, жіноча культурна дипломатія).

2. Посилення «голосу» міжнародної дипломатії на підтримку свободи вираження поглядів.

3. Гарантування захисту академічної свободи.

В системі публічного управління актуалізуються питання суб'єктності основних акторів. Нові форми регуляторних дій забезпечуються в системі публічного врядування, де останнє є компромісом, що базується на впливі політичного, економічного і соціального факторів. «Різні гравці вимагають залучення до процесу прийняття рішень і здатні пропонувати нові підходи до розв'язання суспільних проблем

Розглянемо принципи ефективного врядування щодо необхідності здійснення фундаментальних реформ у процесі прийняття рішень в ЄС та способі функціонування європейських інститутів (в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії – наднаціональний рівень).

Аналіз ступеня наукової розробленості проблеми розвитку механізму багаторівневого врядування в сфері культурної дипломатії показав, що існує потреба в визначенні механізму координації цілей і дій на різних рівнях держаних та недержавних суб'єктів, оскільки, як показало дослідження зарубіжних моделей (Розділ 2.2.) вони відрізняються в різних країнах. У деяких

країнах це робиться за допомогою узгоджених контрактів (наприклад, національно-регіональних контрактів) та домовленостей про співфінансування, тоді як в інших випадках це робиться шляхом розробки програм та встановлення цілей або шляхом неформального залучення.

В структурі багаторівневого врядування: територіальні програми та ініціативи; європейське територіальне співробітництво; макрорегіональні стратегії. Невід'ємною складовою все більше стає місцевий розвиток, керований громадою як порядок денний.

Розподіл відповідальності в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики відбувається в системі прийняття рішень, заснованих на принципах багаторівневого управління; територіального підходу до місцевого розвитку; децентралізації; субсидіарність

2. Тематичні пріоритети культурної дипломатії в процесі імплементації норм та стандартів ЄС

. I. За першим напрямом – сталий

II. За другим напрямом – культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні/місцевий рівень – створено умови для дієвої комунікаційної платформи щодо взаємодії з представниками зарубіжного політичного та експертного середовища в рамках зазначеною в даному дисертаційному дослідженні концепції публічного врядування або управління (good governance) у вимірах «від опіки – до партнерських відносин» - це:

організація та проведення міжнародних конференцій, круглих столів, дискусійних клубів, тренінгів та навчальних семінарів із залученням провідних експертів за даним тематичним напрямом;

реалізація проектів в рамках поглиблення міжнаціонального партнерства і розвитку міждержавного діалогу, лобіювання українських національних інтересів через громадські канали комунікації;

підготовка аналітичних досліджень та вироблення ефективної стратегії української зовнішньої політики в сфері культурної дипломатії;

формування переговорних майданчиків для встановлення ділових контактів між українськими представниками культури і мистецтва та іноземними бізнес-колами;

розробка культурних та освітніх заходів для майбутніх дипломатів, експертів-міжнародників та активних представників української громадськості

III. За третім напрямом – жіноча дипломатія/гендерні аспекти лідерства в культурній дипломатії – зазначимо, що правовими та нормативними актами, що регулюють державну гендерну політику

Підсумовуючи, визначимо ключові аспекти культурної дипломатії в контексті міграції:

1.Посилення міжнародної підтримки України: українська діаспора через культурні проекти, фестивалі, виставки та освітні ініціативи може донести до світу важливі меседжі про боротьбу України за незалежність, правду про війну та важливість міжнародної солідарності.

2. Збереження та популяризація української культури: жінки-мігрантки часто стають культурними амбасадорами своєї країни. Організація мистецьких заходів, літературних читань, кулінарних майстер-класів тощо може допомогти популяризувати українську культурну спадщину та підтримувати зв'язки з батьківщиною.

3. Інтеграція та соціалізація жінок-мігранток у новій країні проживання: завдяки культурним ініціативам українські жінки можуть краще адаптуватися до нового середовища проживання, налагодити зв'язки з місцевим населенням та зв'язки з місцевим населенням, налагоджувати міжкультурний діалог та сприяти інтеграції. Важливу роль тут відіграють громадські організації, які підтримують культурну дипломатію та працюють з місцевими інституціями.

4.Гендерні аспекти культурної дипломатії: жінки, які мігрували з України, можуть брати участь у міжнародних культурних та політичних ініціативах, спрямованих на просування гендерної рівності, підтримку прав жінок та ліквідацію дискримінації.

5.Підтримка автономії та організації української діаспори: самоорганізація українських мігрантів, особливо жінок, дозволяє їм створювати

власні мережі підтримки, культурні центри та підтримувати ініціативи. Такі організації часто співпрацюють з дипломатичними місцями за кордоном, міжнародними партнерами та культурними інституціями, що сприяє більш ефективній реалізації культурної дипломатії.

6. Освітні ініціативи та культурні обміни: українські жінки-мігрантки можуть брати участь у міжнародних освітніх програмах, які не тільки розширюють їхні знання про Україну, а й сприятимуть розширенню їхніх власних культурних горизонтів. Таким чином, культурна дипломатія в контексті міграції українських жінок за кордон є потужним інструментом підтримки України на міжнародній арені, сприяння інтеграції та культурному обміну, збереження національної ідентичності та культурних цінностей

Основні положення та результати досліджень третього розділу дисертації опубліковано у наукових працях [186; 205; 208].

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні вирішено актуальне наукове завдання державного управління, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в контексті публічного управління на основі концептуальних засад для міжнародних відносин в системі багаторівневого врядування.

Відповідно до поставлених у роботі завдань, узагальнення результатів проведеного дослідження надало можливість сформулювати низку висновків і пропозицій, що мають теоретичне і практичне значення.

1. Уточнено поняття «культурна дипломатія», що обумовлюється еволюцією сучасної моделі дипломатії: становленням та розвитком державних та недержавних інституцій з новим колом функцій за рахунок збільшення відкритості й прозорості державних та недержавних суб'єктів культурної дипломатії; активізацією міжнародної стратегічної комунікації у багаторівневому врядуванні (багатосторонні переговори, багатостороння культурна дипломатія); новими видами та напрямками здійснення культурної дипломатії для міжнародних відносин.

Культурна дипломатія розглядається як курс дій на засадах обміну ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності для розвитку міжнародних відносин, посилення культурного співробітництва, просування національних інтересів за кордон у багаторівневому врядуванні через державний та приватний сектор, громадянське суспільство.

2. Набули подальшого розвитку методологічні засади дослідження культурної дипломатії через: врахування онтологічного (якою є природа реальності становлення та розвитку культурної дипломатії) та епістемологічного (що таке реальність, в якій формується нова суспільна модель культурної дипломатії) підходів; аналіз контексту та чинників впливу на внутрішнє та зовнішнє середовище на основі полікритеріального підходу до угруповання чинників впливу культурної дипломатії як сучасного феномену в

реалізації зовнішньої політики України: (1) чинники впливу, які втратили свої ознаки в результаті появи нових технологій та суб'єктів культурної дипломатії; (2) чинники впливу, які в процесі адаптації до змін у внутрішньому або зовнішньому середовищі (або обох), мають характерні ознаки таких, що: втратили стійкість, або послабили чи посилили свій вплив, хоча й не були заздалегідь визначені - в цьому випадку майбутні зміни в середовищі не можуть ідентифікуватися завчасно, тому для цього способу характерним є реагування із запізненням; (3) чинники впливу, які набули нових ознак за наявності механізмів постійного розвитку.

Набули подальшого розвитку підходи до аналізу етапів становлення та розвитку культурної дипломатії в історичному контексті через урахування: сукупності нових технологій та інструментів зовнішньої політики, що реалізуються державними і недержавними суб'єктами культурної дипломатії з метою впливу на закордонну громадськість, політичні процеси та прийняття політичних та управлінських рішень в рамках діяльності політичних інститутів; нових змісту та сутності культурної дипломатії як міждисциплінарної сфери з теоретичними, концептуальними та методологічними міждисциплінарними зв'язками (стратегічною комунікацією, сталим розвитком, міжнародними відносинами, зв'язками з громадськістю та регіональними дослідженнями). Генеза та розвиток культурної дипломатії розглядається через історичний етап, його особливості та характер взаємодії між ключовими акторами як безпосереднє або опосередковане, зовнішнє або внутрішнє відношення об'єктів в системі комунікації.

Уточнено характерні риси взаємодії за критеріями об'єктивності та універсальності як прояву взаємозв'язку структурних рівнів в багаторівневому врядуванні з метою поєднання в єдину систему - соціальну взаємодію з ознаками предметності (наявність мети або причини, які є зовнішніми по відношенню до взаємодіючих груп або людей); зовнішньої спрямованості (здатність взаємодії до того, щоб бути помітною; наявність зрозумілих учасникам символів); ситуативності (орієнтованість на певну ситуацію, певні

умови); суб'єктивності (можливість для учасників висловлювати їх суб'єктивні наміри).

Соціальна взаємодія в сфері культури розглядається на мікрорівні (з боку державних та недержавних суб'єктів культурної дипломатії), на макрорівні (з боку закордонної громадськості, дипломатичних представництв за кордоном, суспільства загалом).

Удосконалено підхід до визначення напрямів діяльності культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики на основі цінностей, цілей та пріоритетів. З боку держави – це розроблення стратегії діяльності та врахування наявних ресурсів та фінансових витрат; моніторинг процесів, виконання яких повинно контролюватись з відстежуванням ефективності та результативності застосованих дій: в односторонній формі, коли держава здійснює заходи в країні перебування з метою пропагування власної культури (виставки, семінари, концерти тощо); в двосторонній формі, коли держави узгоджують свої дії при плануванні відповідних заходів із реалізації культурної дипломатії (проведення перехресних років культури в зарубіжних країнах). При цьому рівень відносин між державами в культурній сфері позитивно корелює з рівнем відносин в політичній та економічній сферах, а також формує систему багаторівневої культурної дипломатії.

З одного боку, держави втрачають свою монополію на соціальну, економічну та політичну активність/діяльність в межах своєї території; з іншого, розвиток транснаціональних і наддержавних регіонів (англ. - 'transnational and suprastate regions') вже не має чіткого виокремлення між національними і міжнародними сферами. В цій новій системі створюються нові можливості, розподіляється відповідальність між територіальними державними та недержавними акторами, що дозволяє перерозподіляти сфери впливу в економічній, соціальній і політичній діяльності.

Досвід держав-членів ЄС показує, що сьогодні важливо розвивати нові напрями культурного діалогу та співпраці як у середині ЄС, так і на міжнародному рівні, варто розвивати як урядові, так і неурядові програми. Розвиток культурної дипломатії країн ЄС значно підвищує ефективність

зовнішньої політики, додає престижу державам, національним урядам, зменшує вплив негативних стереотипів, зміцнює авторитет держави. Успішний розвиток української культурної дипломатії можливий за умови комплексного та системного підходу Міністерства закордонних справ України та Міністерства культури України, експертної спільноти, волонтерів, представників української діаспори.

Набули подальшого розвитку визначення проблемного кола розвитку культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України: відсутність єдиної координації роботи різних культурних центрів та суспільного консенсусу в реалізації політики культурної дипломатії; недостатня внутрішня узгодженість українських культурних ініціатив на міжнародному рівні, зокрема щодо відображення загальносуспільного консенсусу.

В системі публічного управління культурна дипломатія визначається через політику міжкультурного співробітництва, має національну специфіку і технології здійснення, використовується як інструмент міжурядового співробітництва або «м'якого впливу» задля забезпечення національних інтересів на місцевому, регіональному, національному та глобальному рівнях – у багаторівневому врядуванні.

Культурна дипломатія може розглядатися через головні характерні ознаки системи публічного управління. Для публічного управління об'єктом управління є суспільство. Публічне управління пов'язане з реалізацією цілей і функцій держави, має політичний та адміністративний аспекти. Перший з них полягає в цілепокладанні, другий - у цілездійсненні. Система публічного управління за своєю структурою охоплює такі складові: суб'єкти управління (управляючу систему) - взаємодію та взаємосприяння (управлінську діяльність/процес) - суспільну систему (об'єкти управління), тобто сфери і галузі суспільного життя

У цій системі суб'єкт управління (держава) визначає державно-владний характер і переважно правову форму взаємодії (управлінської діяльності), тобто певного роду суспільні відносини, через які реалізуються численні прямі й

зворотні зв'язки між суб'єктами і об'єктами управління. Тому публічне управління має віддзеркалювати запити та потреби суспільства.

Дослідження культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України дозволяє удосконалювати існуючі підходи до впровадження нових моделей та механізмів, узгоджувати позиції та виробляти спільні підходи провідних держав щодо розв'язання регіональних та глобальних проблем у сфері міжнародних відносин [3-5; 8; 12]. За таких умов публічне управління в процесі розвитку нової культурної дипломатії набуває нових характерних ознак, підвищується його суб'єктність, посилюються інтегративні характеристики управління. Саме тому сучасний стан реформування публічного управління зумовлений становленням відкритої демократичної системи, в якій постійно відбувається гармонізація принципів, інструментів, форм та методів багаторівневого врядування, і одночасно власного розвитку набуває інститут культурної дипломатії як імператив спільних моделей [14; 31; 35].

3. Набули подальшого розвитку методологія дослідження культурної дипломатії в галузі науки «Публічне управління та адміністрування» через дослідження наукових підходів щодо сутності поняття «методологія»: завданнями публічного управління стають створення концептуальної стратегії держави на основі міжнародних, європейських норм та норм внутрішньодержавного права з метою «створення цілісного позитивного образу держави, орієнтованого на цінності».

В даному контексті встановлено необхідність представити методологію дослідження культурної дипломатії в публічному управлінні, зокрема з акцентом на трьох векторах розвитку культурної дипломатії в заданому контексті в умовах невизначеності та нестабільності, це: поділ влади (1); розподіл відповідальності (2); надання відповідних прав (3).

1. Поділ влади розглядається як змістовне поле культурної дипломатії (види, інструменти, методи) в загальному контексті.

2. Розподіл відповідальності між суб'єктами розглядається з позиції ролі та місця культурної дипломатії з позиції стратегічного контексті, зокрема

Стратегії публічної дипломатії МЗС України, Стратегії Українського інституту, аналітичних документів щодо сприйняття України за кордоном, дослідження МЗС тощо.

3. Надання відповідних прав розглядається як узагальнюючий компонент в контексті багаторівневого врядування в умовах євроінтеграційних процесів.

Методологія публічного управління виконує функції спрямовувати, передбачати особливий шлях, на якому досягається певна дослідницька мета; визначати способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища; забезпечувати всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається; забезпечувати уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці; створювати систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання.

I. Перший запропонований автором даної дисертаційної роботи підхід для визначення поділу влади у зовнішньому та внутрішньому контурах видового різноманіття культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави в системі публічного управління - розглядається в контексті визначення змістовного поля культурної дипломатії (види, інструменти, методи).

В сучасному контексті все більше набуває популярності культурна парадипломатія, або культура, цінності, переконання та ідентичність міста: доступ до інформації, мереж, союзників і партнерств; початок стратегічного делегування дипломатичних завдань і відповідальності місцевим органам влади для компетентного ведення міжнародних справ у глобалізованому, швидкоплинному та гіперз'єднаному світі. Культурна парадипломатія: доступ до інформації, мереж, союзників, партнерств. Парадипломатія — це міжнародні відносини, які здійснюють субнаціональні, регіональні чи місцеві органи влади (з глобалізацією нецентральні уряди відіграють все більш впливову міжнародну роль і можуть розвивати власну зовнішню політику).

Місцевий рівень в категорії парадипломатичних цілей представлений економічними, політичними та культурними цілями (останні охоплюють такі цілі, як збереження культури, встановлення культурних зв'язків з іншими

країнами або регіонами та діяльність, що сприяє міжнародній проєкції культури громади).

Тематичні напрями Концепція культурної дипломатії в такому середовищі стає домінантною концепцією сучасної дипломатії XXI століття. Сучасна (публічна) дипломатія як така вже в своїй основі містить комунікаційну діяльність, де спілкування не є її метою, але поєднується з конкретним зовнішньополітичним змістом, ефектами, цінностями та нормами і, незважаючи на це, стратегічно сплановано як мовчання (Plavšak, 2004). При цьому на різних рівнях піднімаються нові концептуальні питання, які показують тенденції майбутньої еволюції культурної дипломатії та її діяльності.

1.3.1. В першому розділі дисертаційної роботи досліджувався поділ влади в сфері культурної дипломатії у широкому спектрі її видів через застосування загальних та специфічних інструментів та методів в загальному контексті зовнішньої політики України. Зміна суб'єктів впливу та розширення кола об'єктів призводять до зростання кількості ініціатив, застосування нових форм, видів і методів культурної дипломатії - поява нових учасників комунікації прискорює появу нових технологій (наприклад, PR- дипломатія).

4. Удосконалено напрями розподілу відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України в системі публічного управління з позиції її ролі та місця в стратегічному контексті в правовій системі, яка здатна зберігати певний ступінь стабільності за умов практичного сходження від абстракції адміністративних категорій до інституційного забезпечення конкретних законів, норм та стандартів стосовно забезпечення національних інтересів України у відповідному процесі.

Обґрунтовано, що однією з причин кризових явищ в реалізації державної політики у сфері культури та зовнішньої політики України є недосконалість існуючих або відсутність чинних нормативно-правових актів. В умовах євроінтеграції України та нереалізованого правового потенціалу культурної дипломатії виникає необхідність легітимізації культурної дипломатії як окремого напрямку публічної дипломатії та розвитку стратегічних напрямів з

питань транскордонного співробітництва, актуалізації порядку денного сталого розвитку та забезпечення прав людини, врахування гендерних аспектів культурної дипломатії.

2.1.2. Дістали подальшого розвитку концептуальні засади правового забезпечення культурної дипломатії в багаторівневому врядуванні через класифікацію видів правових норм (міжнародних, національних та інституційних) за ознакою відмінностей у порядку прийняття відповідних норм за напрямками міжнародних транскордонних відносин, сталого розвитку, прав людини, гендерних аспектів культурної дипломатії, місцевої дипломатії в сфері культури в багаторівневому врядуванні.

По-перше, будь-яке правове регулювання можна розглядати як формальне (право як регулятор) та змістовне (інтереси якої групи чи класу суспільства цей регулятор обслуговує). По-друге, правове регулювання виконує певні функції, які є основними напрямками правового впливу та відображають роль права в регулюванні суспільних відносин. Функції права найчастіше розглядають у двох аспектах: спеціально-юридичні функції та загальносоціальні функції.

Міжнародно-правове регулювання постає результатом волевиявлення рівних і незалежних в правовому полі держав. Міжнародно-правові угоди укладаються державами добровільно. Міжнародно-правове регулювання відбувається в рамках окремих міжнародних договорів та в рамках міжнародних організацій.

Основою правового регулювання на національному рівні є національне регуляторне законодавство: державні регуляторні закони визначають повноваження, права та обов'язки конкретних державних та недержавних суб'єктів культурної дипломатії, тоді як сукупність законів має ієрархічну структуру; ключовою складовою реалізації державної політики в сфері культури виступає формування оптимальних механізмів впровадження політики (сукупність інструментів, методів та ресурсів, які гарантують виконання запланованих заходів відповідно до визначених цілей).

5. Дістали подальшого розвитку моделі культурної дипломатії в умовах появи нових акторів, актуалізації нових її видів, інструментів та методів на основі становлення та розвитку нових національних правил і положень, інструментів, стимулів, правової інфраструктури, технічної допомоги у новому розподілі відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії з позиції їх ролі та місця в міжнародних відносинах.

Зарубіжні моделі культурної дипломатії в міжнародних відносинах мають спільні й особливі характеристики щодо функцій; суб'єктів; форм та засобів національної моделі. Практика показує, що культурна дипломатія залишається одним із пріоритетів для багатьох сучасних держав і залишається особливо важливим напрямом зовнішньої політики, особливо для сучасних європейських держав, таких як Велика Британія, Італія, Німеччина, Польща, Франція та інших.

В якості основних пріоритетних завдань культурної дипломатії розглянуто підтримку культурних зв'язків з міжнародними акторами; участь у міжкультурному діалозі; пропагування сильних сторін власної держави шляхом просування її культурних досягнень. Недостатньо дослідженими є окремі аспекти врахування ознак класифікації моделей, як за головними суб'єктами, ініціаторами, цілями, типами медіа, засобами і технологіями, так і за ідеями, інформацією, цінностями, системами, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури з метою сприяння взаєморозумінню між державами. Класифікацію моделей культурної дипломатії представлено за ознаками централізованості, джерел фінансування суб'єктів культурної дипломатії, форм та засобів діяльності суб'єктів культурної дипломатії. Існуючий підхід до групування моделей за ознаками централізованості, фінансування суб'єктів культурної дипломатії; форм та засобів діяльності суб'єктів культурної дипломатії, що дозволяє розглядати зарубіжні моделі культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин, доповнено розподілом відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України, що дозволяє враховувати особливості процесу прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та нестабільності (зокрема закономірності, які

виникають у процесі вибору, розробки, прийняття, реалізації, оцінки рішень у процесі управління та форми їх втілення в умовах невизначеності).

6. Встановлено, що роль культурного фактора в сучасній світовій політиці надає йому сучасний вигляд, і його вплив на глобальні соціально-політичні обставини значно зростає - актуалізується питання культурної дипломатії, котра є складовою публічної дипломатії та сприяє поширенню позитивного іміджу країни серед інших. культурною взаємодією розуміється своєрідна форма міжнародного спілкування, яка передбачає як взаємне збагачення національних культур, так і збереження їх унікальності та самобутності. У контексті взаємодії культур виділяється політика культурної дипломатії, яка спрямована на розвиток культури толерантності та формування позитивного іміджу країни разом з відображенням національної ідентичності.

Культурну дипломатію можна розглядати у таких аспектах: зовнішньо-культурна політика, що націлена на збереження національної культури, захист національної ідентичності в міжнародній комунікації та інші цілі; врахування в дипломатичній практиці країни культурних здобутків з метою досягнення міждержавного взаєморозуміння; використання різнопланових чинників, таких як культура, мистецтво й освіта, для захисту та просування національних інтересів на міжнародному рівні. Напрямки діяльності МЗС України у сфері культурної дипломатії. Система реалізації політики культурної дипломатії в Україні.

7. Удосконалено методику урахування особливостей розподілу відповідальності культурної дипломатії для міжнародних відносин в державно-управлінському контексті в системі багаторівневого врядування. В структурі багаторівневого врядування: територіальні програми та ініціативи; європейське територіальне співробітництво; макрорегіональні стратегії. Невід'ємною складовою все більше стає місцевий розвиток, керований громадою як порядок денний. ЄС на практиці застосовує не один, а три іноземні культурні підходи за географічними та бюджетними пріоритетами відповідних Генеральних директоратів Єврокомісії: один відповідає за культуру, інший – за розвиток, а третій – за відносини зі Східним та Південним сусідами ЄС. Зв'язок із

зовнішньополітичними пріоритетами ЄС є слабким. Існуюча система та відповідна структура культурної дипломатії ЄС потребує нових підходів, достатніх ресурсів та «відчуття напрямку», комплексного реформування.

Такими напрямками стають сталий розвиток та права людини, транскордонне співробітництво в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії, акцентуалізація гендерних аспектів культурної дипломатії в контексті міграційних процесів в умовах широкомасштабної агресії проти України.

Розподіл відповідальності в багаторівневому врядуванні культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики відбувається в системі прийняття рішень, заснованих на принципах багаторівневого управління; територіального підходу до місцевого розвитку; децентралізації; субсидіарність.

Місцева влада розглядається як головний інститут прояву демократії, тобто інститут, який знаходиться ближче до громадян і керує місцевими справами. Врахування поширення демократії знизу догори місцевою владою, яка бере участь у процесі демократизації суспільства, є критично важливою для планування та реалізації програм, проєктів та ініціатив культурної дипломатії в умовах європейської інтеграції

8. Пріоритетними напрямками культурної дипломатії стають: сталий розвиток/спільний глобальний порядок денний в культурній дипломатії; культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні/місцевий рівень; жіноча дипломатія/гендерні аспекти лідерства в культурній дипломатії через реалізацію короткострокових програм, заходів середньострокової та довгострокової перспективи.

За першим напрямом – сталий розвиток/спільний глобальний порядок денний в культурній дипломатії

За другим напрямом – культурна дипломатія в багаторівневому врядуванні/місцевий рівень – створено умови для дієвої комунікаційної платформи щодо взаємодії з представниками зарубіжного політичного та експертного середовища в рамках зазначеною в даному дисертаційному

дослідженні концепції публічного врядування або управління (good governance) у вимірах «від опіки – до партнерських відносин

За третім напрямом – жіноча дипломатія/гендерні аспекти лідерства в культурній дипломатії – зазначимо, що правовими та нормативними актами, що регулюють державну гендерну політику

Пріоритетні напрямки діяльності в сфері зовнішньої політики держави потребують подальшого розвитку у визначенні основних культурних цінностей, цілей та пріоритетів; формулюванні стратегій та фінансових витрат на їх основі; моніторингу процесу практичної реалізації культурної дипломатії. Особливої уваги заслуговують легітимізація культурної дипломатії як окремих напрям публічної дипломатії, а також розвиток стратегічних напрямів щодо транскордонного співробітництва, актуалізація питань сталого розвитку, забезпечення прав людини, феміністичні аспекти культурної дипломатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріяш В., Громадська Н.А. Особливості формування зовнішньої політики національної держави в умовах глобалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 15.

URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4317> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

2. Антонова Л.В., Шевченко Л.М. Місце та роль культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2023. №22. С. 1043-1062. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/394> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

3. Бабій І. Р., Богінська І. В.. Дипломатія міст в умовах агресії російської федерації проти України. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12054/11928> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

4. Verba S., Shtyrov O. Державне управління процесами міжнародного співробітництва України в сфері інформаційних відносин. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2020. № 9. С. 889-914

URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

5. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Дніпро: СПД «Охотник». 2020. 56 с.

URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vysotskyi_Oleksandr/Publichna_dyplomatiia_k_onspekt_lektsii_Chastyna_I/ (дата звернення: 16.01.2025 р.).

6. Ємельянов В., Гололобов С. Культурна складова в зовнішній політиці держави. *Наукові перспективи*. 2024. No 7(49). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/13528/13593> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

7. Івашова Л. М. Види і роль публічної дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави та її особливості у сфері медичної реабілітації. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2024. № 2 (41), С.27-35. DOI

<https://doi.org/10.32782/2310-9653-2024-2.4>. URL: <http://www.customs-admin.umsf.in.ua/archive/2024/2/6.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

8. Криштанович М.Ф. Пріоритети та перспективи українсько-польського партнерства в реалізації правової міжнародної політики. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична, 2021. Вип. 28, с. 11–15. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4896824> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

9. Ціватий В. Г.. Теорія і практика дипломатії європейських держав раннього нового часу (XVI-XVIII ст.): інституціональний аспект. с. 187 – 191. URL: <https://old.istznu.org/page/issues/33/tsivatyuu.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

10. Штиршов О.М., Культурна дипломатія як інструмент політики держави. *Інвестиції практика та досвід*. 2024. № 4. С. 214-218.

URL:<https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3048> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

11. Cull N. *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge, 2020. 503 p.

12. Helmers H. (2016). Public Diplomacy in Early Modern Europe *Media History*. 2016. Volume 22. pp. 1-20.

13. Jovan Kurbalija. *Diplomacy and Technology: A historical journey*. URL: <https://www.diplomacy.edu/topics/history-of-diplomacy-and-technology/>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

14. Melissen, J. *The new public diplomacy: soft power in international relations*. New York: Palgrave Macmillan. 246 p. URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

15. Nye J. Soft Power. *Foreign Policy*, No. 80, Twentieth Anniversary. Autumn. 1990. P. 153-171. URL: <https://www.jstor.org/stable/1148580?origin=crossref&seq=1> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

16. Nye J. Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power. New York: Basic Books; Revised ed. 1991. 336 p.
17. Nye J. Soft Power: the means to success in World Politics. N.Y.: *Perseus Publishin.* 2004.
URL: https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr?auto=download (дата звернення: 16.01.2025 р.).
18. Patton Steven. The Peace of Westphalia and it Affects on International Relations, Diplomacy and Foreign Policy. *The Histories*: 2019. Vol. 10 : Iss. 1 , Article
19. Rogier van der Pluijm. City diplomacy: the expanding role of cities in international politics. *Netherland Institute of International Affairs*. P.15 - 30
URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/201602/20070400_cdsp_paper_pluijm.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).
20. Wyszomirski M. J., Dewey P. International Issues in Cultural Policy and Administration: *A Conceptual Framework for Higher Education* . URL: <http://www.culturalpolicy.org> (дата звернення: 16.01.2025 р.).
21. Melissen. The new public diplomacy: Between theory and practice. In *The new public diplomacy*. 2005. P. 3-27 URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).
22. Nye J.S.. Public Diplomacy and Soft Power . *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Vol. 616. 2008. P.101-102. URL: <https://www.jstor.org/stable/25097996> (дата звернення: 16.01.2025 р.).
23. Henrikson A. (2006) Discussion Papers in Diplomacy. What Can Public Diplomacy Achieve? Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', 2006. 38 p. URL: https://www.jura.fu-berlin.de/fachbereich/einrichtungen/oeffentlichesrecht/lehrende/bolewski/dokumente/1__CreativeDiplomacy/Henrikson_what_can_public_diplomacy_achieve.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

24. Khan M. Diplomacy in the Twenty First Century: Changing Dimensions and New Realities. Academia.edu. URL: https://www.academia.edu/42637630/Diplomacy_in_the_Twenty_First_Century_Changing_Dimensions_and_New_Realities (дата звернення: 16.01.2025 р.).

25. Ingenhoff D., Chariatte J. (2020). Solving the Public Diplomacy Puzzle – Developing a 360-degree Listening and Evaluation Approach to Assess Country Images. 2nd ed. Los Angeles : Figueroa Press, 2020. 90 p. URL: https://uscpublicdiplomacy.org/sites/default/files/useruploads/u47441/Solving%20the%20Public%20Diplomacy%20Puzzle_1.9.21.pdf (date of access: 28.01.2023) (дата звернення: 16.01.2025 р.).

26. Mulcahy K. V. (1999). Cultural Diplomacy and the Exchange Programs: 1938-1978 // The Journal of Arts Management, Law and Society. 1999. Vol. 29, № 1 (Spring). P.1.

27. Gilboa E. Searching for a Theory of Public Diplomacy // The Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 616. 2008. (55–77) URL: https://www.researchgate.net/publication/249666735_Searching_for_a_Theory_of_Public_Diplomacy

28. Сербіна Н. Ф., Кучмій О. П. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Випуск 100. Част. I. С. 122–131. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/1667> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

29. Eytan Gilboa. Media diplomacy: Conceptual divergence and applications». *Harvard International Journal of Press. Politics*. №3 (3). P. 56-75. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1081180x98003003005> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

30. Деструктивні впливи та негативні наративи: інструменти виявлення та протидії: метод.мат. Д.В.Дубов, А.В.Баровська, Ю.К.Каздобіна. К.:УФБС, 2020. 60 с. URL: https://ufss.com.ua/wp-content/uploads/2020/03/UFSS_MediaLiteracy.pdf31 (дата звернення: 16.01.2025 р.).

31. Оксана Кушнір, Тетяна Решетука. Ідентифікація фейків в контексті формування критичного мислення майбутніх педагогів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: педагогіка. 2021. № 1 URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/207> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

32. Cull N. (2006). «Public Diplomacy» Before Gullion: The Evolution of a Phrase. *USC Center on Public Diplomacy*. URL: http://uscpublicdiplomacy.org/blog/060418_public_diplomacy_before_gullion_the_evolution_of_a_phrase (дата звернення: 16.01.2025 р.).

33. Joseph S. Nye Jr. (2009). Get Smart: combining Hard and Soft power // *Foreign Affairs*. URL: www.foreignaffairs.com/articles/65163 (дата звернення: 16.01.2025 р.).

34. Edward R. Merrou (2016). What is Public Diplomacy? // *USC center of Public Diplomacy. Fletcher's school. Tufts University*. URL: <http://fletcher.tufts.edu/murrow/diplomacy> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

35. Mulcahy K. V. Cultural Diplomacy and the Exchange Programs: 1938-1978 . *The Journal of Arts Management, Law and Society*. 1999. Vol. 29. № 1 (Spring).P.1. URL: <https://www.proquest.com/docview/1300537782?sourcetype=Scholarly%20Journals> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

36. Rules of Procedure at the UN and at Inter-Governmental Conferences , *Cambridge University Press*. 2017. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/rules-of-procedure-at-the-un-and-at-intergovernmental-conferences/rules-of-procedure-at-the-un-and-at-intergovernmental-conferences/5342ED002E1A81EB3ABF66ED4E4AC76F> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

37. Хвіст В., Мариніч В.. Evolution of the Modern Model of Diplomacy. *Acta de Historia & Politica : Saeculum XXI*. 2023. Vol. VI. P. 126–133 . URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1169> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

38. Banchuk-Petrosova, O. Дипломатія у механізмі врегулювання міжнародних територіальних спорів. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2020. №5. С. 9–21. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.5.2020.203655> URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/203655> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

39. Белей С. І. Публічна дипломатія держав середньої сили в сучасних міжнародних відносинах: досвід Канади та Нідерландів. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. Сер. : Політологія. 2012. Т. 197, Вип. 185. С. 72-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_197_185_16 (дата звернення: 16.01.2025 р.).

40. Ковальська М. Публічна дипломатія в контексті стратегічної інформаційної діяльності масмедіа: пошук дефініцій в об'єктиві наукового досвід. URL: https://www.researchgate.net/publication/370053705_publicna_diplomatia_v_konteksti_strategicnoi_informacijnoi_dialnosti_masmedia_posuk_definicij_v_ob'ektivni_naukovogo_dosvidu (дата звернення: 16.01.2025 р.).

41. Nataliia Karpchuk Стратегічна комунікація ЄС як засіб у боротьбі з дезінформацією. URL: https://www.researchgate.net/publication/332199073_Strategicna_komunikacia_ES_ak_zasib_u_borotbi_z_dezinformacieu (дата звернення: 16.01.2025 р.).

42. Шевченко Л.М. Зарубіжні моделі культурної дипломатії: підходи та сучасний стан. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 8(8). С.611-620. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8\(8\)](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8)) (дата звернення: 16.01.2025 р.).

43. Антонова Л.В., Шевченко Л.М. Культурна дипломатія, як рушійна сила просування країни на міжнародній арені. *Могилянські читання – 2023: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти*. XXVI Всеукраїн. щорічна міжнар. наук. - практик. конф. (06 -10 листопада 2023 р.). Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. С.

545 – 546 . URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1869> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

44. Україна в міжнародних інтеграційних процесах : монографія / В.В. Копійка, М.С. Дорошко, В.І. Головченко та ін.; за ред. В.В. Копійки. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 620 с. С.121 – 145; С. 239 - 259).

URL:https://www.researchgate.net/publication/367282205_Ukraina_v_miznarodnih_integracijnih_procesah_monografija_-_K_Vidavnicopoligraficnij_centr_Kiivskij_universitet_2014_-_620_s_politicni_ekonomichni_pravovi_ta_informacijni_aspekti_ucasti_Ukraini_u_poces (дата звернення: 16.01.2025 р.).

45. Сухорульська І. Громадська дипломатія як чинник демократизації політичної системи», дис. на здобуття наук.ступ.канд.політ.наук., Львів, 2015. 205 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/dis_sukhorolska.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

46. Зовнішня політика України: стан, тенденції, перспективи Думки і позиції експертів Жовтень 2024. Експертне дослідження, проведене Центром Разумкова і Громадською Радою при МЗС України за підтримки Фонду Ганса Зайделя. 2024. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/10/25/2024-PASHKOV-ZP-6.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

47. Державне управління: [навчальний посібник]. [А.Ф. Мельник, А.Ю. Васіна, О.Ю. Оболенський, Л.Ю. Гордієнко; За ред. А. Ф. Мельник. К.: Знання-Прес, 2003. – 343 с.

48. Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/public-diplomacy> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

49. USC. Center of Public Diplomacy. URL:<https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

50. The origins of «public diplomacy». URL:The origins of «public diplomacy» Admissions Blog URL: <https://www.bidd.org.rs/the-origins-of-public-diplomacy-updated-3-2-2019/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

51. Савчук Володимир. Менеджмент в умовах невизначеності. Business Intelligence для ТОПів . доповн. І переробл. Вид. К. Лабораторія, 2024. 544 с.

52. Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць. Інститут соціології НАН України. 2019. Випуск 11(22). 437 с. URL: <https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2019/svs-2019.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

53. Офіційний сайт. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf> [<https://mfa.gov.ua/pro-ministerstvo/struktura/strukturni-pidrozdili/politichnij-departament>. <https://mfa.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

54. Офіційний сайт. Міністерство культури та стратегічних комунікацій. URL: <https://mcsc.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

55. Офіційний сайт. Державний комітет телебачення і радіомовлення України URL: <https://comin.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

56. Офіційний сайт. Український інститут національної пам'яті URL: <https://uinpr.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

57. Офіційний сайт. Державне агенство України з питань мистецтва та мистецької освіти URL: <https://arts.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

58. Підприємства та установи Міністерства культури та стратегічних комунікацій URL: <https://mcsc.gov.ua/institutions/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

59. Концепція популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі. 11 жовтня 2016 р. № 739-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

60. Офіційний сайт Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

61. Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630. URL: <https://mon.gov.ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/misiia-funktsii-ta-stratehichni-priorytety-mon> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

62. Державне підприємство «Український державний центр міжнародної освіти» Міністерства освіти та науки URL: <https://studyinukraine.gov.ua/uk/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

63. Державне підприємство «Український державний центр міжнародної освіти» Міністерства освіти та науки України. Місія. Основні завдання. URL: <https://studyinukraine.gov.ua/wp-content/uploads/2018/04/Study-in-Ukraine.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

64. Міністерство економіки України. URL: me.gov.ua (дата звернення: 16.01.2025 р.).

65. Закон України від 27.02.2014 № 794 «Про Кабінет Міністрів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

66. [Закон України від 17.03.2011 № 3166 «Про центральні органи виконавчої влади»](#) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

67. [Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459 «Питання Міністерства економіки»](#) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

68. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2021 р. № 504 «Про перейменування Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MN024006> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

69. Офіс з просування експорту Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=88ac5bdc-ba3b-47e7-9545-65a29c3e63d9&title=OfisZProsuvanniaEksportu> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

70. Офіційний сайт. UkraineInvest URL: [1f95200d50fd&title=UriadUkhvalivRishenniaProStvorenniaDerzhavnoiUstanoviofisZaluchenniaInvestitsii?lnahvhydnkbyznh](https://ui.org.ua/1f95200d50fd&title=UriadUkhvalivRishenniaProStvorenniaDerzhavnoiUstanoviofisZaluchenniaInvestitsii?lnahvhydnkbyznh) (дата звернення: 16.01.2025 р.).

71. Офіційний сайт. Державна установа Український інститут. URL: <https://ui.org.ua/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

72. Стратегія Українського інституту. <https://ui.org.ua/strategy2020-2024/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

73. Офіційний сайт. Український культурний фонд. URL: <https://ucf.in.ua/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

74. Закон України «Про Український культурний фонд». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1976-19#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

75. Офіційний сайт. Український культурний фонд. URL: Про нас (дата звернення: 16.01.2025 р.).

76. Офіційний сайт. Український інститут книги URL: <https://www.ubi.org.ua/uk> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

77. Програма Українського інституту книги. Промоція читання URL:<https://www.ubi.org.ua/uk/activity/promociy-chitannya> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

78. Програма Українського інституту книги «Книга URL:<https://www.ubi.org.ua/uk/activity/kniga> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

79. Програма Українського інституту книги Каталоги: каталоги україномовних книжкових видань для дітей та дорослих, виданих українськими видавцями. URL: [URL:https://www.ubi.org.ua/uk/activity/katalogi/katalogi-aktualno-literaturi-dlya-ditey-ta-doroslih](https://www.ubi.org.ua/uk/activity/katalogi/katalogi-aktualno-literaturi-dlya-ditey-ta-doroslih) (дата звернення: 16.01.2025 р.).

80. Програма Українського інституту книги Видання книг: мистецькі конкурси з видання книг; повне видання творів Лесі Українки; конкурс «Книга про інклюзію». URL: <https://www.ubi.org.ua/uk/activity/vidannya-knig> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

81. Інтерактивна мапа книжкової екосистеми України. URL: <https://www.ubi.org.ua/uk/activity/interaktivna-mapa-knizhkovo-ekosistemi> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

82. Міжнародна діяльність Українського інституту книги. URL:<https://www.ubi.org.ua/uk/activity/mizhnarodna-diyalnist> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

83. Практичний poradник державного службовця з питань європейської інтеграції . уклад. Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва; за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008. Вип. 1: Європейське врядування. 44 с.

84. Перова Л. В. Міжнародно-правові аспекти превентивної дипломатії організації об'єднаних націй. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2019. № 39. С. 162-165. <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc39/39.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

85. Майсун, І. В. «Порядок денний для миру»: інструменти сучасної демократії *Правова наука і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21-22 трав. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Сум. філ. Суми: Видав. дім «Ельдорадо», 2021. С. 10-12

86. Міжнародні відносини та зовнішня політика України :підручник . Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін.. К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.

88. Petrov, P., Vershyna, V., & Holovko, I. Роль публічної дипломатії та парадипломатії як інструмент зміцнення політичних інститутів у цифровому вимірі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2024. № 16(2). С. 215-221. URL: <https://doi.org/10.15421/352462>. <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/1252> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

89. Халецька А. А. Дипломатія міст в умовах поглиблення інтеграційних процесів . *Public policy, governance and communications in the EU member states and candidate countries : post-conference monograph* / [V. Burksiene et al. ; gen. ed. by G. Riabtsev and V. Tertychka] ; National University of Kyiv-Mohyla Academy [et al.]. Kyiv : NaUKMA, 2023. С. 109-117.

90. Як міста-побратими можуть допомогти у відновленні України? Приклади та інструкція. URL: <https://rubryka.com/article/twin-cities-help-ukraine/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

91. The WHO Age-friendly Cities Framework. URL: <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/age-friendly-cities-framework/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

92. Суптелю О.С., Міста України в контексті концепції глобальних міст (демографічні аспекти). *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 8. 2018. С. 135 – 141.

93. Закірова Світлана. Роль міжнародних організацій у постконфліктному миробудівництві: комунікаційний вимір. URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/1001> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

94. Cummings, M. C. (2009). Cultural diplomacy and the United States government: A survey (Cultural Diplomacy Research Series). Washington, DC.

URL: <https://library.vn.ua/news-and-events/novini/kulturna-diplomatiya-ukraini> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

95. Кумачова А. С. Механізми формування та реалізації державної політики розвитку «зеленої» економіки в Україні: дис. на здобуття наук.ступ.канд. наук з державного управління. Маріуполь, 2019.

96. Clarke, D. (2020). Cultural diplomacy. Oxford Research Encyclopedias: International Studies. URL: <https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-543> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

97. Vaxevanidou, M. Public Diplomacy in Practice: Inaugural seminar of the Secretariat General for Public Diplomacy. URL: <https://www.greeknewsagenda.gr/topics/politics-polity/7158-%E2%80%9Cpublic-diplomacy-in-practice%E2%80%9D-inaugural-seminar-of-the-secretariat-general-for-public-diplomacy> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

98. International Cultural Diplomacy Forum 2022. URL: <https://ui.org.ua/en/sectors-en/international-cultural-diplomacy-forum-2022/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

99. Пол Шарп. Розуміння громадян-дипломатів. Jönsson/Langhorne. Diplomacy. vol.3, p. 343

100. Ян Меліссен, Нова публічна дипломатія. М'яка сила в міжнародних відносинах. (Houndmills: Palgrave Macmillan 2005).

101. Гаральд Х. Сондерс, Політика – це стосунки. План «Століття громадянина» (Нью-Йорк: Палгрейв Макміллан 2005). 85 с.

102. Wilfried Bolewski, Зловживання та захист дипломатичних і консульських титулів, в: The Australian Law Journal 2003, р.750
[URL:http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/citizendiplomats.pdf](http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/citizendiplomats.pdf) (дата звернення: 16.01.2025 р.).

103. Садрук О., Шварцева М. Євро регіони на території України: стан та проблеми розвитку. URL:
https://www.researchgate.net/publication/337036528_evroregioni_na_teritorii_ukraini_stan_ta_problemi_rozvitku (дата звернення: 16.01.2025 р.).

104. Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, прийнятої у Мадриді 21 травня 1980. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106#Text (дата звернення: 16.01.2025 р.).

105. Закон України «Про транскордонне співробітництво». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 45, ст.499. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text> (дата звернення: 15.06.2024).

106. Multilateral and bilateral cross-border relations. Regional Diplomacy in Foreign Relations. URL:<https://www.open-diplomacy.eu/blog/dalibon-joseph-diplomacie-locale>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

107. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки» від 14 квітня 2021 р. № 408. URL:zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-п#Text (дата звернення: 16.01.2025 р.).

108. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки. Кабінет міністрів України . Постанова від 14 квітня 2021 р. № 408. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP210408> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

109. The Future of Diplomacy Is Local. URL: <https://afsa.org/future-diplomacy-local> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

110. Vienna Convention on Diplomatic Relations. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

111. Kristina Plavšak Krajnc. Public diplomacy: basic concepts and trends. URL: <https://www.ifimes.org/en/researches/public-diplomacy-basic-concepts-and-trends/2995> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

112. Закон України «Про культуру». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 24, ст.168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

113. Віконський В. В. Науково-теоретичні підходи до класифікації сучасних функцій українського права. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/208/197> ((дата звернення: 16.01.2025 р.).

114. Стасевська О. А. Маланчук І. І. Культурна дипломатія: симбіоз культурного та правового потенціалу. *Право та інновації*. 2021. №1(33). С. 89-95. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/19046> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

115. Мателешко Ю. Особливості, тенденції та перспективи розвитку інституційних та нормативно-правових засад культурної дипломатії України. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. № 2(29). URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/271560> ((дата звернення: 16.01.2025 р.).

116. Піскорська Г. Ukrainian strategic narrative. *Правові засади діяльності правоохоронних органів» :VI Міжнародна науково-практична конференція (5-6 грудня 2019 р.)*. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків. 440 с. С.92 – 97. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/30608/1/G_Piskorska_PZDPO.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

117. Хачатрян А. А. Сучасні теоретико-правові підходи до розуміння сутності та змісту інституту почесних консулів іноземних держав в Україні. *Наукові записки. Серія: право.* Випуск 14. 2023. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/download/278/280/536> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

118. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Відомості Верховної Ради України. 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

119. Закон України «Про дипломатичну службу». Відомості Верховної Ради України. 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

120. Положення «Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України». Відомості Верховної Ради України. 20.02.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142/2006#Text>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

121. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2006 р. № 213-р «Про затвердження переліку закордонних дипломатичних установ України, у складі яких утворюються культурно-інформаційні центри». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-2006-%D1%80#Text>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

122. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 р. № 430-р. «Про утворення державної установи “Український інститут”». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/250094619>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

123. Наказ Міністерства Закордонних Справ України від 27 січня 2021 р. №29 «Про затвердження нової редакції Статуту державної установи «Український інститут»». URL: https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/ukrayinskyj-instytut_statut_nova-redakcziya2021-1.pdf. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

124. Стратегія Українського Інституту 2020-2024. Український інститут. 2020. URL: <https://ui.org.ua/strategy2020-2024>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

125. Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021-2025. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

126. Комунікаційна Стратегія Міністерства Закордонних Справ України. (26.03.2021). Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/communication-strategy.pdf>. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

127. Конституція України . *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

128. Словник культурної дипломатії. URL: http://cdn.org/content/pdf/Cultural_Diplomacy_Dictionary.pdf. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

129. Eytan Gilboa Searching for a Theory of Public Diplomacy. URL.: https://www.researchgate.net/publication/249666735_Searching_for_a_Theory_of_Public_Diplomacy_P_59. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

130. Лунь Ю. О. Культурна дипломатія в Україні. Восьма відкрита наукова конференція професорсько-викладацького складу Інституту прикладної математики та фундаментальних наук, присвячена 165-річчю Національного університету «Львівська політехніка» : тези доп., 12–13 листоп. 2009 р., Львів. Львів, 2009. С. 73.

150. Луцишин, Г. , Гончарук А. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах . *Humanitarian vision*. 2017. Vol. 3, num. 1. С. 25–30.

151. Валентина Кубко. Культурна дипломатія в системі стратегічних комунікацій України. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 45. URL.: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/45_2022/15.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

152. Мусієнко, І. В. Культурна дипломатія України в контексті проблем євроінтеграції та міжнародних економічних стосунків. *Розвиток суспільних наук: європейські практики та національні перспективи* : матеріали. міжнар. наук. конф., 25–26 груд. 2015 р. Львів, 2015. С. 118–121.

153. В. В. Парчевська, І. Г. Паніна. Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія» URL.: /<https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8422/8421> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

154. Пересунько, Т. 100 років культурної дипломатії України : [зб. архів. док.] / [Т. Пересунько ; пер.: В. Бойко та ін. ; наук. ред. І. Гирич] ; Укр. центр культур. дослідж., Центр. держ. архів вищ. органів влади і упр. України. – Київ : Артєк, 2018. 199 с. : фот., іл. – Назва обкл. : Світовий тріумф «Щедрика». 100 років культурної дипломатії України.

155. Ржевська, Н. Ф. Культурна дипломатія України: сучасний стан та перспективи. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2018. № 18/19. С. 87–99.

156. Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України : зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. О. П. Розумної, Т. В. Черненко. – Київ: .Нац. ін-т стратег. дослідж., 2016. – 92 с.

157. Ціватий, В. Г. Велич української мови: інституціональний вимір культурної дипломатії України. *Наук. вісн. Дипломат. акад. України*. 2013. Вип. 20(2). С. 4–8.

158. Висоцький О.Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина II. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. 48 с.

158. Поплавська В.В.. Теоретичні засади та моделі брендингу: облікові аспекти. *ВІСНИК ЖДТУ*. 2019. № 1 (87). URL.: https://www.researchgate.net/publication/332692817_Theoretical_fundamentals_and_models_of_branding_accounting_aspects (дата звернення: 16.01.2025 р.).

159. Sablosky J. A. Recent Trends in Department of State Support for Cultural Diplomacy: 1993-2002. URL.: <http://www.culturalpolicy.org>

160. Andrievsky, T.G. (2018). Tsili rosiisko-ukrainskoi hibrydnoi viiny [Goals of the Russian-Ukrainian hybrid war]. *Politychne zhyttia – Political life*, 2, (pp. 103-108) [in Ukrainian].

161. Vovchuk, L.A., & Labyk, K.Y. (2019). Kulturna dyplomatiia u realiiakh XXI stolittia [Cultural diplomacy in the realities of the XXI century]. *Molodyivchenyi – Young scientist*, 4 (68), (pp. 330-334) [in Ukrainian].

162. Dubovik, N., & Shilo, O. (2023). Kulturna dyplomatiia yak instrument mizhnarodnoi komunikatsii Ukrainy [Cultural diplomacy as an tool of international communication of Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 4 (116), (pp. 72-76) [in Ukrainian].

163. Kostyrya, I., Shevchenko, M., & Yanchenko N. (2021). Kulturna dyplomatiia yak identyfikator derzhavy v konteksti hlobalizatsii [Cultural diplomacy as the state's identifier in the context of globalization]. *Visnyk Natsionalna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv: naukovyi zhurnal – Herald National Academy of Culture and Arts Management: Science journal*, 4, (pp. 20-25) [in Ukrainian].

164. Lutsyshyn G., & Honcharuk A. (2017). Osoblyvosti rozvytku kulturnoi dyplomatii Ukrainy v suchasnykh umovakh [Peculiarities of the development of cultural diplomacy of Ukraine in modern conditions]. *Humanitarne bachennia – Humanitarian vision*, 3, 1, (pp. 25-30) [in Ukrainian].

165. Peresunko, T. (2017). Instytutstionalizatsiia kulturnoi dyplomatii v Ukraini: do problemy istorychnoi tiahlosti [Instiutualization of cultural diplomacy in Ukraine: to the problem of historic sustainability]. *Kulturolohichniy almanakh – Cultural Studies Almanac*, 5, (pp. 103-107) [in Ukrainian].

166. Petrov, V. (2019), Kul'turna dyplomatiia iak in-strument protydii hibrydnym zahrozam [Cultural diplomacy as a tool for countering hybrid threats]. *Visnyk Natsional'noi akademii kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv – Bulletin of the National Academy of Managers of Culture and Arts*, 1, (pp. 186-190) [in Ukrainian].

167. Poliakova, Yu.V., Shayda, O.Y., & Stepanov A.V. (2023). Kulturna dyplomatiia yak instrument mizhnarodnoi komunikatsii [Cultural diplomacy as a tool of international communication]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno- ekonomichnoho*

universytetu. Ekonomichni nauky –Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic sciences, 71, (pp. 57-63) [in Ukrainian].

168. Poplavska, M. (2022). Kulturna dyplomatiia: transformatsiia definitsiiponiattia v konteksti evoliutsii svitovoi spilnoty (1930-ti – pochatok 2020-kh rr.) [Cultural Diplomacy: Transformation of Concept Definition in the Context of World Community Evolution (1930s – Early 2020s)]. *Kultura i suchasnist: almanakh – Culture and modernity: an almanac*, 2, (pp. 30-35) [in Ukrainian].

169. Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL.: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

170. Rzhavska, N.F. (2018). Kulturna dyplomatiia Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy [Cultural diplomacy of Ukraine: current state and prospects]. *Mizhnarodni vidnosyny, seriia «Politychni nauky» – International Relations, «Political Scienc» series*, (pp. 18-19). Retrieved from: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3377/3055 [in Ukrainian].

171. Rozumna, O.P. (2016). Kulturna dyplomatiia Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy [Cultural diplomacy of Ukraine: state, problems, prospects]. *Analychna dopovid – Analytical report*. Retrieved from: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf [in Ukrainian].

172. Savon, K. (2020). Vplyv polityky miakoi syly na imidzh derzhavy [Impact of soft power politics on a state image]. *Aktualni problemy polityky – Actual Problems of Politics*, 66, (pp. 112-117) [in Ukrainian].

173. Serbina, N.F., & Kuchmii, O.P. (2021). Kulturna dyplomatiia yak instrument zovnishnoi polityky suchasnoi yevropeiskoi derzhavy [Cultural diplomacy as a tool of foreign policy of a modern European state]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn – Actual problems of international relations*, 100(1), (pp. 122-131) [in Ukrainian].

174. Stasevska, O.A., & Malanchuk, I.I. (2021). Kulturna dyplomatiia: symbioz kulturnoho ta pravovoho potentsialu [Cultural diplomacy: symbiosis of cultural and

legal potential]. *Pravo ta innovatsii – Law and Innovation*, 1, (pp. 89-95) [in Ukrainian].

175. Hubersky, L.V. (2004). *Ukrainian diplomatic encyclopedia* [Ukrainska dyplomatychna ektsyklopediia] . Kyiv [in Ukrainian].

176. Антонова Л.В., Шевченко Л.М. Місце та роль культурної дипломатії у процесі закріплення іміджу країни на міжнародній арені. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2023. №22. С. 1043-1062.

<https://doi.org/10.34132/pard2023.22.07/> URL:

<https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/394> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

177. Шевченко Л.М. Правові основи культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України. *Наукові перспективи* . 2024. № 10(52). С. 342-353. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10\(52\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-10(52))

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/15954/16026> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

178. Шевченко Л.М. Зарубіжні моделі культурної дипломатії: підходи та сучасний стан. *Успіхи і досягнення у науці*». 2024. № 8(8). С.611-620. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8\(8\)](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8))

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/15769/15841> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

179. Шевченко Л.В. Концептуальні засади розвитку культурної дипломатії в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. №1. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.11.25>

URL: <https://nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/5046> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

180. Global Ukrainians. global-ukraine.gbhs.fr. URL: <https://global-ukraine.gbhs.fr/uk/> [in Ukrainian]. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

181. *Cultural Diplomacy: The Missing Link in EU Foreign Policy*. Gijs de Vries , May 23, 2019. URL: <https://berlinpolicyjournal.com/cultural-diplomacy-a-missing-link-in-eu-foreign-policy/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

182. Сивак Т. В. Стратегічні комунікації в системі державного управління України: монографія. Київ: НАДУ, 2019. 386 с.

183. Малиш Н. А., Москаленко С. О., Халецька А. А. Культурна політика держави в контексті забезпечення національної стійкості. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2023. №4. URL.: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2023-4-8885> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

184. Валевський О. Л. Розвиток культурної політики в контексті формування суспільної стійкості. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(53). С. 35-47. URL.: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1632/1630> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

185. Mariusz Kotulski. The EU towards the sustainable development goals. *Zdolność administracyjna państwa członkowskiego i kandydata do Unii Europejskiej. Pojęcie, przejawy i determinanty* : кол. моногр. ; за заг. ред. Dmytro Dzvinchuk, Alina Khaletska, Vitalij Kovalchuk, Marek Mączyński, Ewa Skorczyńska. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego . 2024. 634 с. URL.: https://www.uj.edu.pl/kalendarz/-/journal_content/56_INSTANCE_5De61CKaqzOI/10172/155863435 (дата звернення: 16.01.2025 р.).

186. Халецька А. Відповідальне та глобальне лідерство для сталого розвитку. *Науковий журнал «Публічне управління та митне адміністрування»*. Університет митної справи та фінансів. - № 1 (36), 2023 р. URL.: <http://customs-admin.umsf.in.ua/v1-36-2023> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

187. Сивак Т. Публічна дипломатія як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій у публічному управлінні URL.: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2019/tom_2/17.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

188. Standard Eurobarometer survey – 2023. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2954> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

189. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union - PART THREE: UNION POLICIES AND INTERNAL ACTIONS - TITLE XIII:

CULTURE - Article 167 (ex Article 151 TEC). EUR-Lex - 12008E167 - EN - EUR-Lex (дата звернення: 16.01.2025 р.).

190. GOLD I Report. URL.: <https://www.gold.uclg.org/reports/gold-i?qt-reports=0#qt-reports> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

191. Чорний Олександр. Громадська дипломатія як складова діяльності громадянського суспільства в умовах російсько-української війни. *Україна: Консолідація. Соборність. Звитяжність. Вчинковість* : матеріали круглих столів «Історія в нас і ми в історії: психологія історичної пам'яті» (19 жовтня 2022 р. та 19 жовтня 2023 р.) / за наук. ред. Ю. Шайгородського та С. Чуніхіної. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2023. 135 с. - С. 64 -73.

192. Указ Президента України «Про цілі сталого розвитку України до 2030 року» № 722/2019/ URL.<https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

193. Розпорядження КМУ від 16.12.2020 № 1578. Про затвердження плану заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1578-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

194. Розпорядження КМУ від 16.09.2017 № 1127) 2020. Про схвалення проекту листа Уряду України до секретаріату Міжнародної коаліції за рівну оплату праці (EPIC). URL. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

195. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#text (дата звернення: 16.01.2025 р.).

196. Європейська конвенція з прав людини. Ратифіковано Законом від 17.07.1997 N 475/97-ВР); URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 16.01.2025 р.).

197. Європейська соціальна хартія (переглянута) (із застереженнями та заявами). Ратифікована законом No 137-V від 14.09.2006 р. БВР, 2006 р., No 43,

с. 418. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 16.01.2025 р.).

198. Конвенція Міжнародної організації праці № 156 про рівні можливості і Рівне ставлення до працюючих чоловіків і жінок: працівники з сімейними обов'язками (ратифіковано Законом від 22 жовтня 1999 року № 1196-XIV (1196-14) URL. https://ips.ligazakon.net/document/view/MU81300?ed=1981_06_03 (дата звернення: 16.01.2025 р.).

199. Конвенція Міжнародної організації праці № 100 про рівну винагороду чоловікам і Жінки-працівниці за працю рівної цінності (ратифіковано 10 серпня 1956 р.) URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_002#Text (дата звернення: 16.01.2025 р.).

200. Конвенція Міжнародної організації праці № 111 про дискримінацію в Повага до зайнятості та занять (ратифіковано 4 серпня 1961 р.). URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161#Text (дата звернення: 16.01.2025 р.).

201. Резолюція Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир і безпека» Національний План заходів щодо виконання Постанови затверджено розпорядженням Кабміну Міністри України № 1544 від 28 жовтня 2020 р.). URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

202. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади URL. https://mtu.gov.ua/files/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_%D0%86%D0%86%D0%86_%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BB_2024.

203. Дорожня карта децентралізації URL. https://mtu.gov.ua/files/%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8F_%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0_%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%

[D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%96%CC%88.pdf](#) (дата звернення: 16.01.2025 р.).

204. Дарія Колодяжна. Гендерний розподіл у дипломатії України: шлях до рівності. 2024. URL. https://voxukraine.org/gendernyj-rozpodil-u-dyplomatiyi-ukrayiny-shlyah-do-rivnosti?fbclid=IwY2xjawHsgZ9leHRuA2FlbQIxMQABHVnG-PupArFEGGbwri9y81LkoOcVH7DZpHs8ILBAwtSo9cnX95xXokV07g_aem_EM_BW47FKkZyICGBSTcOu-A&sfnsn=mo (дата звернення: 16.01.2025 р.).

205. Словник гендерних термінів / Укладач З. В. Шевченко. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю., 2016. – 336 с. URL. <https://a-z-gender.net/ua/wp-content/uploads/2018/05/Slovnyk-gendernyh-terminiv.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

206. Гендерна політика в системі держаного управління: підручник. – Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. 132 с. С. 8.

207. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

208. Закон України «Про місцеві державні адміністрації. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

209. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

210. Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків». URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

211. Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. URL. <https://www.kmu.gov.ua/news/uriadom-skhvaleno-derzhavnu-stratehiiu-zabezpechennia-rivnykh-prav-ta-mozhlyvostei-zhinok-i-cholovikiv-na-period-do-2030-roku> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

212. Операційний план з реалізації Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на 2022–2024 роки. URL. <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

213. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року. від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р Київ. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

214. Гендерному профілі міста Києва URL.: https://media-stg.kyivcity.gov.ua/kyivcity/sites/26/2024/10/09/Gender_Profile_Kyiv_She_Rises.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

215. Наказ Міністерства соціальної політики від 27 грудня 2022 року № 359 «Про затвердження Методичних рекомендацій з реалізації гендерного підходу та підходу, що базується на дотриманні прав людини, на рівні територіальних громад. URL. <https://social.te.gov.ua/genderna-politika/zakonodavstvo/> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

216. Гендерний профіль міста Києва. 2024. URL. https://media-stg.kyivcity.gov.ua/kyivcity/sites/26/2024/10/09/Gender_Profile_Kyiv_She_Rises.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

217. European Commission, Culture in External Relations, Preparatory Action, 2014, URL.: URL.: https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/publications/global-cultural-citizenship-sum_en.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

218. European Parliament, resolution on ‘Towards an EU strategy for international cultural relations’ (2016/2240(INI)), 5 July 2017.

219. European Commission, Culture in External Relations, Preparatory Action, 2014, URL.: https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/publications/global-cultural-citizenship-sum_en.pdf. (дата звернення: 16.01.2025 р.).

220. Стандарти європейського врядування : навч. посіб./ авт. кол. : І. А. Грицяк, О. Ю. Оржель, С. М. Гладкова та ін. ; за заг. ред. І. А. Грицяка. - К. : НАДУ, 2011. - 184 с. URL.: https://dut.edu.ua/uploads/1_341_88267145.pdf (дата звернення: 16.01.2025 р.).

221. Теорія та практика європейського врядування : навч. посіб. Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва, Н.М. Рудік. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2009. 216 с. Європейське врядування: правовий вимір URL.: <http://law.karazin.ua/resources/doks/jm4-eu-201920.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

222. Зовнішня політика України: здобутки, виклики, пріоритети. (Думки і позиції експертів). Центр Разумкова. Листопад 2024р URL: <https://razumkov.org.ua/images/2024/11/30/2024-PASHKOV-SOCIO-ZP-2.pdf> (дата звернення: 16.01.2025 р.).

ДОДАТКИ

Додаток А

На Вашу думку, наскільки перелічені нижче зовнішні події і процеси негативно впливають на Україну? (за п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де «1» означає, що впливу немає, «5» — дуже сильний вплив), середні бали

Проблеми з поставками воєнної допомоги Україні, невирішеність щодо використання західної зброї на території Росії	4,5
Загострення передвиборчої боротьби в США. Невизначеність майбутнього зовнішньополітичного курсу Вашингтону	4,2
Ускладнення політичної, соціально-економічної ситуації в Європі, посилення «втоми» від війни в Україні, зміцнення позицій правих сил тощо	3,9
Неспроможність глобальних і регіональних структур безпеки запобігти ескалації конфліктів на світовій арені, зокрема, зупинити російську агресію	3,9
Поляризація світової спільноти, поглиблення глобального протистояння демократичного світу і табору авторитарних держав (зміцнення партнерства Росії, Китаю, Ірану, КНДР)	3,8
Ініціювання у світовому дискурсі планів припинення війни в Україні, що не відповідають інтересам України	3,6
Війна на Близькому сході — кризова ситуація в секторі Газа, бойові дії Ізраїлю проти ХАМАС і Хезболли, операція країн Заходу проти хуситів	3,2
Тривале протистояння США-Китай, що набуває ознак системної кризи. Загроза конфлікту довкола Тайваню	3,2
Недружня політика керівництва Угорщини, блокування офіційним Будапештом допомоги ЄС Україні, процесу її євроінтеграції	3,2
Посилення гібридного впливу Росії у Молдові та Грузії напередодні виборів	2,8

Джерело : [222]

Як би Ви оцінили ефективність міжнародної підтримки України у протистоянні російській агресії? (за п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де «1» означає, що допомога є зовсім неефективною, «5» — дуже ефективною), середні бали

Допомога українським біженцям	4,2
Фінансова допомога (макрофінансові транші, кредити)	4,0
Гуманітарна допомога	3,9
Політична солідарність і підтримка України на міжнародних майданчиках	3,8
Воєнна допомога (постачання озброєння, воєнної техніки і обладнання для ЗСУ)	3,5
Сприяння здійсненню реформ в Україні	3,5
Сприяння відбудові зруйнованих об'єктів в Україні	3,0
Запровадження санкцій проти країни-агресора	2,5

Джерело : [222]

Як би Ви оцінили допомогу міжнародних організацій Україні у протистоянні російській агресії? (за п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де «1» означає, що допомога є зовсім неефективною, «5» — дуже ефективною), середні бали

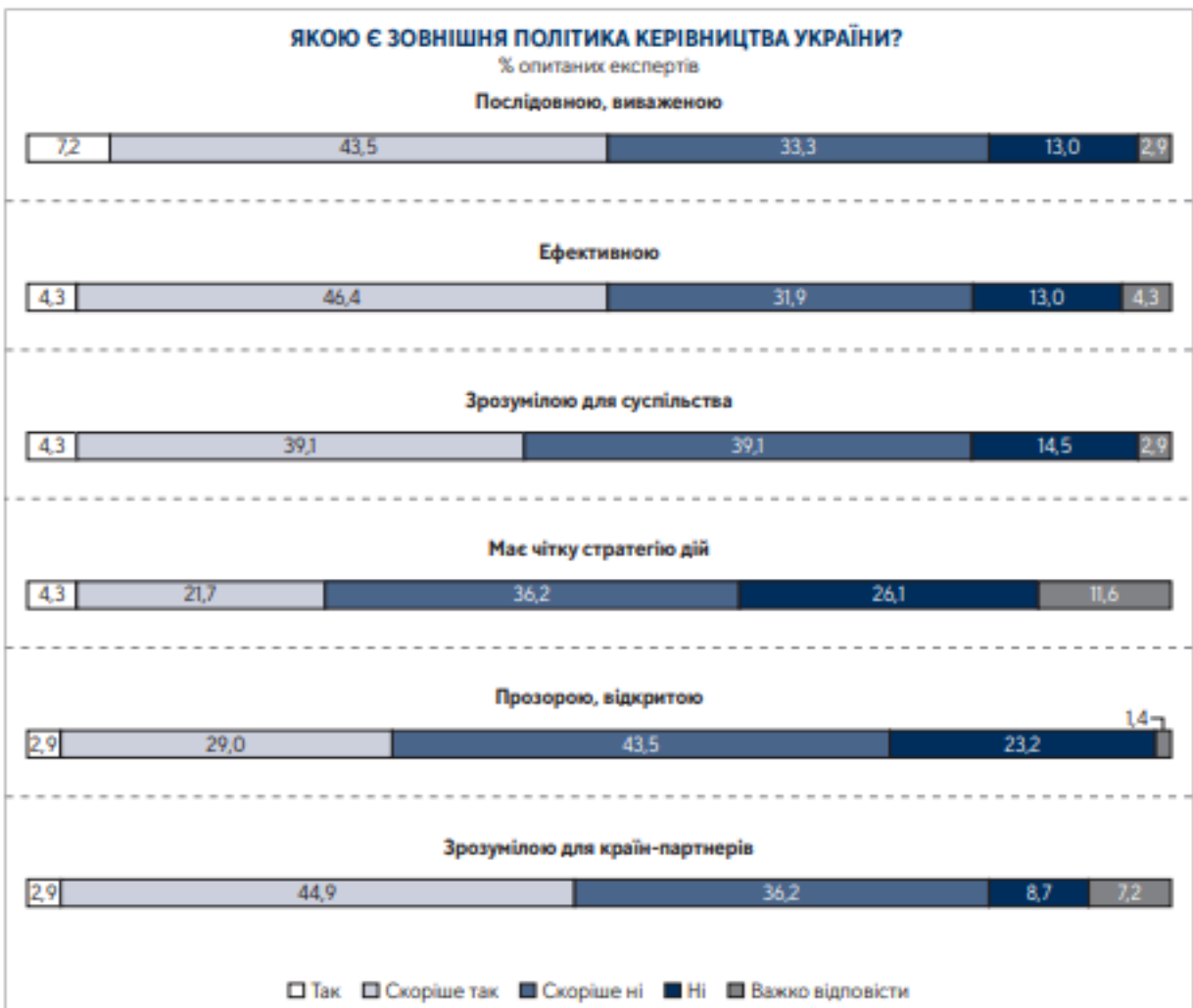
ЄС	4,1
Міжнародний валютний фонд	3,6
НАТО	3,4
Рада Європи	3,0
МАГАТЕ	2,1
Міжнародний комітет Червоного Хреста	2,0
ООН	1,9
ОБСЄ	1,9
ОЧЕС	1,5

Джерело : [222]

Які країни, на Вашу думку, найбільшою мірою допомагають Україні у протистоянні російської агресії? (Позначте не більше восьми країн з наведеного переліку)

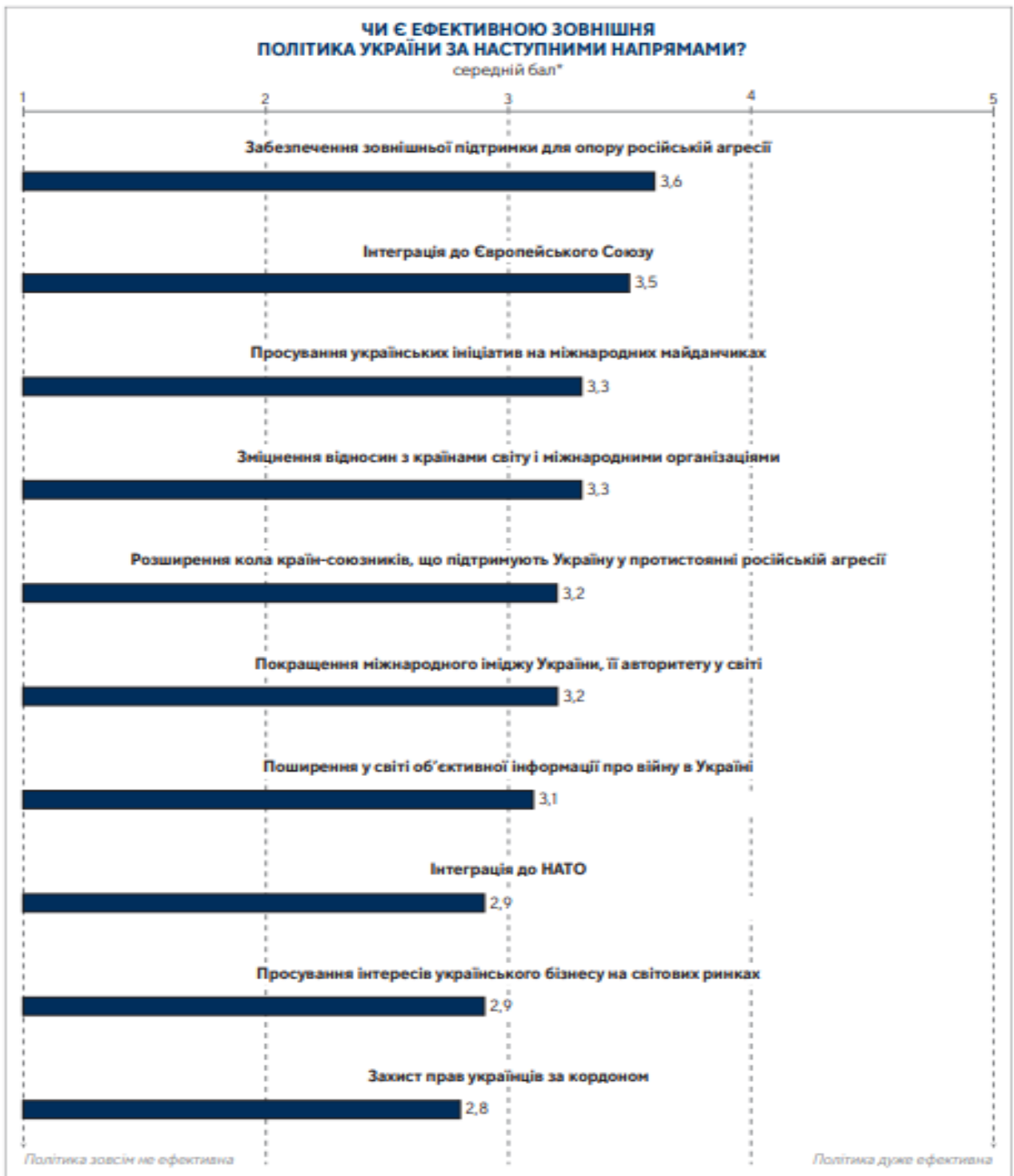
США	94,2
Велика Британія	87,0
Німеччина	79,7
Литва	62,3
Нідерланди	56,5
Естонія	55,1
Польща	55,1
Данія	46,4
Чехія	40,6
Латвія	39,1
Франція	39,1
Канада	29,0
Швеція	23,2
Румунія	17,4
Японія	15,9
Фінляндія	10,1
Норвегія	10,0
Італія	8,7
Бельгія	5,8
Іспанія	5,8
Австралія	1,4
Болгарія	1,4
Грузія	1,4
Південна Корея	1,4
Португалія	1,4
Туреччина	1,4
Хорватія	1,4
Швейцарія	1,4
Австрія	0,0
Азербайджан	0,0
Бразилія	0,0
Індія	0,0
Китай	0,0
Молдова	0,0
Словаччина	0,0
Словенія	0,0
Інші країни	0,0
Важко відповісти	0,0

Джерело : [222]

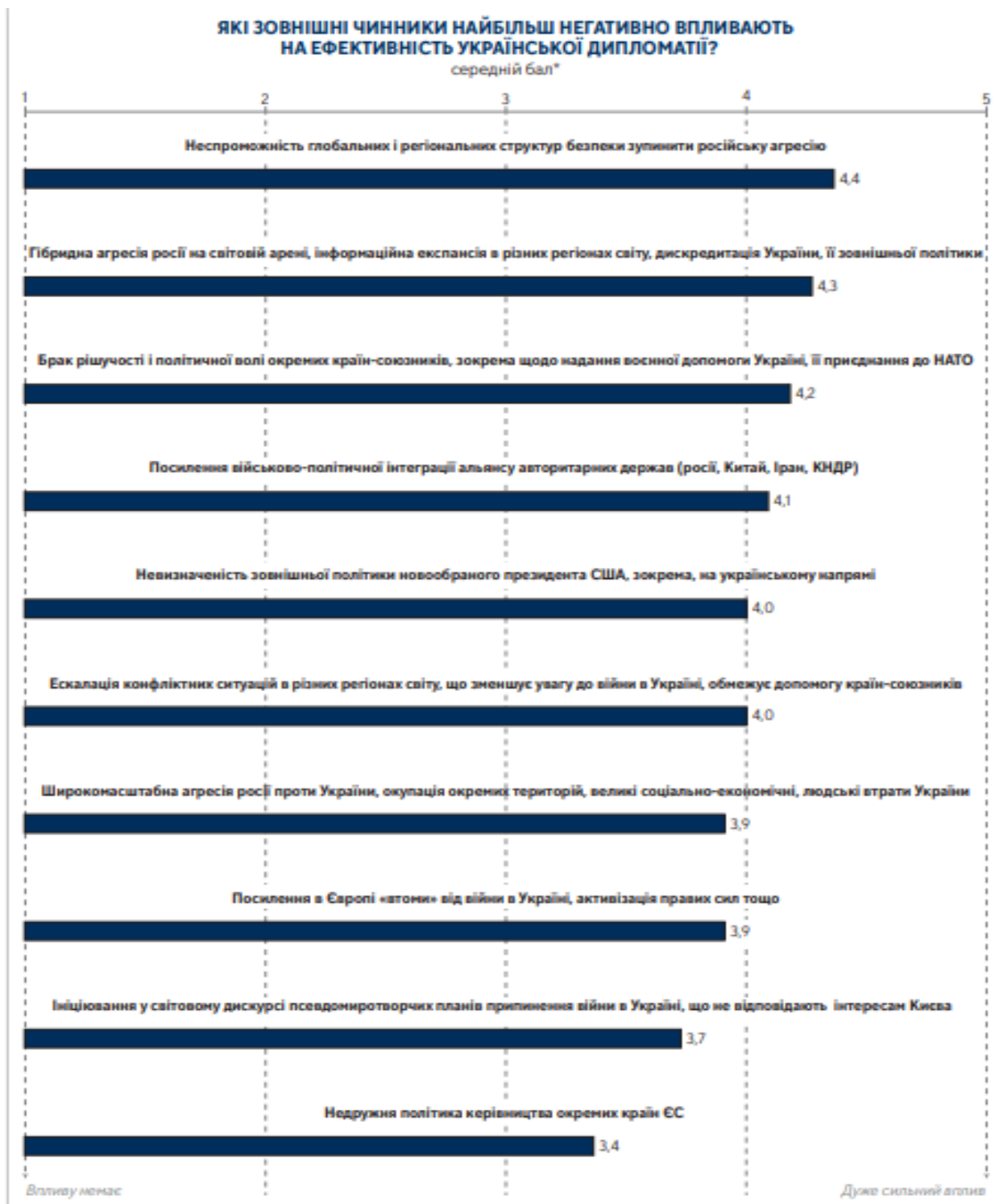
* Респондентам пропонувалося надати відповідь по кожному рядку.

Джерело : [222]

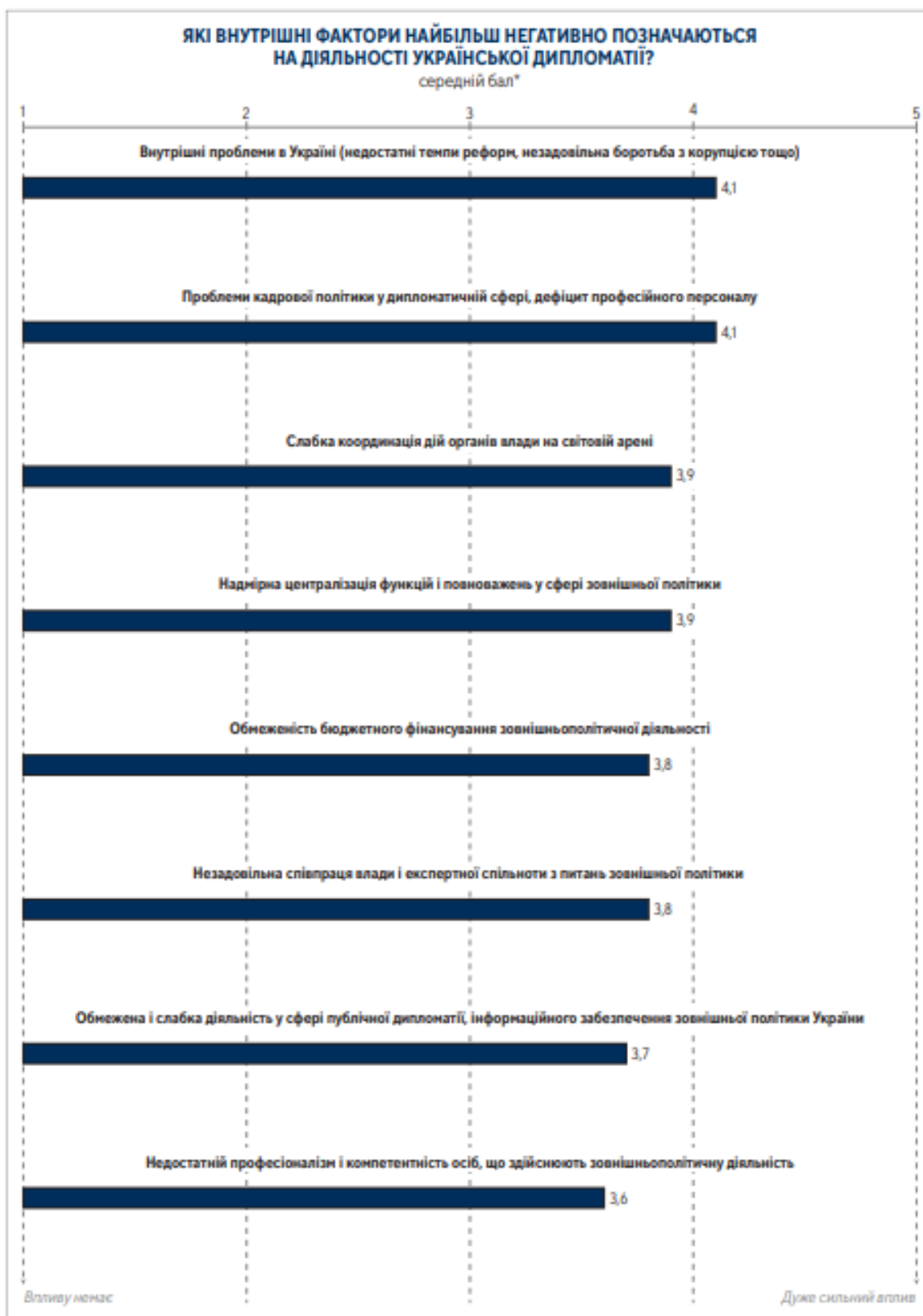
* За п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де «1» означає, що політика зовсім не ефективна, «5» – дуже ефективна.

Джерело : [222]

* За п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де «1» означає, що впливу немає, «5» – дуже сильний вплив.

Джерело : [222]

* За п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де «1» означає, що впливу немає, «5» – дуже сильний вплив.

Джерело : [222]

ЯКІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ДІЇ І ІНІЦІАТИВИ ОФІЦІЙНОГО КИЄВА У 2024 р. Є НАЙБІЛЬШ ВАЖЛИВИМИ ДЛЯ УКРАЇНИ?*
% опитаних експертів

Виконання пакету рекомендацій Єврокомісії та офіційне відкриття переговорного процесу про вступ України до ЄС	85,5
Укладення з низкою країн світу довгострокових угод про співробітництво у сфері безпеки	52,2
Ухвалення плану реформ для України в рамках Інструменту макрофінансової допомоги Ukraine Facility на 2024-2027 рр.	49,3
Проведення сесій Україна-ЄС з офіційного скринінгу відповідності законодавства України праву Євросоюзу	43,5
Організація і проведення на основі української Формули миру інавгураційного Саміту миру у Швейцарії	42,0
Ратифікація Верховною Радою Римського статуту Міжнародного кримінального суду	31,9
Проведення у Києві Міжнародного форуму оборонних індустрій DFNC2	31,9
Презентація і просування серед країн-союзників українського Плану перемоги	27,5
Проведення в Берліні міжнародної Конференції з відновлення України для забезпечення зовнішньої фінансово-економічної підтримки протистояння російській агресії	24,6
Організація серії міжнародних конференцій для підготовки другого Саміту миру, який орієнтовно заплановано провести наприкінці 2024 р.	13,0
Проведення в Києві IV Саміту Міжнародної Кримської платформи	10,1
Розробка і запровадження Стратегії розвитку відносин України та країн Латинської Америки і Карибського басейну	7,2
Інше	0,0
Важко відповісти	1,4

* Респондентам пропонувалося обрати не більше п'яти варіантів відповіді.

Додаток К

ЯКІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ Є НАЙБІЛЬШ АКТУАЛЬНИМИ?*	
* % опитаних експертів	
Здійснення ефективного діалогу з новим президентом США, збереження солідарності і підтримки з боку Вашингтона	82,6
Забезпечення умов для практичного відкриття переговорного процесу про вступ до ЄС	78,3
Зміцнення коаліції країн, які підтримують Україну у протистоянні російській агресії	71,0
Прискорення інтеграції до НАТО	63,8
Розвиток економічної дипломатії, зокрема, стимулювання залучення іноземних інвестицій, просування українських товарів на світові ринки	43,5
Залучення зовнішніх ресурсів для відновлення України і проведення внутрішніх реформ	36,2
Узгодження і реалізація спільно з країнами-союзниками пріоритетів і завдань, визначених у Плані перемоги	34,8
Сприяння міжнародному засудженню і притягненню росії до відповідальності за злочини проти України	33,3
Продовження процесу укладення угод у сфері безпеки з країнами-партнерами, наповнення цих документів практичним змістом	31,9
Проведення другого Саміту миру	15,9
Інше	1,4
Важко відповісти	1,4

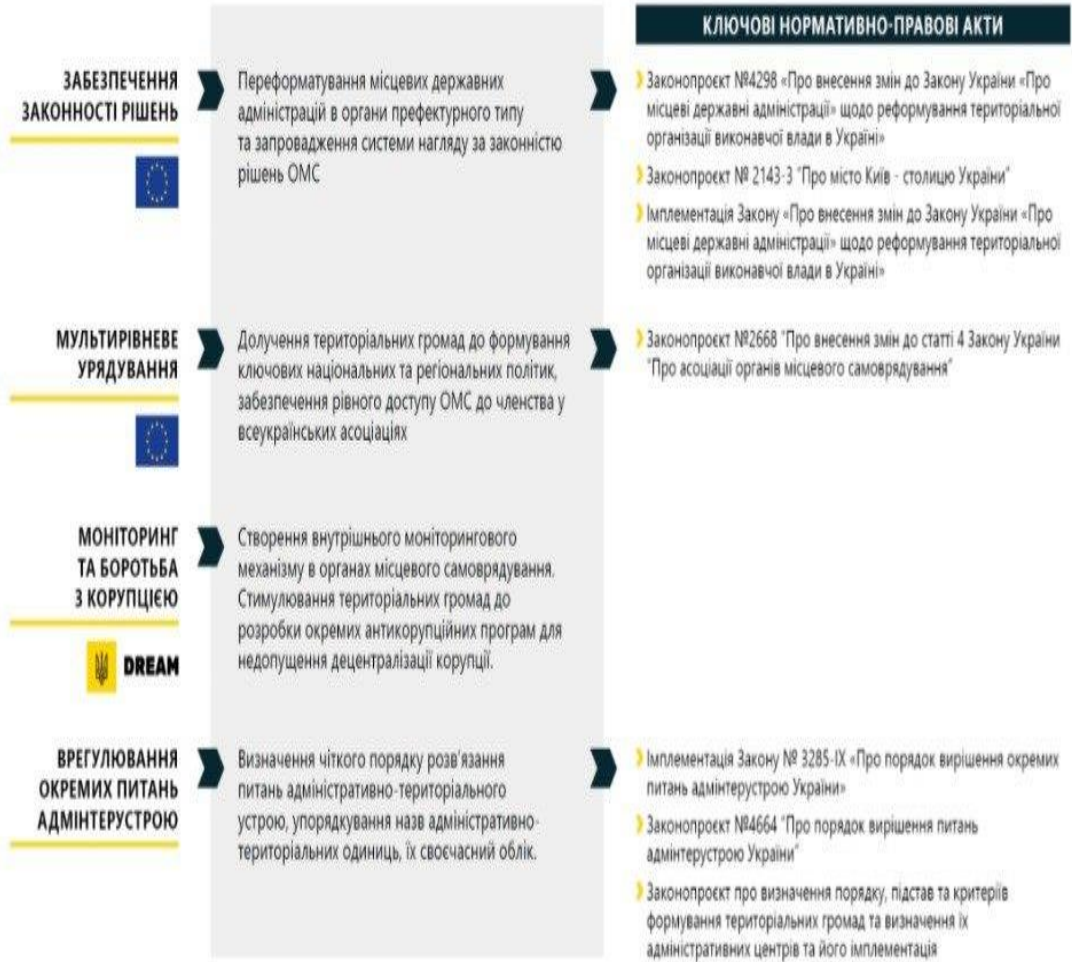
* Респондентам пропонувалося обрати п'ять найбільш важливих завдань.

Джерело : [222]

Інституційне та ресурсне забезпечення реалізації цілей гендерної рівності

У 2020 році створено міжфракційне об'єднання «Київ — за рівні можливості», до якого увійшли 27 чоловіків і 30 жінок з усіх фракцій. На кінець 2023 року до МФО входять 58 депутатів, порівно 29 депутаток і 29 депутатів. У листопаді 2019 року Київська міська рада ухвалила рішення № 63/7636 «Про приєднання до Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків». Відповідно до взятих зобов'язань, передбачених Хартією, розроблено План дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2021–2023 роки (розпорядження КМДА від 5 березня 2021 року № 475). Рішенням Київської міської ради від 14 грудня 2023 року № 7535-7576 ухвалено другий План дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2024–2026 роки. Відповідно до розділу 8 Тимчасового розподілу обов'язків між Київським міським головою, першим заступником голови Київської міської державної адміністрації, заступниками голови Київської міської державної адміністрації, затвердженого розпорядженням виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) від 3 вересня 2014 року № 979 (зі змінами), здійснення повноважень виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків покладено на заступницю голови Київської міської державної адміністрації з питань здійснення самоврядних повноважень. Розпорядженням Київського міського голови від 8 січня 2024 року № 16 «Про призначення Гнатівської К. Д.» призначено радницю Київського міського голови на громадських засадах із питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. У структурі виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) у складі Департаменту соціальної та ветеранської політики утворено Управління з питань гендерної рівності²⁰, яке складається з двох відділів: відділу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та відділу комунікацій із розвитку гендерних компетенцій (9 фахівчинь), а також у складі Управління забезпечення соціальних державних гарантій, взаємодії з громадськими об'єднаннями — відділ з питань протидії насильству, взаємодії з громадськими об'єднаннями (4 фахівчині). Підвідомчою структурою Департаменту соціальної та ветеранської політики виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) є Київський міський Центр гендерної рівності, запобігання та протидії насильству — заклад, що надає комплекс соціальних послуг особам, які зазнали домашнього насильства та насильства за ознакою статі, зокрема з тимчасовим проживанням. Також створені та працюють центри у справах сім'ї та жінок шістьох районних у місті Києві державних адміністрацій.

ПРОЗОРА ТА ІНТЕГРОВАНА ГРОМАДА

Джерело : [222]

ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

Міністерство
закордонних справ
України

Михайлівська площа, 1
м. Київ, 01018, Україна
(044) 236 17 48, (044) 236 18 88 (fax), zsmfa@mfa.gov.ua. Код ЄДРПОУ 00026620

Ministry
of Foreign Affairs
of Ukraine

1 Mykhailivska Square
Kyiv, 01018, Ukraine
mfa.gov.ua

14 лютого 2025 року №415/17-860-Є/р

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження ШЕВЧЕНКО ЛІЛІЇ
ВАСИЛІВНИ

на тему: «РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ»,

поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії Спеціальність 281
«Публічне управління та адміністрування» Галузь знань 28 «Публічне
управління та адміністрування»

Результати наукових напрацювань, пропозиції та рекомендації, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження аспірантки Чорноморського національного університету імені Петра Могили Шевченко Лілії Василівни, розглянуто та виокремлено особливо важливе практичне значення для діяльності Департаменту таких аспектів:

- запровадження системного підходу до інтеграції культурної дипломатії в державну зовнішню політику, що сприятиме створенню єдиного наративу про Україну на міжнародній арені;

- актуалізація культурної дипломатії як інструменту «м'якої сили» у сучасних міжнародних відносинах, що дозволяє розширити політичний та економічний вплив України;

- розробка механізмів координації між державними та недержавними акторами для ефективної реалізації культурної політики України за кордоном;

- підтримка культурних програм і заходів як важливого аспекту формування позитивного іміджу держави (фестивалі, культурні презентації, виставки, переклад української літератури тощо);

- розподіл відповідальності між суб'єктами культурної дипломатії – МЗС, Міністерством культури, Українським інститутом, діаспорою, приватним сектором та громадянським суспільством;

- запровадження системного моніторингу ефективності культурних ініціатив для аналізу їхнього впливу на міжнародний імідж України.

За результатами проведеної роботи зроблено висновок про те, що дисертація Шевченко Л.В. має наукову новизну і практичне значення, а тому отримані результати можуть успішно використовуватися в роботі МЗС України.

Довідка видана для подання за місцем захисту дисертації.

Директор Департаменту публічної
Дипломатії та комунікацій

Вікторія ЛЯЛІНА-БОЙКО

**Генеральне Консульство
України в Любліні**

вул. Спокойна 2
20-074, Люблін, Польща

+48 81 531 88 89, gc_pl@mfa.gov.ua

**Konsulat Generalny
Ukrainy w Lublinie**

ul. Spokojna 2
20-074, Lublin, Polska

lublin.mfa.gov.ua

ДОВІДКА

від 02 грудня 2024 року № 61326/24-102

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Шевченко Лілії Василівни

на тему: «Розвиток культурної дипломатії в реалізації зовнішньої політики України і врядуванні», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Результати наукових напрацювань, пропозицій та рекомендацій, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження аспірантки Шевченко Л.В. кафедри публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету, впроваджено в діяльність

Використано матеріали дослідження щодо порівняльного аналізу зарубіжних моделей культурної дипломатії у контексті міжнародних відносин. Запропонована авторкою класифікація моделей за головними суб'єктами, ініціаторами, цілями, типами медіа, засобами і технологіями, ідеями, інформацією, цінностями, системами, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури забезпечує ефективну, результативну та дієву стратегічну міжнародну комунікацію, залучення зовнішніх зацікавлених сторін і може бути використаний в подальшій практичній роботі культурно-гуманітарного співробітництва між Україною та Польщею.

Довідка видана для подання за місцем захисту дисертації.

Генеральний консул України в Любліні

Олег КУЦЬ

ГРОМАДСЬКА РАДА ПРИ МЗС УКРАЇНИ

Україна, 01018, м. Київ, Михайлівська площа, 1
тел. (0432) 59-50-14, факс: (0432) 59-51-87, e-mail: uoz@vmr.gov.ua

29 жовтня 2024 р. № 3

На №

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
ШЕВЧЕНКО ЛІЛІЇ ВАСИЛІВНИ
на тему: «РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Результати дисертаційного дослідження аспірантки Чорноморського національного університету імені Петра Могили було реалізовано під час проведення експертного дослідження «Зовнішня політика України: стан, тенденції, перспективи», проведеного Центром Разумкова і Громадською Радою при МЗС України за підтримки Фонду Ганса Зайделя, стосовно аналізу зовнішньополітичного становища України, перспектив і особливостей національної, зокрема культурної, дипломатії та її важливої складової — європейської та євроатлантичної інтеграції.

Запропонована авторкою концептуальна модель культурної дипломатії з висновками та пропозиціями щодо упорядкування необхідного забезпечення реалізації цілей та виокремлення функціонально-методичних компонент в рамках конкретизації складових зовнішньої політики України, пріоритетних напрямів культурної дипломатії, короткострокових програм та середньо- та довгострокових перспектив дозволяє отримати позитивні результати в сфері міжнародної діяльності та багаторівневого публічному врядуванні.

За результатами проведеної роботи зроблено висновок про те, що дисертація Шевченко Л.В. має наукову новизну і практичне значення, а тому отримані результати можуть успішно використовуватися в роботі Громадської Ради при МЗС України.

Довідка видана для подання за місцем захисту дисертації.

Голова Громадської Ради
при МЗС України

Сергій Держ

**Всеукраїнська
Громадська Ліга
Україна-НАТО**

e-mail: ua-nato@ukr.net

Поштова адреса: Проспект
Бажана, 30, оф.32, м. Київ, 02149

Код ЄДРПОУ 26547279

UA91380805000000026001500444
АТ «Райффайзен Банк Аваль»

**All-Ukrainian
Civic League
Ukraine-NATO**

e-mail: ua-nato@ukr.net

Mailing address: Prospect Bazhana,
30, of.32, Kyiv, 02149

Code 26547279

UA91380805000000026001500444
Raffaiszen Bank Aval, PJSC

№ 37 від 11.08.2024

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
ШЕВЧЕНКО ЛІЛІЇ ВАСИЛІВНИ
на тему: «РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Результати дисертаційного дослідження аспірантки Чорноморського національного університету імені Петра Могили було реалізовано під час проведення експертного дослідження «Зовнішня політика України: стан, тенденції, перспективи», проведені з ГС "ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ЛІГА УКРАЇНА-НАТО", стосовно аналізу зовнішньополітичного становища України, основних аспектів культурної дипломатії в умовах міграції, зокрема жінок з України закордон, перспектив і особливостей національної, зокрема культурної, дипломатії та її важливої складової — європейської та євроатлантичної інтеграції.

Запропонована авторкою концептуальна модель культурної дипломатії з висновками та пропозиціями щодо упорядкування необхідного забезпечення реалізації цілей та виокремлення функціонально-методичних компонент в рамках конкретизації складових зовнішньої політики України, пріоритетних напрямів культурної дипломатії, вивчення гендерного виміру культурної дипломатії, короткострокових програм та середньо- та довгострокових перспектив дозволяє отримати позитивні результати в сфері міжнародної діяльності та багаторівневого публічного врядуванні.

За результатами проведеної роботи зроблено висновок про те, що дисертація Шевченко Л.В. має наукову новизну і практичне значення, а тому отримані результати можуть успішно використовуватися в роботі ГС "ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ЛІГА УКРАЇНА-НАТО".

Довідка видана для подання за місцем захисту дисертації.

З повагою,
Сергій Джердж,
голова Громадської Ліги Україна-НАТО

ВСЕУКРАЇНЬСЬКА
ГРОМАДСЬКА
ОРГАНІЗАЦІЯ
«ТЕРИТОРІЯ ЖІНОК»
вул. Прорізна, 9, м. Київ,
01034,
Україна
+38 098 540 06 56
teritoriazhinok@gmail.com

UKRAINIAN PUBLIC
ORGANIZATION
"TERRITORY OF
WOMEN"
Prorizna str. 9, Kyiv, 01034,
Ukraine
+38 098 540 06 56
teritoriazhinok@gmail.com

№ 4 від 11.12.2024

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного
дослідження аспірантки
Чорноморського національного університету імені Петра Могили
Шевченко Лілії Василівни
на тему «Розвиток культурної дипломатії в реалізації зовнішньої
політики України і врядуванні»
на здобуття ступеня доктора філософії
(спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»)

Результати наукової роботи **Шевченко Лілії Василівни** були використані в діяльності Громадської організації Всеукраїнська громадська організація «Територія Жінок», зокрема в аспектах розробки Плану заходів на 2025 - 2026 рр. що спрямовані на збереження культурної ідентичності України.

При розробленні Плану заходів на 2025 - 2026 рр. враховано пропозиції авторки в аспектах удосконалення координації міжнародних зусиль щодо захисту культурної спадщини України, а також сприяння інформаційній політиці та культурній дипломатії, що допомагає підвищити глобальну обізнаність про руйнування, спричинені війною.

Також при проведенні просвітницьких заходів враховано пропозиції авторки щодо активного впровадження інноваційних підходів до культурної дипломатії, зокрема використання цифрових технологій та штучного інтелекту. Це дозволить розробити нові інструменти та методи для підвищення ефективності культурної дипломатії та адаптації її до сучасних викликів, а також інформування щодо кращих практик та моделей співпраці, що дозволить розробити ефективні стратегії взаємодії, які сприятимуть зміцненню міжнародного впливу держави та розвитку міжкультурного діалогу.

Членкиня Правління ГО Всеукраїнська
громадська організація «Територія Жінок»

Окремі ШКРОБОТЬКО

АСОЦІАЦІЯ SVOJA ХОРВАТІЯ (UDRUGA SVOJA)

OIB 36721631795, Adresa: Trg. Senjskih Uskoka 1-2, 10000 Zagreb, IBAN HR0624020061101118506

тел. +385991979341, e-mail: svoja.org@gmail.com

<http://svoja.eu>

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100083309200576>

https://t.me/ja_svoja

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
ШЕВЧЕНКО ЛІЛІЇ ВАСИЛІВНИ

на тему: «РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ І ВРЯДУВАННІ»,

поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Результати дисертаційного дослідження Шевченко Лілії Василівни було реалізовано під час проведення навчання серед Українських жінок біженок в Хорватії по 2 напрямках, це фінансова вивченість, стабільність та незалежність в сфері працевлаштування. Розуміння своїх прав та обов'язків на ринку праці Хорватії.

Для цього було проведено он лайн навчання про написання резюме, а також створений мотиваційний ролик, в якому українки поділилися своїм досвідом працевлаштування в Хорватії за допомогою напораць та досвіду АСОЦІАЦІЯ SVOJA Хорватія.

Спікер, керівник напрямку працевлаштування ІРИНА ПРОНЕНКО, та за методологічної роботи ШЕВЧЕНКО ЛІЛІЇ ВАСИЛІВНИ.

04.06.2024 "How to write CV".

<https://youtu.be/WEZZUdtS5JU?si=pT5LrejpXQtEdOFm>

28.06.24 "Employment motivation video by

Svoja" https://youtu.be/FKHKqdsKg_E?si=ciyevmVotSzcDXHM

Та наступний напрямок це гендерна рівність, право на життя без насильства в середовищі мігрантів. Проблеми та методи протидії на який був запрошений спікер від ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА РЕСПУБЛІКИ ХОРВАТІЯ та за методологічної роботи ШЕВЧЕНКО ЛІЛІЇ ВАСИЛІВНИ, яка надала алгоритм спільного порядку денного та викладення матеріалу слухачам.

10.06.2024 "Gender-based violence among migrants. Challenges and methods of counteraction".

<https://youtu.be/JRgkMHOvtUg?si=RaKOCjtQjsP-dwQN>

Тематика розвитку реалізації цілей сталого розвитку, гендерної рівності стратегічних комунікацій в багаторівневому врядуванні в умовах євроінтеграції в системі державно-громадянського партнерства (державних і недержавних суб'єктів культурної дипломатії) є актуальною темою на сьогоднішній день та актуалізує проблемні питання відповідальності за прийняття рішень.

За результатами проведеної роботи зроблено висновок про те, що дисертація Шевченко Л.В. має практичне значення.

Отримані авторкою результати можуть використовуватися в роботі Громадської Ради при МЗС України та Міністерства соціальної політики з питань європейської інтеграції.

Довідка видана для подання за місцем захисту дисертації.

Директор

АСОЦІАЦІЇ SVOJA, ХОРВАТІЯ
(UDRUGA SVOJA)

Наталія ГРИЩЕНКО

Virtual International Students Conference ISC -Adamas 2020
Organized by Adamas University, Kolkata, India
on 5th December 2020

on the topic

**Education: Creating Future Today.
Going Beyond the Pandemic.**

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

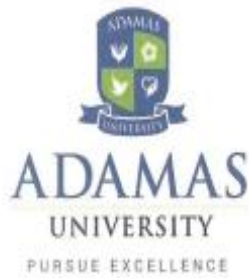
is given to

Lily Shevchenko

for huge contribution to the conference and creating
better future through education.

Samit Ray

Professor Samit Ray
Chancellor, Adamas University

Date: 09.02.2021

Report of Students participation in the conference and Publication

This is to certify that following students from the University of State Fiscal Services of Ukraine participated in Virtual International Students Conference ISC-Adamas 2020, organized by Adamas University, Kolkata, India on 5th December, 2020.

Abstracts of their papers are under publication.

Turpak Victoria

Topic: Functions of money in the digital economy.

Emma Marinekevych

Topic: Ethical norms and standards of good governance.

Lily Shevchenko

Topic: Implementation of Projects to raise the level of Culture and Education in Society.

Svitlana Hnatiuk

Topic: Era of Changes: Education for Future Life (only paper submission).

Riabinchuk Ivan

Topic: Professions of the Future.

Isikov Mykyta

Syrota Vladyslav

Topic: Using blockchain technology for documents verification.

Dr. Parimal Chandra Biswas
(Convener of the Conference)
Professor, Department of Management
Director, International Relations
Adamas University

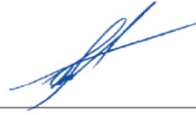

СЕРТИФІКАТ

про участь

у публічному діалозі «Проблеми фінансування культури в Україні», організованому Центром економічної стратегії 19.11.2024.

Учасник/ця: **Лілія Шевченко**

виконавчий директор ЦЕС Вишлінський Г.В.

Подія проведена у межах проєкту «Швидка експертна підтримка культурної та медійної політики в Україні (RES-POL)», що фінансується ЄС.

№ 21/653

24.06.2024

CERTIFICATE

This is to certify that

Liliia Shevchenko

has participated in the online events series "Woman in Diplomacy: a Challenge or a Mission?":

- 1) March 22, 2024 - "Woman in Science and Education Diplomacy. How to participate in the formation of a positive image of Ukraine?";
- 2) April 12, 2024 - "Culinary and Cultural Diplomacy: how to contribute to the formation of a positive image of the country through food and culture?";
- 3) May 17, 2024 - "Is there a "Women's" Diplomacy? Peculiarities of a (non)female profession";
- 4) June 21, 2024 - "A Woman in Diplomacy During the War. How to counter Russian aggression on the 'diplomatic front?'".

as part of the Scientific Society of History of Diplomacy and International Relations project

"The Female Face of Diplomacy" (curated by Prof. Iryna Matiash), supported by the Hanns Seidel Stiftung in Ukraine (total duration – 30 hours, equivalent to 1 ECTS credit)

Prof. Natalia Zemziulina

Director of the Educational-Scientific Institute of International Relations, History and Philosophy of the Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

Prof. Iryna Matiash

Head of the Board of the Scientific Society of History of Diplomacy and International Relations

Benjamin Bobbe

Head of Division for Central and Eastern Europe, Hanns Seidel Stiftung – Director of the Hanns Seidel Stiftung in Ukraine

Issued by the Educational-Scientific Institute of International Relations, History and Philosophy of the Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy (Decree of the Director of the Educational-Scientific Institute of 28.03.2024 №187/21)